

č. 460

ODPOVĚDNOST V INSOLVENČNÍM PRÁVU

**Kristýna Fronc Chalupecká
Damian Czudek**

Masarykova univerzita
Brno, 2013

Vzor citace:

FRONC CHALUPECKÁ, Kristýna ; CZUDEK, Damian. Odpovědnost v insolvenčním právu. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2013. 108 s. Řada teoretická, Ed. S, č. 460. ISBN 978-80-210-6567-3.

Katalogizace v knize – Národní knihovna ČR

Fronc Chalupěcká, Kristýna

Odpovědnost v insolvenčním právu / Kristýna Fronc Chalupěcká, Damian Czudek. – 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. - 108 s. (Edice S, řada teoretická Právnické fakulty MU ; č. 460)

ISBN 978-80- 210-6567-3 (brož.)

347.736*

- insolvenční řízení

- monografie

347.7 – Obchodní právo. Finanční právo. Právo průmyslového vlastnictví. Patentové právo. Autorské právo [16]

Tato publikace vznikla a byla financována z prostředků specifického výzkumu Masarykovy univerzity č. MUNI/A/0863/2012 „Finanční vztahy a úpadek“.

Autorský kolektiv

Mgr. Damian Czudek kapitola: 1
JUDr. Ing. Kristýna Fronc Chalupěcká kapitoly: 1–9

Recenzovala:

Ing. Martina Krügerová, Ph.D.

© 2013 Kristýna Fronc Chalupěcká, Damian Czudek
© 2013 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-6567-3

Obsah

PŘEDMLUVA	9
1 KAPITOLA	
OBEČNĚ K OTÁZCE ODPOVĚDNOSTI	11
2 KAPITOLA	
INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ A JEHO PRÁVNÍ ÚPRAVA	16
2.1 Právní regulace insolvenčního práva	16
2.2 Obecně k otázce úpadku	18
2.3 Úpadek a insolvenční řízení	19
2.3.1 Zásady insolvenčního řízení	19
2.4 Vliv insolvenčního řízení na fungování dlužníka	22
2.4.1 Účinky zahájení insolvenčního řízení	22
2.4.2 Účinky prohlášení úpadku	24
2.5 Ke způsobům řešení úpadku a uspokojení věřitelů	25
3 KAPITOLA	
ADRESÁTI POVINNOSTÍ V INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ	28
3.1 Dlužník	30
3.2 Věřitelé	30
3.3 Insolvenční správce	33
3.4 Insolvenční soud	33
4 KAPITOLA	
ODPOVĚDNOST DLUŽNÍKA	35
4.1 Odpovědnost dlužníka za způsobení úpadku	35
4.1.1 Povinnosti dlužníka a osob za něj jednajících	35
4.1.2 Následky porušení povinnosti péče řádného hospodáře	37
4.1.3 Následky porušení péče o vlastní majetek	40
4.2 Odpovědnost za porušení povinnosti včasného podání insolvenčního návrhu	41
4.2.1 Povinnost včasného podání insolvenčního návrhu	41
4.2.2 Následky porušení povinnosti včasného podání insolvenčního návrhu	42
4.2.3 Judikatura	43
4.3 Odpovědnost za neoprávněné podání insolvenčního návrhu – § 147 insolvenčního zákona	46
4.3.1 Odpovědnost dlužníka jako insolvenčního navrhovatele	46
4.3.2 Důsledky zneužití zahájení insolvenčního řízení	47

4.3.3	Judikatura	48
4.4	Odpovědnost za neoprávněné dispozice s majetkovou podstatou.....	48
4.4.1	Dispozice s majetkovou podstatou po zahájení insolvenčního řízení ...	48
4.4.2	Dispozice s majetkovou podstatou v reorganizaci	49
4.4.3	Dispozice s majetkovou podstatou v konkursu	50
4.4.4	Dispozice s majetkovou podstatou v oddlužení	51
4.4.5	Judikatura	52
4.5	Odpovědnost za plnění dalších povinností v insolvenčním řízení.....	53
4.5.1	Odpovědnost za plnění povinností v moratoriu	53
4.5.2	Odpovědnost za neplnění podmínek při sanačním způsobu řešení úpadku	53
4.5.3	Judikatura	54
5 KAPITOLA		
ODPOVĚDNOST VĚŘITELE		55
5.1	Odpovědnost za podání insolvenčního návrhu	55
5.1.1	Koncepce odpovědnosti navrhovatele při podání insolvenčního návrhu	55
5.1.2	Aktivace odpovědnosti za podání neoprávněného insolvenčního návrhu	57
5.1.3	Ukončení řízení bez rozhodování o úpadku dlužníka	58
5.1.4	Zamítnutí insolvenčního návrhu.....	60
5.1.5	Sankce za insolvenční návrh, který je možné hodnotit jako neoprávněný	62
5.1.6	Náhrada škody za podání neoprávněného insolvenčního návrhu	62
5.1.7	Judikatura	63
5.2	Odpovědnost za nároky věřitelů v insolvenčním řízení	67
5.2.1	Odpovědnost věřitele za řádné a včasné uplatnění své pohledávky příhláškou	67
5.2.2	Odpovědnost za výši a pořadí přihlášené pohledávky	69
5.2.3	Odpovědnost za popření pohledávky jiného přihlášeného věřitele	70
5.2.4	Judikatura	71
5.3	Odpovědnost v rámci výkonu činnosti věřitelských orgánů	73
5.3.1	Odpovědnost věřitele v rámci výkonu jeho práv	73
5.3.2	Odpovědnost schůze věřitelů.....	73
5.3.3	Odpovědnost věřitelského výboru	74
5.3.4	Judikatura	75
6 KAPITOLA		
ODPOVĚDNOST INSOLVENČNÍHO SPRÁVCE		76
6.1	Výkon činnosti insolvenčního správce a porušení jeho povinností	76
6.2	Odpovědnost za řádný výkon funkce.....	79

6.3 Porušení povinnosti mlčenlivosti	80
6.4 Odpovědnost za uhrazení pohledávek za majetkovou podstatou	81
6.5 Pojištění insolvenčního správce.....	82
6.6 Následky porušení povinností insolvenčního správce.....	83
6.6.1 Právo na náhradu škody.....	83
6.6.2 Pořádková pokuta a zproštění insolvenčního správce v insolvenčním řízení.....	83
6.6.3 Dohled na činnost insolvenčního správce.....	84
6.7 Judikatura	87
7 KAPITOLA	
ODPOVĚDNOST DALŠÍCH OSOB	90
7.1 Odpovědnost za neposkytnutí součinnosti při zjišťování rozsahu majetkové podstaty.....	90
7.2 Odpovědnost za nesplnění oznamovací povinnosti o majetku dlužníka	91
7.3 Judikatura	92
8 KAPITOLA	
INSOLVENČNÍ SOUD.....	93
8.1 Insolvenční soud jako procesní subjekt insolvenčního řízení.....	93
8.2 Odpovědnost insolvenčního soudu při výkonu činnosti	94
8.3 Judikatura	94
9 KAPITOLA	
ZÁVĚREM	97
10 POUŽITÉ ZDROJE	
10.1 Monografie	99
10.2 Soudní rozhodnutí a stanoviska.....	100
10.3 Zákony, vyhlášky, nařízení, směrnice	100
10.4 Jiné	101
11 SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	103
12 SEZNAM PŘEDMĚTNÉ JUDIKATURY K JEDNOTLIVÝM KAPITOLÁM.....	104
ABSTRAKT / ABSTRACT.....	107

Předmluva

„Osud může odejmout bohatství, nikoliv však odvahu.“ **Seneca**

Proč odpovědnost? Jak je připomínáno každému malému dítěti, za chyby se platí, a tato skutečnost se v případě finančních nesnází projevuje dvojnásobně. V České republice je úroveň finanční gramotnosti stále na velmi nízké úrovni.¹ Na druhou stranu je ekonomický systém stále zatěžován nezanedbatelnou skupinou finančních parazitů, kteří účelově zneužívají limitovanou odpovědnost v právní regulaci korporátního práva.

Přestože nikdo nemůže být omezen ve své osobní svobodě pro neschopnost dostát svým závazkům, už samotné insolvenční řízení jakožto omezení běžného ekonomického fungování subjektu může být vnímáno jako sankce *sui generis* za úpadek dlužníka.² Tato koncepce vyvstane ještě mnohem markantněji s účinky nového občanského zákoníku, který přisuzuje úpadku korporace mnohem rozsáhlejší následky, a to zejména pro osoby, které se na tomto stavu podílely.

Tato monografie by neměla přinést pojednání o odpovědnosti v insolvenčním právu pouze ve smyslu odpovědnosti za škodu vzniklou v souvislosti s úpadkem dlužníka nebo probíhajícím insolvenčním řízením, ale bude taktéž řešit další odpovědnostní vztahy s povinností nést rozličné sankční následky svého jednání, či jednání jiného subjektu, je-li takové chování osobě přičitatelné. Odpovědnost v insolvenčním právu bývá totiž někdy zcela zbytečně zužována pouze na odpovědnost ve vztahu k zahájení insolvenčního řízení, přestože tyto odpovědnostní vztahy bývají v praxi aktivovány jen velmi sporadicky. Jako velký strašák byla taktéž prezentována odpovědnost věřitele za neoprávněné podání přihlášky pohledávky a s tím spojená sankce plnění do majetkové podstaty. Mnohem silněji se však nyní jeví aktivující se odpovědnost dlužníka, stejně

1 FINANČNÍ GRAMOTNOST – Kvantitativní výzkum pro MF a ČNB (rok 2010), *Ministerstvo financí ČR*, [online] 2013, [citováno dne 12. 9. 2013]. Dostupný na: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/odborne-studie-a-vyzkumy/2012/vyzkumy-k-financi-gramotnosti-9406>

2 Tato teze je však velmi diskutabilní ve vztahu k sanačním řešením úpadku dlužníka.

jako dosud spící hrozba odpovědnosti insolvenčního správce při výkonu své činnosti.³ Odpovědnostní vztahy v insolvenčním právu si však neoddiskutovatelně zaslouží náležitě pozornosti, neboť stále preciznější formování povinností v insolvenčním řízení a koncepcí odpovědnosti za jejich porušení je poměrně markantní ve vztahu k jednotlivým novelizacím insolvenčního zákona. Od roku 2008, kdy insolvenční zákon nabyl účinnosti, prošel poměrně masivní evolucí, nyní umocněnou nadcházející revizní novelou⁴ insolvenčního zákona, přičemž do celé koncepce insolvenčního práva taktéž nezanedbatelným způsobem zasáhne i rekodifikace civilního práva.⁵

Je zcela pochopitelné, že důsledně regulovaná koncepce odpovědnosti může přinést své ovoce, nicméně její správné nastavení, a to zejména v oblasti odpovědnosti účastníků insolvenčního řízení, tedy dlužníka a věřitele, se stále jeví jako místy těžko rozlousknutelný oříšek. Autoři si nekladou za cíl vyřešení problémů stávající právní regulace, spíše počítají s tím, že publikace v čtenáři vyvolá další navazující otázky.

Tato publikace se bude soustředit zejména na otázku civilněprávní odpovědnosti v insolvenčním řízení a záměrně se mírně odkloní od odpovědnosti veřejnoprávní, reprezentované zejména odpovědností trestněprávní, neboť mají autoři za to, že by si tato tematika zasloužila samostatné pozornosti.

Nejprve bude v publikaci pojednáno obecně o otázce odpovědnosti v právu, která bude následně vztažena na odpovědnost v rámci práva insolvenčního. Jako nejpraktičtější i z hlediska praxe se jeví členění odpovědnosti dle jednotlivých adresátů, neboť takto si čtenář nejsnáze vizualizuje penzum povinností kladené na jednotlivé subjekty v souvislosti s insolvenčním řízením.

Tato publikace bude vycházet ve stavu ke dni 30. září 2013, nicméně promítnuty zde budou i základní aspekty revizní novely insolvenčního zákona, stejně jako připravované změny v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku.

3 SUCHÁ, Anna. Za chyby se platí aneb k odpovědnosti insolvenčního správce. epravo.cz [online] 2013, [citováno dne 12. 9. 2013] Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/za-chyby-se-plati-aneb-k-odpovednosti-insolvenčního-správce-91694.html>

4 Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

5 Zejména zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), a další související předpisy.

1 KAPITOLA

Obecně k otázce odpovědnosti

Institut odpovědnosti najdeme ve všech společenských systémech. Ať už morálních, náboženských, politických, a jinak tomu není ani v právním systému. Právní odpovědnost je tak jedním z druhů společenské odpovědnosti.⁶ Gerloch dělí odpovědnost na:

1. Odpovědnost právní – za porušení právní povinnosti;
2. Odpovědnost politickou – za výkon politické funkce;
3. Odpovědnost ústavní – odpovědnost smíšeného charakteru (politicko – právní);
4. Odpovědnost morální – tu dělí na vnitřní dimenzi, jakožto otázku svědomí pachatele, a vnější rovinu, jakožto odsouzení chování veřejným míněním.⁷

Odpovědnost tedy spočívá v povinnosti subjektu (pachatele) snášet nepříznivé následky svého protiprávního jednání stanovené v normách finančního práva, kterými jsou sankce.⁸

Odpovědnost, a tím pádem i sankce bychom zde nemuseli mít, kdybychom buď neměli žádný normativní systém, žádné předepsané modely chování, anebo v případě, že by existující, člověkem stvořené modely chování byly bezezbytku respektovány a dodržovány. Takovýto předpoklad je samozřejmě utopií. Nutnost existence sankcí můžeme vyvozovat také z toho, že pokud uznáme, že existence psaného práva je společenskou nutností, a aby toto právo bylo účinné, je nutné také vytvořit určitý mechanismus, který kromě vědomého dodržování právních norem a naplňování dispozice právních norem, zabezpečí efektivitu – vykonatelnost těchto norem. Tím je vytvoření donucovacího systému – odpovědnostního systému.⁹

6 ŠRAMKOVA, Dana, in: MRKÝVKA, Petr a kol. *Finanční právo a finanční správa*, 1.díl, Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. s. 117, ISBN: 8021035781.

7 GERLOCH, Aleš, *Teorie práva*, 3. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 178. ISBN 8086473856

8 ŠRAMKOVÁ, Dana, Damian CZUDEK a Janusz ORŁOWSKI. *Sankcje we wspólnym Czeskim i Polskim prawie podatkowym*. **Studia Elckie**, 2009, roč. 2009, č. 11, s. 223-237

9 Srovnaj MAJKA, Paweł, Sankcje w prawie podatkowym – In: BRZEZIŃSKI, Bogumił,

Jak vlastně chápat otázku odpovědnosti? Jako odpovědnost můžeme v nejširším slova smyslu definovat určitou povinnost konkrétní osoby pečovat o jinou osobu, věc, případně stav anebo vztah takovým způsobem, aby jim nevznikala újma.

Odpovědností v právní terminologii pak lze ve velmi obecné rovině brát za povinnost nést následky za určité jednání nebo opomenutí. Právní odpovědnost postihuje každého, kdo má tzv. delikt ní způsobilost.

V odborné literatuře mohou být rozlišovány dvě koncepce právní odpovědnosti:

- Právní odpovědností se rozumí povinnost strpět za porušení povinnosti následky, stanovené právními normami v rámci odpovědnostního právního poměru.
- Právní odpovědností se rozumí uplatnění nepříznivých právních následků, stanovených právní normou, vůči tomu, kdo porušil právní povinnost.¹⁰

Tato pojetí jsou pak logicky zrcadlovým obrazem sebe navzájem v závislosti na tom, jestli odráží postavení porušitele nebo naopak subjektu oprávněného uplatnit nepříznivý právní následek vůči narušiteli, bez ohledu na to, zda se jedná o orgán veřejné moci při uplatnění veřejnoprávní povinnosti nebo subjekt soukromého práva na základě vztahu mezi poškozeným a delikventem.

Ve veřejnoprávní oblasti jsou tradiční tyto druhy právní odpovědnosti:

- trestní,
- správní (administrativní) - odpovědnost za správní delikty.
- disciplinární odpovědnost za porušení disciplíny v rámci interních vztahů

Naopak typické příklady soukromoprávní odpovědnosti jsou:

- odpovědnost za škodu,
- odpovědnost z prodlení,
- odpovědnost z bezdůvodného obohacení,
- odpovědnost za vadu věci.
- odpovědnost za zásah do nehmotného statku (např. čest, důstojnost, obchodní prestiž).

¹⁰ *Prawo podatkowe*, Toruń: „Dom Organizatora”, 2009, s. 95. ISBN: 978-83-7285-466-7
GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2. rozš. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2001, s. 181. ISBN 808647304x.

V soukromoprávní oblasti vzniká v případě porušení primární povinnosti nový vztah mezi poškozeným a delikventem, ze kterého vyplývají práva a povinnosti. Nejvýraznějším případem odpovědnosti je právě odpovědnost v důsledku porušení povinnosti, kdy se vznik odpovědnosti váže především na chování, které spočívá v překročení kompetencí (komisivní chování), nevykonání nebo špatném vykonání povinnosti (omisivní chování). Právní odpovědnost vzniká tehdy, když na základě jednání jednoho právního subjektu vznikají nebo se mění právní vztahy. Příčinu tohoto stavu je možné hledat v tom, že jednání jednoho subjektu narušilo zájmy druhého subjektu.¹¹

Odpovědnostní vztah je tedy vztahem sankčním, jenž nastupuje v momentě porušení primárního právního vztahu. Je tak de facto sekundárním vztahem, který úzce souvisí s porušenou povinností. Dle toho nastupuje také sankční norma a s ní sankce. Jedná se o negativní pojetí odpovědnosti. Právní teorie však vykládá odpovědnost také v pozitivním pojetí a ztotožňuje její vznik již se vznikem určité povinnosti – závazku.¹² K tomuto pojetí se kloním i já, neboť v případě vzniku závazku musí (měl by) být subjekt srozuměn s následky za jeho nesplnění. Čili za určitých okolností se dá předpokládat, resp. lze jej i volním chováním vyvolat, vznik odpovědnostního vztahu a související sankce.

Právní odpovědnost není pouze sankcí, ale plní také další funkce ve společnosti:

1. Funkce reparační – dvě formy (naturální restituce a odškodnění);
2. Funkce satisfakční – např. omluva;
3. Funkce preventivní – předcházení vzniku porušení povinností a případným škodám;
4. Další funkce – např. signalizační.¹³

Obecně teorie práva chápe sankci jako trest nebo jiný donucovací prostředek, kterým se vynucuje dodržování zákona a jiných právních norem.¹⁴ „Sankcí se má na mysli újma různého charakteru, která je odlišná dle jednotlivých právních odvětví

11 KOSIKOWSKI, Cezary. *Prawo finansowe: część ogólna*. Warszawa: Dom wydawniczy ABC, 2003, s. 273 – 274. ISBN 8372848424.

12 Srovnej: ŠRAMKOVÁ, Dana, in: MRKÝVKA, Petr a kol. *Finanční právo a finanční správa*, 1. díl, Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. s.117. ISBN: 8021035781.

13 Srovnej: GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 181 - 182 s. ISBN 8086473856

14 BLACK, Henry Campbell, Joseph R NOLAN a Jacqueline M NOLAN-HALEY. *Blackův právní slovník*. 6. vyd., v ČR 1. Praha: Victoria Publishing, 1993, s. 1236. ISBN 8085605236.

a je obsažena v klasickém typu právní normy. Nastupuje v případě porušení pravidla chování.¹⁵ Definici sankcí najdeme také ve slovníku českého práva, jenž říká, že sankce je „součást právní normy, která stanoví zvláštní újmu, jež má postihnout toho, kdo má odpovědnost za její porušení.“¹⁶ Bude však otázkou, jak široce na pojem sankce budeme nazírat. Jak jsem již uvedl v anotaci, sankce je obsahem právní odpovědnosti. Rozsahem sankce se zabývá i Knapp, který tvrdí, že tento nemusí být vždy jasný. Sankcí může být trest, nepochybně i povinnost nahradit způsobenou škodu, může ji být také odvolání z funkce, někteří autoři za ni považují i neplatnost smlouvy odporující zákonu, atd.¹⁷

V této souvislosti lze taktéž doplnit, že odpovědnost porušitele může být různého charakteru a to právě v závislosti na prvku zavinění. Právní řád proto rozlišuje odpovědnost objektivního charakteru, tedy odpovědnost bez zřetele za zavinění, a odpovědnost subjektivní, která se váže na zavinění porušitele.

Z hlediska zvoleného tématu je dále nezbytné vymezit nahlížení na odpovědnost skrze sankční postihy při porušení právní povinnosti (druhy právních následků porušení právní povinnosti), neboť právní odpovědnost v sobě zahrnuje vyjma nepříznivého následku další podstatnou složku, a to prvek donucení. Donucení lze chápat jak v podobě samotné hrozby sankce, tak samotného nuceného splnění právní povinnosti.¹⁸ Rozsah pojmu sankce však není jednoznačně stanoven, a proto jej lze vnímat různorodě. Gerloch řadí sankce do následujících kategorií¹⁹

1. Trvání původní (primární) povinnosti a možnost vynutit ji právem předvídaným a upraveným způsobem
2. Vznik nové (sekundární) povinnosti (sankce, která tvoří obsah právní odpovědnosti)
3. Jiné následky porušení právní povinnosti, a to typicky zejména
 - neplatnost právního úkonu jako sankce za to, že právní úkon není v souladu se zákonem, případně
 - zánik práva, které koresponduje s porušením povinnosti.

15 HARVÁNEK, Jaromír. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 177. ISBN: 9788073801045.

16 MADAR, Zdeněk, *Slovník českého práva. II. díl, P-Z*. 3. rozš. a podstatně přepracované vydání. Praha: Linde Praha, 2002, s. 1306-1307. ISBN: 9788072013777.

17 KNAPP, Viktor, *Teorie práva*, Západočeská univerzita, 1994, s. 120.

18 GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2. rozš. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2001, s. 180. ISBN 808647304x.

19 GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2. rozš. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2001, s. 181. ISBN 808647304x.

Tato publikace bude otázku odpovědnosti rozebírat poměrně zešíroka, protože autoři považují za poměrně podstatné upozornit na celou škálu povinností, které s sebou nesou nejen účastníci řízení, ale taktéž další subjekty. Pod sankcí z hlediska insolvenčního práva je tedy možné akceptovat její vymezení v širším slova smyslu, kdy za sankci lze taktéž považovat kupříkladu ztrátu privilegia sanačního řešení úpadku. Jako sankci ve smyslu insolvenčního zákona lze rozpoznávat taktéž nejen neplatnost právního úkonu, ale taktéž jeho neúčinnost vůči věřitelům dlužníka.

2 KAPITOLA

Insolvenční řízení a jeho právní úprava

2.1 Právní regulace insolvenčního práva

Insolvenční řízení je obecně popisováno jako specifické soudní řízení, ve kterém je především řešen dlužníkův úpadek či jeho úpadek hrozící. Základním účelem úpadekového práva upraveného insolvenčním zákonem je řešení majetkových vztahů dlužníka, který je v úpadku, a uspokojení pohledávek věřitelů dlužníka z majetkové podstaty dlužníka.²⁰

Základ právní regulace insolvenčního práva tvoří zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, který nahradil zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů. Nová právní úprava s sebou přinesla pochopitelně další doprovodnou právní úpravu tvořenou především zákonem č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů. Tato právní úprava je pak dále rozváděna podzákonnými právními předpisy, a to zejména

- vyhláškou č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení, kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona ve znění pozdějších předpisů,
- vyhláškou č. 312/2007 Sb., obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců,
- vyhláškou č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů,
- vyhláškou č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců.

Smyslem a účelem nové právní úpravy bylo mj. zpružnění celého procesu insolvenčního řízení a vyřešení základního nešvaru dosavadní právní úpravy, a to převahy likvidační formy řešení úpadku nad možností sanační.²¹ Dále bylo potřeba vyřešit otázku práv

20 Nález Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10.

21 Srovnej s důvodovou zprávou k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho

věřitelů v procesu insolvenčního řízení, stejně jako postavení a činnost insolvenčního správce. Vzhledem k tomu, že od počátku účinnosti insolvenčního zákona uběhlo již téměř pět let, zákon se stal předmětem několika poměrně významných novelizací, a to v závislosti na dalším poměrně dynamickém vývoji insolvenční praxe.

Prvním zajímavějším průlomem v textu insolvenčního zákona byla novela²² účinná ode dne 31. 3. 2011, která opětovně implementovala pravidla pro popírání pohledávek jinými věřiteli.²³ Toto právo insolvenční zákon z hlediska rychlosti řízení věřitelům odejmul, a to právě s odůvodněním na dostatečný rozsah popěrného práva insolvenčního správce a dlužníka.

K nejzásadnějším změnám, které dále ovlivnily proces insolvenčního řízení, patřila zejména tzv. „protišikanozní novela“²⁴, která mj. přinesla další instrumenty k posílení odpovědnosti věřitele a dalších subjektů za postup v insolvenčním řízení.

S účinností od 1. 1. 2014 je dále plánovaná tzv. „revizní novela“²⁵, od které se očekávají systémovější změny v insolvenčním zákoně; mezi tyto důvodová zpráva uvádí zejména:

- fungování věřitelských orgánů,
- souběh exekuce a insolvenčního řízení,
- uplatňování nároků v insolvenčním řízení včetně úpravy postavení zajištěných věřitelů,
- proces oddlužení (včetně společného oddlužení manželů),
- proces reorganizace,
- určování insolvenčních správců a způsob jejich odměňování,
- soulad s novým občanským zákoníkem.²⁶

řešení (insolvenční zákon), *Insolvenční-zákon.cz*. Dostupné z: www.insolvenčni-zakon.cz/news_docs/duvodova_zprava.doc

22 Zákon č. 69/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

23 Tato novelizace byla reakcí na zrušené ustanovení § 192 odst. 1 insolvenčního zákona, které bylo zrušeno Nálezem pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10, s účinností k 31. březnu 2011.

24 Zákon č. 334/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

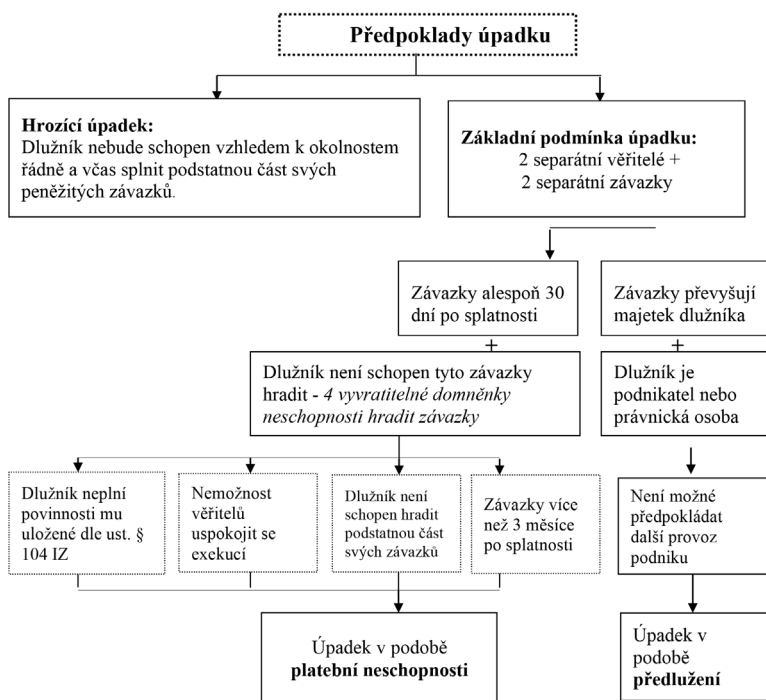
25 Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů (ze dne 12. září 2013).

26 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Přestože je ambicí revizní novely alespoň na chvíli ustálit právní regulaci insolvenčního práva, lze i tak v brzké době očekávat další možné změny.²⁷

2.2 Obecně k otázce úpadku

Vzhledem k tomu, že insolvenční zákon pracuje s ideou kolektivního uspokojování věřitelů, je zcela zjevné, že základním třídícím kritériem pro rozpoznání úpadku je právě pluralita věřitelů. Pokud má být dlužník v úpadku, musí proti němu stát minimálně dva separátní věřitelé se dvěma rozdílnými závazky. V momentě, kdy je nesporné, že dlužník naplňuje základní předpoklad pro zjištění úpadku v podobě mnohosti věřitelů, pak lze dále u dlužníka identifikovat úpadek v podobě:

Graf č. 1: „Předpoklady úpadku“. Zdroj: Vlastní konstrukce

27 HUTAR, Zbyněk. Výnos z insolvenčních řízení pro věřitele je minimální. *CFOworld*. [online]. IDG, publikováno 18. 10. 2013 [citováno dne 20. 10. 2013]. Dostupné z: <http://cfo-world.cz/financni-sluzby/vynos-z-insolvencnich-rizeni-pro-veritele-je-minimalni-2647>.

1. platební neschopnosti dlužníka (insolvence sensu stricto), tedy situace, ve které dlužník není schopen hradit své peněžité závazky. Tento druh úpadku může být zjištěn jak insolvenčním návrhem dlužníka, tak insolvenčním návrhem věřitele.
2. Předlužení dlužníka, tedy situace, ve které závazky dlužníka převyšují jeho majetek. Tento druh úpadku může být zjištěn výhradně na základě insolvenčního návrhu dlužníka, který je
 - právníkem osobou nebo
 - podnikatelem, bez ohledu na to, zda se jedná o fyzickou či právní osobu.

2.3 Úpadek a insolvenční řízení

Za zcela stěžejní otázku lze považovat, proč by měl být úpadek dlužníka regulován podle zcela odlišných pravidel, než v rámci jakých může věřitel vymáhat svoji pohledávku individuální cestou.

Insolvenční právo nám ve své podstatě přináší soubor nástrojů k řešení primárně ekonomického problému, a to narovnání nastalých deformací vztahů v rámci fungování hospodářského systému. Pokud však otevřeme otázku ekonomické efektivnosti úpadkového řízení jakožto legitimního cíle právní politiky, a budeme chtít rozebírat a pochopit úpadkové právo nejen z hlediska občanského soudního procesu, na který se často, byť zcela nesprávně, právní nazírání zužuje, pak je nutné akceptovat skutečnost, že za příčinu úpadku lze označit právě ekonomické selhání jednotlivého subjektu v rámci ekonomického systému. Tyto mechanismy pak můžeme nacházet v podstatě ve všech právních odvětvích, tedy taktéž v právu obchodním, správním, trestním a v neposlední řadě v právu finančním, které představuje epicentrum regulace finančních vztahů.

Stojí za zmínku, že ekonomické jednotky stále neumí dostatečně kvalitativně pracovat s poměrně pestrými škálami možností, které jim právní řád v rámci řešení úpadku jejich dlužníka nabízí, a to nejen z hlediska vyvstávajících transakčních nákladů, ale zejména změn ryze soukromoprávních vztahů, které se větší mírou ingerence veřejné moci posouvají do diagonály. Narušení fungování ekonomických vztahů však může následně epidemicky „otrávit“ celý systém.

2.3.1 Zásady insolvenčního řízení

V souladu s evropskou harmonizací problematiky úpadku a insolvenčního řízení proto zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), přinesl poměrně jasná, pravidla, jakým způsobem rozpoznávat a následně taktéž řešit úpadek dlužníka. Vzhledem k tomu, že jak již bylo nastíněno výše, úpadek dlužníka

zejména předpokládá pluralitu věřitelů, bylo nezbytné taktéž nastavit zcela specifická pravidla pro řízení takové úpadkové situace. V této souvislosti UNCITRAL připravil Legislativního průvodce insolvenčním právem, který jasně nastavil klíčové principy úpadkového práva a zásady, které ovládají insolvenční řízení.²⁸

Z těchto zásad byla taktéž převzata specifika vnitrostátního insolvenčního řízení, na kterých je de facto vybudováno celé insolvenční právo; tato jsou vymezena zejména ustanovením § 5 insolvenčního zákona, v podobě²⁹

- **zásady spravedlivého nakládání s účastníky řízení**, což znamená, že insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn,
- **zásady rychlosti řízení**, kdy je insolvenční řízení vedeno tak, aby se dosáhlo rychlého, hospodárního uspokojení věřitelů. Tato zásada se odráží hned v několika rovinách, a to zejména
 - rozšířením termínů a lhůt stanovených insolvenčním zákonem,
 - doručováním vyvěšením písemnosti na úřední desce insolvenčního soudu a jejím **současným zveřejněním v insolvenčním rejstříku**,
- **zásady co nejvyššího uspokojení věřitelů**, v rámci které by mělo insolvenční řízení sledovat maximalizaci uspokojení věřitelů uplatňujících svou pohledávku v insolvenčním řízení.

Tato zásada je, jak už bylo zmíněno výše, prolomena v případě sanačního řešení podnikatelů, kde dává insolvenční zákon více prostoru pro sociální aspekty řešení celé situace, a minimální uspokojení věřitelů limituje určitým kvorem, které činí v případě oddlužení 30%.³⁰ Přestože by narušení pravidla maximální uspokojení věřitelů mohlo vyvolat pocit určitého znevýhodnění věřitelů, na druhou stranu možnost definitivní sanace svých závazků dlužníky motivuje k tomu, aby věřitelům v důsledku uhradili více, než by činilo jejich uspokojení v případě řešení dlužníkovu úpadku ve formě konkursu.³¹ Princip užití oddlužení je založen na úvaze, že dlouhodobé, resp. ve svém

28 UNCITRAL: *The Legislative Guide on Insolvency Law*, 1. volume, 1999 [online] 2013,[citováno dne 9. 10. 2013]. Dostupný na: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency.html

29 Převzato z publikace: CHALUPECKÁ, Kristýna. *Insolvenční právo v teorii a praxi*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6038-8.

30 Jedná se 30% z celkové výše zjištěných a nezajištěných závazků dlužníka. Ke koncepci oddlužení srovnej dále ustanovení § 389 a násl. insolvenčního zákona

31 Zejména pokud lze vycházet z údajů, které hovoří o průměrné výši uspokojení věřitele v insolvenčním řízení. Srovnej s: Vývoj insolvencí v České republice v roce 2011,

důsledku trvalé vyřazení fyzické osoby z běžných ekonomicko-sociálních vazeb v důsledku jejích dluhů není žádoucí pro stát, ani pro věřitele dlužníka.³²

- ***zásady pari passu***, kde věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti; lze to tedy vykládat jako formální rovnost věřitelů v insolvenčním právu.³³ V tomto bodě je však nutné podotknout, že tato rovnost naráží taktéž v insolvenčním řízení na celou řadu výjimek, stejně jako následné poměrné uspokojování pohledávek v insolvenčním řízení.
- ***zásady ochrany dobré víry***, tedy nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce.

Typickým příkladem práv nabytých v dobré víře jsou práva zajištěných věřitelů získaná před zahájením insolvenčního řízení.³⁴

- ***zásady zákazu uspokojení mimo insolvenční řízení***, kdy jsou věřitelé povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.³⁵ Povinnost zdržet se jednání směřujícího k uspokojení své pohledávky mimo insolvenční řízení se vztahuje taktéž na věřitele dlužníka, kteří se insolvenčního řízení vůbec neúčastní.

K těmto zásadám lze navíc doplnit ještě následující, a to:

- ***zásadu publicity a transparentnosti insolvenčního řízení***, která má svůj odraz zejména v insolvenčním rejstříku, který je veřejný a obsahuje seznam insolvenčních správců, seznam dlužníků a insolvenční spisy. Pro každého dlužníka se vede jeden insolvenční spis. Každý má právo do něj nahlížet a pořizovat si z něj kopie a výpisy.³⁶

Creditreform, [citováno dne 22. 7. 2012] Dostupný z: http://web.creditreform.cz/cs/resources/pdf/20120102_TZ_Vyvoj_insolvenci_v_CR_2011.pdf

32 KOZÁK, Jan, aj. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, xxii, s. 2. ISBN 9788073573751.

33 MOKAL, R. J., Priority as pathology: The pari passu myth, *Cambridge Law Journal* 60(3), November 2001, pp. 581 – 621, [citováno dne 21. 7. 2012], dostupné na: <http://discovery.ucl.ac.uk/11951/1/11951.pdf>

34 Ve vztahu ke vzniku zajištění se však stále vede diskuze ohledně neúčinnosti zajištění, které vzniklo až po zahájení insolvenčního řízení. K tomuto srovnej zejména rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. KSPH 39 INS 4718/2009, 29 NSČR 16/2011-P8-23.

35 Ustanovení § 5 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

36 Ustanovení § 419 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční

2.4 Vliv insolvenčního řízení na fungování dlužníka

Průběh insolvenčního řízení v sobě odráží všechny zásady insolvenčního řízení podrobně rozebrané v předchozí subkapitole. K tomu, aby mohly být tyto zásady dodržovány, musí pochopitelně insolvenční řízení zakotvovat dostatečné mechanismy k tomu, aby byla dlužníkovi nastavena odpovídající pravidla fungování.

Lze mít za nesporné, že omezit fungování určitého subjektu je možné pouze na základě dostatečně pádného důvodu, neboť toto může mít nevratné důsledky. Z hlediska otázky odpovědnosti a souvztažnosti s potenciální možnou škodou lze považovat za klíčové, jakým způsobem jsou zejména dlužník a jeho věřitelé dále ovlivněni oproti běžnému režimu. K zachování účelu insolvenčního řízení je pochopitelně nezbytné, aby bylo toto omezení taktéž v dostatečné míře vynutitelné.

2.4.1 Účinky zahájení insolvenčního řízení

K nejvýraznějším účinkům v průběhu řízení patří právě účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení. Tyto účinky nastávají nikoliv samotným zahájením insolvenčního řízení, ale až následným zveřejněním vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku.³⁷

Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení je pak potřeba rozdělit dle toho, zda se primárně dotýkají samotné sféry fungování dlužníka, nebo naopak postupu jeho věřitelů.

V případě postupu věřitele vůči dlužníku je potřeba akceptovat zejména následující omezení:

- Ve vztahu k soudnímu řízení již věřitel není oprávněn uplatnit svůj nárok paralelně cestou separátního vymáhání, tj. pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nemohou být uplatněna žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou,³⁸

zákon), ve znění pozdějších předpisů.

37 Nutno však dodat, že se jedná o velmi krátkou časovou prodlevu, která by neměla v zásadě trvat déle než 2 hodiny. Srovnej s ustanovením § 3 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona.

38 K této problematice je ze strany soudů stále přistupováno dichotomicky, kdy soudy hodnotí takový žalobní návrh podaný po zahájení insolvenčního řízení jako okolnost vedoucí k zastavení řízení z důvodu nedostatku podmínky řízení dle ustanovení § 103 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen o.s.ř. nebo občanský soudní řád) Srovnej např. rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. 36 Co 13/2011, nebo naopak okolnost vedoucí k meritornímu zamítnutí žalobního návrhu pro nedostatek aktivní legitimace žalobce.

- právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty, lze uplatnit a nově nabýt jen za podmínek stanovených tímto zákonem, to platí i pro zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které bylo navrženo po zahájení insolvenčního řízení,³⁹
- Výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídít nebo zahájit, nelze jej však provést; k úkonům a rozhodnutím, které tomu odporují, se nepřihlíží.⁴⁰
- Lhůty k uplatnění práv, která lze uplatnit pouze přihláškou, po zahájení insolvenčního řízení nezačínají nebo dále neběží.⁴¹

Druhou skupinu účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení je potřeba vztáhnout k činnosti dlužníka omezením ve vztahu k majetkové podstatě, zejména co se týče zachování jejího rozsahu. Dlužník je povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o:

- podstatné změny ve skladbě majetku,
- podstatné změny ve využití majetku,

39 K tomuto nezbytné podotknout, že zástavní právo vzniká až právní mocí vkladového řízení. K tomuto srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 NSČR 16/2011.

40 Revizní novela insolvenčního zákona dále dořešuje otázku nařízení a provedení exekuce po zahájení insolvenčního řízení, kdy k rozhodnutím a opatřením přijatým při provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce v rozporu s tímto omezením se v insolvenčním řízení nepřihlíží. *Je-li to nezbytné k naplnění účelu insolvenčního řízení, může insolvenční soud kdykoli i bez návrhu pozastavit vykonatelnost nebo odložit právní moc rozhodnutí nebo opatření přijatých při provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce v rozporu s omezením může také zakázat přijetí rozhodnutí nebo opatření připravovaných při provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce v rozporu s omezením ve vztahu k zahájení insolvenčního řízení.* Srovnej s ustanovením § 110 odst. 6 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 294/2013 Sb., ze dne 12. září 2013, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

41 V této souvislosti je nezbytné poznamenat, že toto omezení se skutečně vztahuje pouze na nároky, které jsou uplatnitelné přihláškou pohledávky. Věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují. Srovnej s ustanovením § 173 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

- podstatné změny v určení majetku anebo
- jeho nikoli zanedbatelné zmenšení.⁴²

Porušení této povinnosti vede bez dalšího ke zjištění neúčinnosti tohoto právního úkonu vůči dlužníkovým věřitelům.⁴³ Revizní novela v této souvislosti přináší vyšší míru právní jistoty jak pro dlužníka, tak pro věřitele, neboť bude možné si k těmto úkonům, které by bylo možné považovat potenciálně za neúčinné, vyžádat souhlas insolvenčního soudu.

K závažnosti těchto dopadů, které důraznou měrou ovlivňují nejen fungování dlužníka, ale taktéž jeho věřitelů, se opakovaně vyjádřil taktéž Nejvyšší soud⁴⁴, který proto nastavil poměrně vysokou laťku co do kvality podávaných insolvenčních návrhů. V souvislosti se zahájením insolvenčního řízení nelze totiž brát v potaz striktně jen účinky vymezené zákonem, ale taktéž i skutečnost spojenou s publicitou zahájeného insolvenčního řízení uveřejněním v insolvenčním rejstříku.

Jednotlivé účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení mohou být modifikovány ze strany insolvenčního soudu pomocí předběžných opatření s tím, že je taktéž možné některé z účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení zcela vyloučit.

Insolvenční zákon stanoví, že účinky zahájení insolvenčního řízení trvají až do skončení insolvenčního řízení, v případě reorganizace do schválení reorganizačního plánu.⁴⁵ Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení jsou pak v průběhu řízení kontinuálně překrývány jednotlivými účinky spojenými s dalšími fázemi insolvenčního řízení, a to zejména rozhodnutím o úpadku a následným, potažmo paralelním rozhodnutím o způsobu řešení dlužníkovu úpadku.

2.4.2 Účinky prohlášení úpadku

Pokud dojde ze strany insolvenčního soudu k deklaratornímu rozhodnutí, že je dlužník v úpadku, pak toto rozhodnutí pochopitelně indukuje další účinky mající vliv na dlužníka, a to zejména:

42 Ustanovení § 111 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

43 Dle revizní novely, tj. dle znění zákona č. 294/2013 Sb., ze dne 12. září 2013, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, však bude nezbytné konstitutivní rozhodnutí insolvenčního soudu o zjištění takové neúčinnosti.

44 Srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. 29 NSČR 7/2008.

45 Ustanovení § 109 odst. 5 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

- ustanovení insolvenčního správce,
- úprava započtení pohledávek dlužníka,
- otevření propadné lhůty na přihlašování pohledávek,
- omezení uspokojení některých pohledávek, kdy se neuspokojují úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů, vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly až v době po tomto rozhodnutí; úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek věřitelů, které se staly splatné až po rozhodnutí o úpadku.⁴⁶

Je potřeba zdůraznit, že samotné prohlášení úpadku nemá vliv na přechod dispozičního oprávnění, stejně jako v současné době nemá vliv na probíhající soudní řízení. Dle revizní novely však již samotné prohlášení úpadku vyřeší problémy spojené s dvojím uplatňováním nároků, kdy v současné době obdobné účinky vyvolává až prohlášení konkursu na majetek dlužníka.⁴⁷

K nejpodstatnějším účinkům prohlášení úpadku náleží počátek běhu propadné lhůty k přihlašování pohledávek. V současné době je lhůta k přihlašování pohledávek stanovena v rozmezí 30 dní až 2 měsíců v závislosti na rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku dlužníka; pokud je s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, činí lhůta k přihlášení pohledávek 30 dnů. Revizní novela tuto dispozici insolvenčního soudu zcela eliminovala, tudíž

- pokud bude s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, bude činit lhůta k přihlášení pohledávek 30 dnů,
- pokud bude s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o jiném způsobu řešení úpadku nebo o něm nebude rozhodnuto vůbec, bude činit lhůta k přihlášení pohledávek 60 dnů.

2.5 Ke způsobům řešení úpadku a uspokojení věřitelů

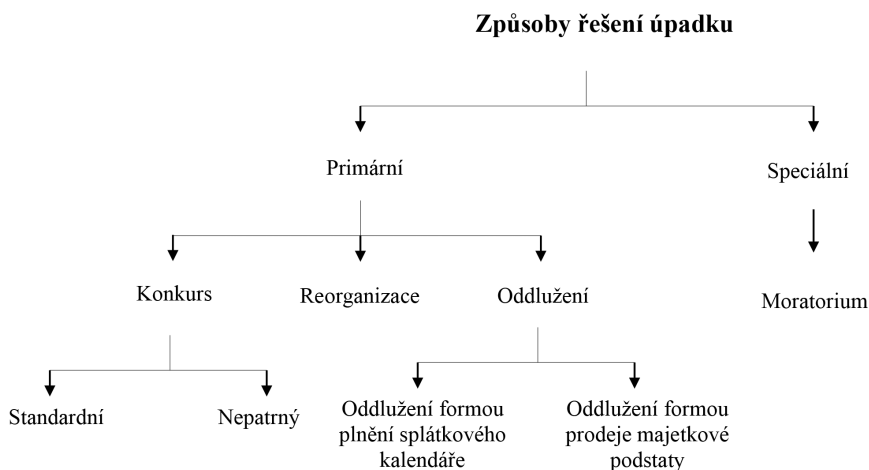
Insolvenční zákon rozeznává následující způsoby řešení úpadku dlužníka, a to:

46 Ustanovení § 170 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

47 Ustanovení § 263 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a dále ustanovení § 140a-d zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 294/2013 Sb., ze dne 12. září 2013, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

- konkurs, kdy konkurs je způsobem řešení úpadku spočívajícím v tom, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů zásadně poměrně uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak,
- reorganizace, kdy se reorganizací rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů,
- oddlužení, kdy oddlužení lze provést zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře, a pokud dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného oddlužení, vydá insolvenční soud po slyšení dlužníka usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny,
- zvláštní způsoby řešení úpadku, které tento zákon stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů.

Konstrukci jednotlivých způsobů řešení úpadku lze znázornit následujícím způsobem.

Graf č. 2: „Způsoby řešení úpadku“. Zdroj: Vlastní konstrukce

Jak již bylo nastíněno výše, insolvenční řízení je primárně postaveno na preferenci sanačních způsobů řešení úpadku před řešením likvidačním.

Zatímco konkurs představuje formu likvidačního řešení úpadku dlužníka, reorganizace a oddlužení dávají možnost sanace dlužníkovy finanční situace.

Jednoduchým dělícím kritériem pro to, jaký typ sanačního řešení úpadku dlužníka zvolit, je právě status dlužníka z hlediska posouzení jeho činnosti. V případě, že se jedná o dlužníka, který je podnikatelem, je pro něj otevřena cesta v podobě reorganizace, neboť reorganizace se nevztahuje k osobě dlužníka, nýbrž se týká dlužníkovy podniku, avšak pouze podniku fungujícího. Naopak u dlužníka nepodnikajícího pak přichází v úvahu cesta oddlužení.

3 KAPITOLA

Adresáti povinností v insolvenčním řízení

Insolvenční zákon adresuje povinnosti v insolvenčním řízení nejen účastníkům řízení a jiným procesním subjektům, ale za určitých okolností taktéž třetím osobám, jichž se insolvenční řízení dotýká.

Největší penzum povinností v rámci insolvenčního řízení je však pochopitelně vztaženo na účastníky řízení, tedy dlužníka a věřitele. V případě okruhu věřitelů je pak potřeba rozlišovat povinnosti, které se vztahují na věřitele uplatňující svoji pohledávku přihláškou, nebo věřitele, kteří povinnost formálního přihlášení nenesou a jejichž účast je insolvenčním řízením zúžena právě toliko na dobu, po kterou je o jejich právu jednáno a rozhodováno.⁴⁸⁴⁹

Vzhledem k naplnění účelu fungování insolvenčního řízení a jeho maximální efektivitě insolvenční zákon předvídá poměrně široký okruh subjektů, kterým jsou v rámci insolvenčního řízení, ale i po jeho ukončení,⁵⁰ ukládány povinnosti. Tyto povinnosti mohou být rozličného charakteru a zákon s nimi spojuje různé druhy sankcí, ať už se jedná o sankce soukromoprávní nebo veřejnoprávní povahy. Tyto povinnosti proto nejsou vázány striktně na insolvenční zákon, ale taktéž na další předpisy taktéž parciálně upravující průběh insolvenčního řízení.⁵¹

V případě insolvenčního řízení rozeznává insolvenční zákon okruh procesních subjektů, kterými jsou

- insolvenční soud,
- dlužník,

48 Ustanovení § 15 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

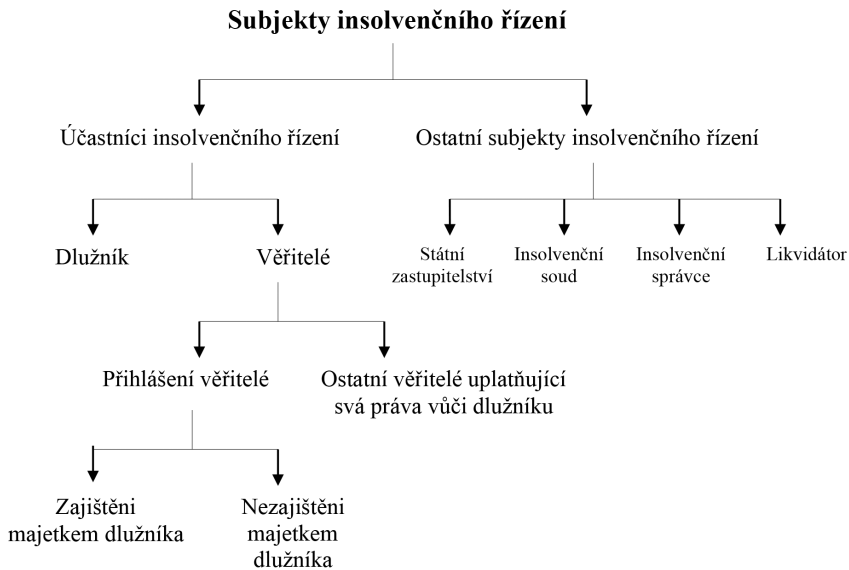
49 Do pozice věřitele dlužníka se tak dostávají nejen předúpadkoví věřitelé, ale taktéž osoby, jejichž pohledávky vznikají v průběhu insolvenčního řízení, tedy i insolvenční správce.

50 Srovnej např. povinnost insolvenčního správce po ukončení insolvenčního řízení, nebo dále povinnosti dlužníka po ukončení insolvenčního řízení v případě způsobu řešení dlužníkového úpadku oddlužením.

51 Např. zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů.

- věřitelé, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku,
- insolvenční správce, popřípadě další správce,
- státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu, a
- likvidátor dlužníka,

tedy subjekty, které nabývají v insolvenčním řízení procesních práv a povinností.

Graf č. 3: „Subjekty insolvenčního řízení“. Zdroj: Vlastní konstrukce

Od okruhu procesních subjektů je však nezbytné vyseparovat užší skupinu, která je tvořena právě účastníky řízení, kterými jsou výhradě dlužník a věřitelé, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku. U těchto bude rozsah povinností v insolvenčním řízení zcela pochopitelně nejširší. Těto otázky proto bude věnována největší pozornost.

Dá se však okruh procesních subjektů insolvenčního řízení označit za odpovídající a konečný ve vztahu k ukládaným povinnostem? Je nasnadě říci, že nikoliv, neboť souhrn takovýchto subjektů je mnohem širší a zahrnuje tedy zejména

- účastníky řízení, tedy
 - o dlužníka a
 - o věřitele,

- insolvenčního správce,
ale taktéž
- další osoby.

Další skupin osob, které nesou povinnosti vyplývající z probíhajícího insolvenčního řízení, tvoří velmi nesourodý celek, a to právě v souvislosti s různými povinnostmi, které jim zákon ukládá.

V dalších kapitolách publikace bude tedy pojednáno o jednotlivých povinnostech těchto subjektů a odpovědnostních vztazích vznikajících z porušení těchto povinností.

Zajímavou otázkou, která již byla opakovaně kladena, je posouzení odpovědnosti posledního procesního subjektu, a to insolvenčního soudu. I když se tato otázka může jevit více méně jako hypotetická, autoři považují vhodné jí věnovat jisté penzum pozornosti zejména ve vztahu k přetíženosti insolvenčních soudů a vyvstávajících průtahů v jednotlivých řízeních, což může mít fatální důsledky zejména pro dlužníka.

3.1 Dlužník

Dlužníkem je v insolvenčním řízení označen subjekt, vůči kterému je vedeno insolvenční řízení. Přestože předmětem insolvenčního řízení je projednání úpadku dlužníka, tedy porovnání stavu majetku dlužníka a jeho závazků, a následné proporcionální uspokojení věřitelů z majetku dlužníka, insolvenční řízení nelze vést proti majetkové podstatě dlužníka, která nemá vlastní právní subjektivitu, a je tedy vždy vedeno proti dlužníku samotnému. Dlužníkem může být jak fyzická, tak právnická osoba, pouze v závislosti na typu osoby bude možné volit způsob řešení jeho úpadku.

3.2 Věřitelé

Jako věřitele insolvenční zákon definuje toho, který uplatňuje své právo vůči dlužníku v insolvenčním řízení, a to v závislosti na charakteru jeho pohledávky. Soudní praxe⁵² rozděluje pohledávky věřitelů uspokojované v insolvenčním řízení do následujících skupin:

1. Pohledávky, které věřitelé uplatňují vůči dlužníku podáním přihlášky, tj.
 - a. pohledávky věřitelů s možností přihlásit svoji přihlášku pohledávky ve lhůtě stanovené rozhodnutím o úpadku,⁵³

52 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 NSČR 16/2011-P8-23.

53 Ustanovení § 173 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

b. pohledávky věřitelů s možností přihlásit svoji přihlášku kdykoliv v průběhu řízení.⁵⁴

2. Pohledávky, na které se hledí jako na přihlášené, ačkoli je věřitelé neuplatnili vůči dlužníku přihláškou⁵⁵.

Pro tyto skupiny insolvenční zákon taktéž počítá s jejich aktivní účastí v insolvenčním řízení, a to prostřednictvím věřitelských orgánů – schůze věřitelů a věřitelského výboru, kdy tak mají věřitelé možnost podílet se na vývoji insolvenčního řízení a ovlivňovat jeho průběh, včetně zpeněžování majetkové podstaty dlužníka.

3. Pohledávky za majetkovou podstatou,⁵⁶

4. Pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou,⁵⁷

příčemž pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, byť charakterem zcela odlišné, jsou nároky, které jsou uplatňovány totožně, a to neformálním způsobem u insolvenčního správce kdykoliv po rozhodnutí o úpadku.

Věřitelé jsou v závislosti na typu svého nároku uspokojováni v insolvenčním řízení odlišně. Způsob uspokojení lze demonstrovat na následujícím schématu na str. 32.

Z jednotlivých kategorií věřitelů je potřeba vyzvednout zajištěné věřitele, což jsou věřitelé s právem na uspokojení ze zajištění⁵⁸ majetku, který spadá do majetkové podstaty dlužníka. Byť se jedná o věřitele, kteří uplatňují své právo přihláškou pohledávky, patří jim naprostá priorita ve vztahu k uspokojení u zajištěného majetku. Protože insolvenční řízení je primárně postaveno na uspokojení věřitelů z majetkové

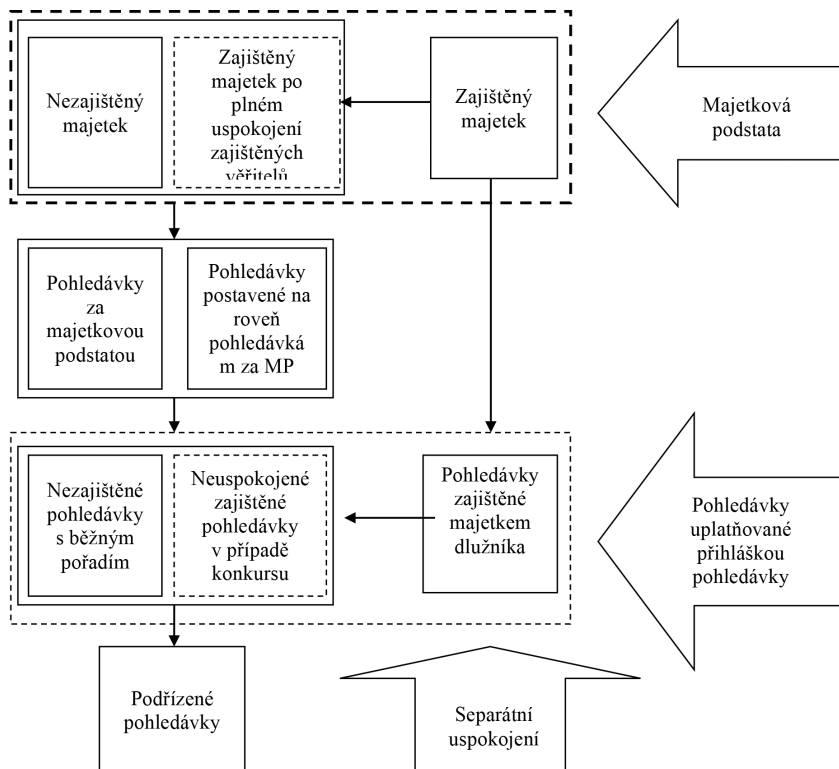
54 Srovnej s ustanovením § 173 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

55 Srovnej s ustanovením § 165 odst. 2, § 184, § 237 odst. 4, § 275, § 370 odst. 2 písm. d), § 373 odst. 1 a 8 a § 385 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

56 Ustanovení § 168 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

57 Ustanovení § 169 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

58 V souladu s ustanovením § 2 písm. g) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, *se zajištěným věřitelem rozumí věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to jen zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy.*

Graf č. 4: „Majetková podstata“. Zdroj: Vlastní konstrukce

podstaty dlužníka,⁵⁹ jsou povinni uplatnit právo na uspokojení ze zajištění i věřitelé, kteří se uspokojují pouze ze zajištěného majetku dlužníka,⁶⁰ tedy bez ohledu na to, zda mezi dlužníkem a věřitelem existuje přímý obligační vztah.

Insolvenční zákon taktéž počítá se skupinou nároků, které v insolvenčním řízení nebudou uspokojovány žádným způsobem. Jedná se o pohledávky,

- ke kterým se nepřihlíží, a
- pohledávky vyloučené z uspokojení.

59 Ustanovení § 2 písm. e) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

60 Ustanovení § 166 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Jedná se o pohledávky, které byly usnesením insolvenčního soudu odklizeny, a to nejčastěji z důvodu vadného uplatnění nároku, tedy kdy byla pohledávka přihlášena vadně a vada nebyla řádně odstraněna⁶¹, případně neoprávněně.⁶²

Druhou skupinu tvoří pohledávky, u nichž insolvenční zákon a priori vůbec nepředpokládá jejich jakékoliv uspokojení v průběhu insolvenčního řízení.⁶³

3.3 Insolvenční správce

Insolvenční zákon bez dalšího nepřináší žádnou samostatnou definici insolvenčního správce jakožto procesního subjektu. Základním úkolem insolvenčního správce je ve své podstatě administrace probíhajícího insolvenčního řízení, a to zejména kontrola majetku dlužníka.⁶⁴ Podmínky činnosti včetně předpokladů pro vznik oprávnění insolvenčního správce vymezuje již zmiňovaný zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a taktéž prováděcí předpisy, a rozsah jeho aktivit pak předepisuje přímo insolvenční zákon.

3.4 Insolvenční soud

Insolvenčním soudem je vymezen soud, před nímž probíhá insolvenční řízení. Dle revizní novely bude insolvenčním soudem taktéž soud, který rozhoduje o opravném prostředku v insolvenčním řízení. Insolvenční soud v insolvenčním řízení

61 Ustanovení § 188 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

62 Ustanovení § 178 a § 179 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

63 Ustanovení § 170 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, kdy se v insolvenčním řízení neuspokojují žádným ze způsobů řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak,

a) úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů, vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly až v době po tomto rozhodnutí,
b) úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek věřitelů, které se staly splatné až po rozhodnutí o úpadku,

c) pohledávky věřitelů z darovacích smluv,

d) mimosmluvní sankce postihující majetek dlužníka, s výjimkou příslušenství daní, poplatků, pojistného na sociální zabezpečení a pojistného za veřejné zdravotní pojištění, pokud povinnost zaplatit toto příslušenství vznikla před rozhodnutím o úpadku,

e) smluvní pokuty, pokud právo na jejich uplatnění vzniklo až po rozhodnutí o úpadku,
f) náklady účastníků řízení vzniklé jim účastí v insolvenčním řízení.

64 RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, s. 159, ISBN 9788073573294.

- vydává rozhodnutí, jejichž vydání zákon ukládá nebo předpokládá,
- průběžně vykonává dohled nad postupem a činností ostatních procesních subjektů a rozhoduje o záležitostech s tím souvisejících (dále jen „dohledací činnost“).⁶⁵

65 Ustanovení § 10 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů,

4 KAPITOLA

Odpovědnost dlužníka

Odpovědnost dlužníka z pohledu insolvenčního práva může být vnímána jako poměrně rozsáhlá, neboť její smysl má i poměrně silný prevenční charakter, tj. donutit dlužníka se úpadku vyvarovat. Proto se odpovědnost dlužníka fakticky odvíjí už od okamžiku jeho řádného ekonomického fungování, nikoliv až od chvíle, kdy se dlužník v úpadku nachází, případně mu tento bezprostředně hrozí. Jak již bylo zmíněno výše, nikdo nemůže být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku.⁶⁶ Přesto je pochopitelné, že osoby by měly nést určitou míru odpovědnosti za své ekonomické počínání ve společnosti, stejně jako nést odpovědnost za subjekt, za který konkrétní osoba jedná. Z hlediska odpovědnosti je patrně nejpodstatnější rozlišit, zda se jedná o subjekt podnikatelský či nikoliv, neboť povinnosti spojené se zahájením insolvenčního řízení klade insolvenční zákon pouze na bedra podnikatelských subjektů.

Další penzum povinností pak na dlužníka pochopitelně padá v průběhu insolvenčního řízení, přičemž se tyto povinnosti liší v závislosti na způsobu řešení dlužníkovu úpadku.

4.1 Odpovědnost dlužníka za způsobení úpadku

4.1.1 Povinnosti dlužníka a osob za něj jednajících

Byť se to může jevit v určitých ohledech jako poměrně nespravedlivé, zákon na nepodnikatelské subjekty v ekonomickém styku neklade nikterak vysoké nároky, naopak považuje za žádoucí ještě více chránit vybranou skupinu subjektů, a to spotřebitele.⁶⁷ V některých případech tak zákonodárce přímo otáčí povinnosti

66 Ustanovení čl. 8 Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

67 Srovnej např. se zákonem č. 145/2010 Sb., spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

na podnikatelský subjekt, který se spotřebitelem kontrahuje, kdy věřitel⁶⁸ před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, či změnou takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru, je povinen s odbornou péčí posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, a to na základě dostatečných informací získaných i od spotřebitele, a je-li to nezbytné, nahlédnutím do databází umožňujících posouzení úvěruschopnosti spotřebitele.⁶⁹ Porušení této povinnosti věřitele jednat s odbornou péčí pak zákon sankcionuje absolutní neplatností.

Fyzická osoba, která není podnikatelem, z hlediska insolvenčního řízení tedy není povinována řešit svůj úpadek prostřednictvím insolvenčního řízení. Naopak na podnikatelské subjekty jsou kladeny nároky o dost vyšší, neboť podnikatelský subjekt by měl být schopen mnohem vyšší odbornosti v obchodním styku. Z hlediska fungování ekonomického systému se má pak za to, že úpadek podnikatele se dalších osob dotkne mnohem výrazněji.

Tyto nároky však nejsou neneseny výhradně podnikatelem, ale taktéž osobami, které za podnikatele jednáji. Pro tyto zákon zavádí koncepci péče řádného hospodáře.

Přestože se obsah a zejména smysl péče řádného hospodáře může zdát zcela zjevný, zákon nikde explicitní definici nezavádí. Pojem péče řádného hospodáře lze dle Eliáše vymezit jakožto výkon vědomé rozhodovací činnosti na základě dostatečných informací, konané v dobré víře ve prospěch společnosti bez preferování vlastních soukromých zájmů, opírající se o racionální základy, vykonávané odborně, po všech stránkách profesionálně.⁷⁰ Při formulaci obsahu péče řádného hospodáře je potřeba mít na zřeteli zejména to, že jiné nároky jsou kladeny na vlastníka a jiné na osoby jednající jménem společnosti, kdy není možné dávat rovnítko v případě kvality péče vlastníka a péče třetí osoby.⁷¹ Třetí osoby by měly být při správě vázány odpovědností za cizí vlastnictví a vlastník naopak nemůže být škrcen při výkonu svého vlastnického práva.

Dle nového občanského zákoníku, kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře

68 *Jako osoba nabízející nebo poskytující spotřebitelský úvěr v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.* Srovnej s ustanovením § 3 písm. b) zákona č. 145/2010 Sb., spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

69 Ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

70 ELIÁŠ, Karel. *Kurs obchodního práva: právnícké osoby jako podnikatelé*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 1998, xxxii, s. 272, ISBN 3406432727.

71 Volně převzato z přednášky Havel, B. Správa cizího majetku, 11. 9. 2013, Praha

schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.⁷²

Otázka, co je přesnou koncepcí péče řádného hospodáře, samozřejmě vzbudí poměrně obsáhlou diskuzi, kterou je však možné pro tuto chvíli nechat stranou. Při této péči však není možné se oprostit od skutečnosti, že podnikatelská činnost je primárně vytvářena za účelem zisku,⁷³ nikoliv ztráty. Neoddiskutovatelným faktem je, že povinností řádného hospodáře je však nejen řádně spravovat majetek, ale taktéž případně závčasů diagnostikovat finanční problémy řízené společnosti.

4.1.2 Následky porušení povinnosti péče řádného hospodáře

Porušení povinností péče řádného hospodáře s sebou pochopitelně přináší negativní následky pro příslušného porušitele. Stávající regulace se ve vztahu k úpadkovému právu však může jevit jako lehce bezzubá, neboť de facto osobám již způsobivším úpadek v určité společnosti klade pouze formální překážky v možnosti fungovat jako statutární orgán další společnosti. Zákon vztahuje porušení povinností nejen na statutární orgán společnosti, ale taktéž na osoby, které ve společnosti vykonávaly srovnatelnou funkci, a to i v době před podáním insolvenčního návrhu.⁷⁴

Tato překážka je však velmi jednoduše odstranitelná, a to v případě, že

- byla osoba, na jejíž straně se překážka vyskytuje, zvolena nebo jmenována do funkce se souhlasem dvou třetin hlasů společníků přítomných na valné hromadě nebo dvou třetin všech členů dozorčí rady nebo oprávněných zaměstnanců společnosti, jde-li o člena dozorčí rady voleného zaměstnanci, nebo
- příslušný orgán byl při volbě nebo jmenování takové osoby do funkce na existenci této překážky upozorněn.⁷⁵

Nový občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích naštěstí stanoví překážky výkonu funkce nejen v případě, že byl řešen úpadek společnosti, ve kterém dotyčná osoba vykonávala funkci statutárního orgánu, ale taktéž překážky v okamžiku,

72 Ustanovení § 159 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

73 Ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

74 *Překážka výkonu funkce působí vůči tomu, kdo vykonával funkci statutárního orgánu, člena statutárního nebo jiného orgánu v právnické osobě alespoň jeden rok před podáním insolvenčního návrhu na její majetek, případně před vznikem povinnosti této právnické osoby podat insolvenční návrh na její majetek.* Dále viz. ustanovení § 38l zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

75 § 38l odst. 5 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

kdy byl řešen úpadek jí samotné. Je potřeba konstatovat, že zákon od roku 2014 předpokládá velmi výrazné rozšíření postihu osob jednajících za společnost, jejichž nevhodná správa dovedla společnost do úpadku, případně, které nebyly schopny eliminovat škody v případě neodvratitelného úpadku, kterému se nešlo vyvarovat ani s péčí řádného hospodáře. Předmětem další diskuze se bezpochyby stane otázka, zda rozhodovací pravomoc insolvenčního soudu nebude příliš široká, neboť zákon o obchodních korporacích zavádí mnohem jasnější koncepci sankcí pro subjekty, které se podílely na negativním stavu společnosti souvisejícím s jejím úpadkem. Tyto sankce spočívají zejména ve:

- vydání majetkového prospěchu,
- ručení za závazky společnosti,
- vyloučení osoby vykonávající činnost statutárního orgánu, případně
- absolutním odepření možnosti výkonu statutárního orgánu rozhodnutím soudu.

Rozhodování o udělení těchto sankcí je částečně svěřeno insolvenčnímu soudu v rámci probíhajícího insolvenčního řízení.⁷⁶

První ze sankcí je možnost rozšíření majetkové podstaty dlužníka o hodnoty, které nabyly osoby zjevně nejednající s péčí řádného hospodáře v případě finančních problémů společnosti. V případě vydání majetkového prospěchu musí v souladu se zákonem⁷⁷ dojít ke kumulativnímu naplnění následujících podmínek:

- nastane porušení povinnosti podání insolvenčního návrhu ze strany dlužníka, přičemž je insolvenční řízení zahájeno na návrh věřitele, a
- soud rozhodne o úpadku dlužníka,
- osoby jednající za společnost věděly nebo měly a mohly vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku, a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinily za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokládatelné.

K vydání majetkového prospěchu, tj. prospěchu získaného ze smlouvy o výkonu funkce, jakož i případně jiného prospěchu od obchodní korporace, vyzývá dotyčné osoby insolvenční správce. Prospěch je možno žádat za období 2 let zpět před právní

76 Incidenčními spory jsou spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem. § 159 odst. 1 písm. g) zákona č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

77 § 62 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

mocí rozhodnutí o úpadku, což však není možno hodnotit jako zcela dostatečné, neboť od prvotních finančních problémů společnosti po pravomocné rozhodnutí deklarující její úpadek může uběhnout poměrně dlouhá doba.

Další majetková sankce, která se může poměrně důrazným způsobem dotknout statutárního orgánu, je ručení za závazky společnosti dovedené do úpadku, ke kterému může zavázat svým rozhodnutím soud, který rozhoduje výhradně na návrh

- insolvenčního správce nebo
- věřitele příslušného dlužníka.⁷⁸

K ručení lze zavázat nejen člena statutárního orgánu, ale taktéž i člena bývalého, přičemž zákon v této souvislosti zcela jasně nestanoví, jaký časový odstup může být aplikován v případě člena bývalého. Zákon pouze trvá na kumulativním naplnění následujících podmínek, a to

- bylo rozhodnuto, že obchodní korporace je v úpadku, a
- člen nebo bývalý člen statutárního orgánu obchodní korporace věděli nebo měli a mohli vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku podle jiného právního předpisu, a v rozporu s péčí řádného hospodáře neucinili za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokladatelné.⁷⁹

Jediné liberační důvody, které pak zákon v této souvislosti rozeznává, se vztahují na člena nebo bývalého člena statutárního orgánu obchodní korporace, kteří byli do funkce prokazatelně ustaveni za účelem odvrácení úpadku nebo jiné nepříznivé hospodářské situace obchodní korporace a svou funkci vykonávali s péčí řádného hospodáře.⁸⁰

Další sankcí, kterou zákon o obchodních korporacích stanoví, je omezení možnosti fungovat jako statutární orgán společnosti, a to buď výhradně ve vztahu ke společnosti, která upadla, nebo generálně. O tomto omezení má opět pravomoc rozhodovat insolvenční soud, potažmo obecný soud.

O vyloučení člena statutárního orgánu společnosti rozhodne insolvenční soud v případě, vyjde-li v průběhu insolvenčního řízení najevo, že výkon funkce osobou s přihlédnutím ke všem okolnostem případu vedl k úpadku příslušné společnosti,

78 Zákon již však v této souvislosti neřeší, zda se jedná o věřitele uplatňujícího své právo v insolvenčním řízení či má toto oprávnění i subjekt, který není účastníkem řízení.

79 Ustanovení § 68 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

80 Ustanovení § 68 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

přispěl-li zřejmě svým jednáním ke snížení majetkové podstaty a k poškození věřitelů.⁸¹ Insolvenční soud však nerozhodne o vyloučení toho,

- kdo se stal členem statutárního orgánu upadnuvší obchodní korporace v době jejího hrozícího úpadku podle jiného právního předpisu, ledaže jeho jednání před zahájením insolvenčního řízení naplnilo podmínky, nebo
- kdo prokáže, že při svém jednání vynaložil takovou péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba v obdobném postavení.

Pokud insolvenční soud rozhodne o vyloučení člena statutárního orgánu, pak může soud dále, a to i bez návrhu, případně na návrh osoby, která má na tomto důležitý zájem, omezit tuto osobu ve výkonu funkce člena statutárního orgánu jakékoli obchodní korporace nebo funkce v obdobném postavení, a to po dobu 3 let od právní moci takového rozhodnutí. Tato rozhodovací pravomoc se vztahuje i na toho, kdo v době vydání rozhodnutí o úpadku členem statutárního orgánu obchodní korporace nebo osobou v obdobném postavení již nebyl, ale jehož dosavadní jednání k úpadku obchodní korporace zřejmě přispělo.⁸² Právní mocí rozhodnutí o vyloučení pak přestává být osoba, které se rozhodnutí týká, členem statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích. Sankcí za porušení zákazu je neomezené ručení za splnění všech povinností obchodní korporace, které vznikly v době, kdy porušitel vykonával přes zákaz činnost člena jejího statutárního orgánu, stejně jako další prodloužení tohoto zákazu až na dobu 10 let.

4.1.3 Následky porušení péče o vlastní majetek

Není jisté na škodu zmínit taktéž otázku toho, jak se zákon staví k osobám, které se ocitly ve stavu úpadku a tento úpadek je projednáván v insolvenčním řízení, avšak mají zájem se podílet na podnikatelské činnosti jiného subjektu, případně tuto podnikatelskou činnost řídit. Přestože by bylo vcelku logické se přiklonit k názoru, že takové osoby by měly být z hlediska zachování zdravého podnikatelského prostředí alespoň určitým způsobem omezeny, pokud nebyly schopny zvládnout vlastní finanční situaci, stávající právní úprava tuto otázku zcela okázale ignoruje. Jediná limitace, kterou v současné době právní řád rozpoznává, je omezení živnostenského oprávnění.⁸³ Stávající právní úprava však počítá alespoň s omezením podnikatelské

81 Ustanovení § 68 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

82 Ustanovení § 63 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

83 Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů.

aktivity společníků u osobních společností, a to v závislosti na typu seskupení.⁸⁴ Nový občanský zákoník však počítá alespoň s rámcovým omezením subjektů, u nichž došlo k osvědčení úpadku, a to

- v případě členství takové osoby ve volených orgánech,
- v případě činnosti správce.⁸⁵

V případě členství ve volených orgánech je dotyčná osoba povinna svůj úpadek a to, že o něm bylo v insolvenčním řízení rozhodnuto, oznámit předem tomu, kdo ji povolává, jinak se vystavuje riziku, že se zainteresované osoby mohou domáhat soudního rozhodnutí, kterým dojde k jejich odvolání.⁸⁶ Nesplnění oznamovací povinnosti je však stále možno i následně sanovat rozhodnutím toho, kdo upadnuvší osobu povolal.

4.2 Odpovědnost za porušení povinnosti včasného podání insolvenčního návrhu

4.2.1 Povinnost včasného podání insolvenčního návrhu

Pokud se dlužník již do finančních problémů dostane, stíhá jej další povinnost, a to řešit svůj úpadek pomocí insolvenčního řízení tak, aby se co možná nejvíce minimalizovaly škody způsobené jednotlivým věřitelům. Tato povinnost stíhá

- právnickou osobou, bez ohledu na to, zda jedná o podnikatele, a taktéž
- fyzickou osobu – podnikatele.

Povinnost podat insolvenční návrh vzniká subjektu bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku.⁸⁷ Od 1. 1. 2012 pak není rozhodné, zda se dlužník nachází ve stavu platební neschopnosti či ve stavu předlužení.

Tato povinnost pochopitelně stíhá nejen samotného dlužníka, ale taktéž váže následující osoby oprávněné jednat za dlužníka, a to

84 Srovnej zejména s ustanoveními § 88, § 102, § 148, § 231, § 679 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

85 Srovnej s ustanovením § 1438 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

86 Ustanovení § 153 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

87 Dle ustanovení § 98 insolvenčního zákona tuto povinnost má dlužník i tehdy, byl-li pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem jeho podniku nebo exekuce podle zvláštního právního předpisu proto, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků náležejících k podniku; to neplatí, má-li dlužník ještě jiný podnik

- zákonného zástupce dlužníka
- jeho statutární orgán a
- likvidátora dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci.

Tyto osoby podávají insolvenční návrh jménem dlužníka a jsou povinny jej podat každá samostatně, pakliže jsou oprávněny jednat za dlužníka samostatně.

Povinnost podat včasný insolvenční návrh se však neváže k výlučnému úkonu podání insolvenčního návrhu, ale taktéž k tomu, aby mohlo ze strany insolvenčního soudu dojít k jeho řádnému meritornímu projednání. Pokud však bude vinou navrhovatele

- zastaveno insolvenčního řízení, nebo
 - insolvenční řízení ukončeno odmítnutím insolvenčního návrhu,
- pak se má za to, že povinnost výše uvedených osob splněna není.

4.2.2 Následky porušení povinnosti včasného podání insolvenčního návrhu

Odpovědnost za porušení povinnosti podat insolvenční návrh je koncipována jako odpovědnost objektivní, tudíž se nevyžaduje zavinění porušitele

Osobou oprávněnou a tedy aktivně legitimovanou žádat náhradu škody je dle jazykového výkladu zákona věřitel uplatňující právo proti dlužníku v insolvenčním řízení přihláškou pohledávky. Právo požadovat náhradu škody nebo jiné újmy jako samotné však vázáno na insolvenční řízení není, věřitel by však měl mít na paměti, že i toto právo podléhá režimu promlčení, a to ve lhůtě dvou let od doby, co se poškozený věřitel dozvěděl nebo mohl dozvědět o výši škody a odpovědnosti povinné osoby, nejpozději však do tří let od okamžiku, ve kterém došlo k události, z níž škoda vznikla; pokud však jde o škodu způsobenou úmyslně, pak se na ni vztahuje objektivní lhůta deseti let.

Výše škody je poté kalkulována jako rozdíl mezi částkou, kterou věřitel obdrží v insolvenčním řízení, a výší zjištěné pohledávky v insolvenčním řízení. Insolvenční zákon však dává možnost se této odpovědnosti zprostit, pokud dlužník bude schopen prokázat, že

- porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení, nebo
- tuto povinnost nesplnila vzhledem ke skutečnostem, které nastaly nezávisle na její vůli a které nemohla odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po ní spravedlivě požadovat.⁸⁸

88 Ustanovení § 99 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

Je tedy zjevné, že tato koncepce dává dlužníku poměrně široký manévrovací prostor a svádí k povinnosti věřitele unést důkazní břemeno ohledně náhrady škody a tudíž k obtížnější vymahatelnosti.

V současné době však musí mít tento věřitel na paměti, že řízení o náhradě škody vzniklé nepodáním insolvenčního návrhu není incidenčním sporem a kompetentním k jeho projednání jsou soudy obecné, což je poměrně nešťastné řešení.⁸⁹ Revizní novela insolvenčního zákona však výslovně počítá s tím, že tyto spory budou spadat do kompetence soudů krajských a nikoliv soudů okresních.⁹⁰

V průběhu insolvenčního řízení je však možné vyřešit potenciální nedobytnost následně žádané náhrady škody formou předběžného opatření, kterým insolvenční soud, a to na návrh oprávněného věřitele povinné osobě uloží, aby na náhradu této škody nebo jiné újmy složila do úschovy u soudu přiměřenou peněžitou částku, a to za předpokladu, že vznik škody nebo jiné újmy je zřejmý již právě v průběhu insolvenčního řízení. Nařízení předběžného opatření nebrání, že celkovou výši škody nebo jiné újmy dosud nelze vyčíslit. Výši částky, která má být složena, určí insolvenční soud tak, aby kryla podstatnou část předpokládané škody nebo jiné újmy. Při nařízení předběžného opatření uloží insolvenční soud navrhovateli, aby ve lhůtě, kterou mu určí a která nesmí skončit dříve, než skončí insolvenční řízení, podal žalobu o náhradu škody.⁹¹

4.2.3 Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4968/2009

Rozvrhové usnesení není samo o sobě skutečností rozhodnou pro vznik nebo výši škody způsobené věřiteli porušením povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka (§ 3 zákona č. 328/1991 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2007).

Navrhovatel tak své závěry o příčinné souvislosti mezi nesplněním povinnosti podat včas insolvenční návrh a vznikem tvrzené škody staví fakticky na předpokladu, že tato souvislost (zakládající příslušnou majetkovou odpovědnost dle § 99 IZ) je bez dalšího dána u všech obchodů dlužníka (synallagmatických závazkových vztahů) uzavřených v době jeho úpadku, z nichž dlužník svůj peněžitý závazek (věřitelovu pohledávku)

(insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

89 Srovnej s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 2. 2010, sp. zn. 1 VSPH 55/2010-B, MSPH 77 INS 2492/2009.

90 Ustanovení § 7a zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

91 Ustanovení § 100 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

neuhradil a v insolvenčním řízení dlužníka věřitel obdrží na tuto pohledávku menší plnění, než kolik činí její zjištěná výše. Takový předpoklad je však zjevně nesprávný.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4824/2007

Dovolatel, coby věřitel společnosti, tvrdí, že mu společnost přičiněním žalovaného coby jejího jednatele, způsobila škodu spočívající v tom, že neuhradila cenu díla, jež pro ni provedl. Odvolací soud posuzoval nárok uplatněný vůči jednateři podle ustanovení § 194 odst. 6 obchodního zákoníku. Jeho právní posouzení však není správné, neboť toto ustanovení neslouží jako právní prostředek k dosažení náhrady škody, která věřiteli vznikne tím, že (člen) statutárního orgánu dopustí, aby na sebe společnost vzala nový závazek v situaci, kdy již měla být splněna povinnost podat návrh na konkurs (insolvenční návrh) na majetek společnosti, popřípadě že tato povinnost (nastalo-li předlužení teprve poté, co společnosti vznikl takový závazek) nebyla řádně splněna a věřiteli se tak snížila míra uspokojení jeho nároku v rámci prohlášeného konkursu, než kterou by dosáhl, kdyby byla povinnost podat návrh na prohlášení konkursu splněna včas. Uvedený účel plní v tuzemském právu jiný právní institut, a to (přímá, deliktní) odpovědnost (členů) statutárního orgánu věřitelům za škodu způsobenou porušením povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu, která se v době, k níž se váže posuzovaná věc, opírala o § 3 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a nyní vychází (pro insolvenční návrh) z § 99 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. MSPH 95 INS 1776/2011

Soud prvního stupně vycházel při svém rozhodnutí z ustálených judikатурních závěrů odvolacího soudu, které na danou věc v zásadě přiléhavě aplikoval zejména co do úvahy o příčinné souvislosti mezi tím, že dlužník (jeho statutární orgán) měl podle navrhovatele podat opožděně insolvenční návrh, a vznikem tvrzené škody. Existence příčinné souvislosti (již lze zkoumat jen z hlediska rozhodné právní úpravy dané s účinností od 1. 1. 2008 insolvenčním zákonem) by musela být řádně doložena v tom smyslu slova, že příčinou vzniku tvrzené škody je jen (právě jen) okolnost, že dlužník nepodal včas insolvenční návrh a že kdyby tak včas učinil, ke škodě by nedošlo. Pro takový závěr není-jak správně dovedl soud prvního stupně-ve spisu opory.

Navrhovatel stavěl předmětnou příčinnou souvislost na tom, že dlužník ve stavu svého úpadku, v roce 2008 a 2009, objednal od FALCO-REDY, s.r.o. (jehož nástupcem se stala BEK BAUSTOFEE, s.r.o. přejmenovaná později na SIG Czech,

s.r.o.) zboží za 6.485.677,82 Kč, které nezaplatil. Dodavatel-věřitel tak byl nucen uplatnit pohledávku v dohodnutém rozhodčím řízení, v jehož průběhu od něj navrhovatel předmětnou pohledávku nabyt (na základě postupní smlouvy ze dne 26. 3. 2010) a dosáhl přísudku nároku ve výši 5.626.798,80 Kč s přísl. rozhodčím nálezem pravomocným dnem 23. 12. 2010. Dovožoval, že kdyby jednatelé dlužníka, jehož úpadek podle navrhovatele nastal již v roce 2005, podali insolvenční návrh včas, pohledávka by nevznikla, protože k předmětnému obchodu by vůbec nedošlo. Pak by ji navrhovatel ani nemohl nabýt. Rozhodně by o její koupi po podání insolvenčního návrhu dlužníka neměl zájem.

Z těchto tvrzení se však nepodává nic jiného, než že dlužník v době, kdy podle navrhovatele měl být již v úpadku, uskutečnil obchod, z něj získal určitý majetek a na druhou stranu mu z něj vznikl ekvivalentní závazek, který ovšem neuhradil. Samo uskutečnění tohoto obchodu tedy neznamenalo jakékoli zmenšení dlužníkova majetku (resp. nic takového nelze bez dalšího dovozovat). Úvaha, že by navrhovatel neměl o nabytí pohledávky za dlužníkem zájem, pokud by byl podáním insolvenčního návrhu zpraven o jeho neuspokojivých majetkových poměrech, je již v rovině spekulace, zvláště pak pokud není známa úplata, za níž pohledávku nabyt (předložená postupní smlouva v tom směru odkazuje na jakousi rámcovou smlouvu o postoupení pohledávek, kterou navrhovatel nepřipojil). Nelze tedy posoudit podmínky této transakce ani to, nakolik byl navrhovatel o dlužnickové skutečné majetkové situaci informován a zda se to neprojevovalo (ve prospěch nabyvatele) v ceně za postoupení pohledávky.

Navrhovatel tak své závěry o příčinné souvislosti mezi nesplněním povinnosti podat včas insolvenční návrh a vznikem tvrzené škody staví fakticky na předpokladu, že tato souvislost (zakládající příslušnou majetkovou odpovědnost dle § 99 IZ) je bez dalšího dána u všech obchodů dlužníka (synallagmatických závazkových vztahů) uzavřených v době jeho úpadku, z nichž dlužník svůj peněžitý závazek (věřitelovu pohledávku) neuhradil a v insolvenčním řízení dlužníka věřitel obdrží na tuto pohledávku menší plnění, než kolik činí její zjištěná výše. Takový předpoklad je však zjevně nesprávný.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 5. 2009, sp. zn. 1 VSPH 190/2009-B

K nařízení předběžného opatření dle § 100 IZ nutno přistoupit s maximální uvážlivostí a zásadně toliko v případech zcela zjevného selhání povinných osob, o němž nelze mít vzhledem k okolnostem případu zásadních pochyb, bez toho, že by soud znal dopředu jejich stanoviska. Jinak řečeno, návrhu na nařízení předběžného opatření dle § 100 insolvenčního zákona lze vyhovět výhradně za situace, kdy skutkové okolnosti případu umožňují bez dalšího přijmout závěr o naplnění podmínek tam uvedených, tedy, že již v dosavadním průběhu insolvenčního řízení vyšlo najevo, že potřebné skutečnosti je možné osvědčit pouze listinami, přičemž lze důvodně očekávat, že k vyvrácení či

zpochybnění tvrzí navrhovatele nebudou vznášeny takové věcně opodstatněné důkazní návrhy (výslechem účastníků či svědků, znaleckými posudky, ohledáním apod.), jejichž provedením by insolvenční soud fakticky nahrazoval sporné řízení.“

4.3 Odpovědnost za neoprávněné podání insolvenčního návrhu – § 147 insolvenčního zákona

4.3.1 Odpovědnost dlužníka jako insolvenčního navrhovatele

Otázka odpovědnosti za neoprávněné podání insolvenčního návrhu byla primárně regulována ve vztahu k insolvenční navrhovateli, který je odlišný od osoby dlužníka a bude mít zájem zahájením insolvenčního řízení domnělého dlužníka poškodit. Tzv. protišikanozní novela insolvenčního zákona⁹² však rozšířila odpovědnost za podání insolvenčního návrhu nesenou výlučně osobou věřitele jakožto insolvenčním navrhovatelem taktéž na osobu dlužníka, neboť nezřídka taktéž dlužníci využívají účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení bez skutečného zájmu o projednání jejich úpadku. Jedním z účinků zahájení insolvenčního řízení je totiž blokáce provedení exekuce, kdy výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídit nebo zahájit, nelze jej však provést; k úkonům a rozhodnutím, které tomu odporují, se nepřihlíží.⁹³

Dlužníci jsou tedy motivováni podat insolvenční návrh ve snaze odvrátit návštěvu exekutora, případně zmařit zahájenou dražbu, a to klidně několik hodin před jejím konáním, využívaje velmi krátké lhůty, ve které je insolvenční soud povinen insolvenční řízení na návrh zahájit.⁹⁴ Tato novelizace tak konečně reflektuje škodu, která může tímto šikanozním jednáním vzniknout třetím osobám.

92 Zákon č. 334/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

93 V souladu s ustanovením § 109 odst. 1 písm. c) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

94 *Zahájení insolvenčního řízení oznámí insolvenční soud vyhláškou, kterou zveřejní nejpozději do 2 hodin poté, kdy mu došel insolvenční návrh. Jestliže insolvenční návrh dojde insolvenčnímu soudu v době, kdy do skončení úředních hodin insolvenčního soudu zbývají méně než 2 hodiny, nebo ve dnech pracovního klidu, zveřejní insolvenční soud tuto vyhlášku nejpozději do 2 hodin po zahájení úředních hodin nejbližšího pracovního dne insolvenčního soudu. Účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku. Srovnej s ustanovením §§ 101 a 109 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.*

Odpovědnost dlužníka se však aktivuje pouze v případě, kdy dojde k ukončení insolvenčního řízení jinak než rozhodnutím o úpadku.⁹⁵ V případě neoprávněného podání insolvenčního návrhu dlužníkem přicházejí v úvahu zejména následující způsoby, jakými insolvenční soud ukončí insolvenční řízení, a to:

- odmítnutím insolvenčního návrhu pro vady, a to vinou insolvenčního navrhovatele,
- zastavením řízení pro nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit nebo který se nepodařilo odstranit,
- zastavením insolvenčního řízení na základě zpětvzetí insolvenčního návrhu navrhovatelem, v tomto případě dlužníkem.

Odpovědnost dlužníka se tedy otevře v případě, kdy sám způsobí to, aby nemohlo k projednání insolvenčního návrhu dojít. V pochybnostech se však má za to, že insolvenční navrhovatel zavinil zastavení insolvenčního řízení nebo odmítnutí insolvenčního návrhu.⁹⁶

4.3.2 Důsledky zneužití zahájení insolvenčního řízení

Sankcí pro dlužníka v případě zneužití účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení je právo na náhradu takové škody nebo jiné újmy vůči dlužníku jako insolvenčnímu navrhovateli. Samozřejmě se logicky nabízí otázka, zda dlužník, který takto zneužívá účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, bude vůbec kdy schopen k reálné náhradě škody a poškozený se skutečně uspokojení svého práva domůže, nicméně snahu zákonodárce lze kvitovat s povděkem. Jako mnohem vhodnější se však může jevit další krok ve snaze omezit zneužívání tohoto institutu dlužníkem, a to v podobě předběžného opatření insolvenčního soudu, kterým se omezuje z důvodů hodných zvláštního zřetele způsobem stanoveným v předběžném opatření některý z účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, neodporuje-li to společnému zájmu věřitelů, jak předvídá revizní novela insolvenčního zákona.⁹⁷

95 Patrně je zbytečné spekulovat o tom, že by u dlužníka v případě meritorního projednání insolvenčního návrhu úpadek osvědčen nebyl.

96 Ustanovení § 130 odst. 5 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

97 Ustanovení § 82 odst. 2 písm. b) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

4.3.3 Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 7. 2012, sp. zn. 29 NSČR 15/2010

Ustanovení § 147 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona koncipuje odpovědnost věřitele - insolvenčního navrhovatele za škodu nebo jinou újmu jako obecnou občanskoprávní odpovědnost za škodu založenou na presumpci zavinění (srov. § 420 odst. 1 občanského zákoníku).

Nejvyšší soud nemá při této koncepci žádných pochyb o tom, že kdyby „vina“ insolvenčního navrhovatele na zamítnutí insolvenčního návrhu spočívala „jen“ v tom, že nedoložil svou splatnou pohledávku vůči dlužníku (§ 105 insolvenčního zákona) proto, že v insolvenčním řízení vyšlo najevo, že sporné skutečnosti týkající se jeho pohledávky nebude možné osvědčit pouze listinami a že provedením věcně (okruhem sporných skutečností) opodstatněných důkazů (výsledkem účastníků, výsledkem svědků, znaleckými posudky, ohledáním apod.) by insolvenční soud nahrazoval sporné řízení o takové pohledávce, se insolvenční navrhovatel ubránil nárokům na náhradu škody nebo jiné újmy podle § 147 insolvenčního zákona, jestliže prokáže, že tato pohledávka v době zamítnutí insolvenčního návrhu po právu existovala.

Jinak řečeno, dlužník nebo jiný dlužníkův věřitel má ve smyslu ustanovení § 147 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona právo na náhradu škody nebo jiné újmy, která mu vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu také vůči insolvenčnímu navrhovateli, jehož insolvenční návrh zamítl insolvenční soud proto, že nedoložil svou splatnou pohledávku proti dlužníku (§ 105 insolvenčního zákona). Insolvenční navrhovatel, jehož odpovědnost za škodu nebo jinou újmu vzniklou zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu je dovozována jen proto, že coby důvod zamítnutí insolvenčního návrhu v insolvenčním řízení vyšlo najevo, že sporné skutečnosti týkající se jeho pohledávky, nebude možné osvědčit pouze listinami a provedením věcně (okruhem sporných skutečností) opodstatněných důkazů by insolvenční soud nahrazoval sporné řízení o pohledávce, se však této odpovědnosti zproští, jestliže prokáže, že v době zamítnutí insolvenčního návrhu jeho splatná pohledávka proti dlužníku po právu existovala.

4.4 Odpovědnost za neoprávněné dispozice s majetkovou podstatou

4.4.1 Dispozice s majetkovou podstatou po zahájení insolvenčního řízení

Při otázce řešení dispozičních oprávnění s majetkovou podstatou v průběhu insolvenčního řízení je nezbytné primárně vycházet z omezení vycházejících z účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení.

V souladu s ustanovením § 111⁹⁸ je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem.⁹⁹ Dispoziční oprávnění k majetkové podstatě má po:

- zahájení insolvenčního řízení dlužník,
- prohlášení úpadku bez způsobu jeho řešení taktéž dlužník,
- prohlášení konkursu insolvenční správce,
- povolení oddlužení dlužník,
- povolení reorganizace v zásadě dlužník.

Dlužník tedy není bez dalšího zahájením insolvenčního řízení zbaven dispozičního oprávnění s majetkovou podstatou, nicméně je omezen v rozsahu nakládání. Rozsah nakládání je pak možné dále modifikovat předběžnými opatřeními insolvenčního soudu. Porušení této povinnosti pak insolvenční zákon spojuje s neúčinností právních úkonů, které dlužník takto učinil.¹⁰⁰ Tyto úkony jsou neúčinné přímo ze zákona.

Insolvenční zákon však dále předpokládá odlišnou míru omezení dlužníka či jiných osob s dispozičním oprávněním, a to právě v závislosti na způsobu řešení úpadku dlužníka. Zejména tam, kde je dlužníkovi poskytnuto beneficium řešit svůj úpadek sanační cestou, tam pochopitelně insolvenční zákon přináší sankce za nedodržení jemu stanovených povinností.

4.4.2 Dispozice s majetkovou podstatou v reorganizaci

V reorganizaci si v zásadě uchovává oprávnění k majetkové podstatě dlužník. Právní úkony, které však mají z hlediska nakládání s majetkovou podstatou a její správou zásadní význam, může dlužník s dispozičními oprávněními činit jen se souhlasem věřitelského výboru.

Právními úkony, které mají v této souvislosti zásadní význam, se rozumí úkony, jejichž důsledkem se významně změní:

98 Ustanovení § 111 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

99 Ustanovení § 111 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

100 Ustanovení § 111 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

- hodnota majetkové podstaty nebo
- postavení věřitelů, anebo
- míra uspokojení věřitelů.¹⁰¹

Tyto právní úkony insolvenční zákon nesankcionuje neplatností či neúčinností, nicméně porušení této povinnosti má za následek odpovědnost dlužníka za škodu nebo jinou újmu, kterou tím věřitelům nebo třetím osobám způsobil, stejně jako aktivaci ručení členů statutárního orgánu dlužníka za takto způsobenou škodu nebo jinou újmu.¹⁰²

4.4.3 Dispozice s majetkovou podstatou v konkursu

Prohlášením konkursu přechází dispoziční oprávnění s majetkovou podstatou z dlužníka na insolvenčního správce, dlužník tedy ztrácí nárok na další dispozice s majetkovou podstatou. Tohoto by si měly být vědomy osoby, které s dlužníkem dále jednají a provádějí majetkové dispozice. Sankcí za porušení, tj. za právní úkony, které dlužník učinil poté, co oprávnění nakládat s majetkovou podstatou přešlo na insolvenčního správce, je neúčinnost takovýchto úkonů vůči dlužníkovým věřitelům.¹⁰³ Tato neúčinnost nastává ex lege, tudíž k ní není nutné konstitutivního soudního rozhodnutí.

Dlužník taktéž není oprávněn zkracovat majetkovou podstatu úkony, kterými by odmítal dědictví¹⁰⁴ nebo přijetí daru, tyto úkony zákon sankcionuje neplatností, pokud k nim dojde bez souhlasu insolvenčního správce. Zákon v této souvislosti předpokládá odborný přístup insolvenčního správce a zhodnocení přínosu pro majetkovou podstatu, tudíž k schopnost kvalifikovaného rozhodnutí, stejně jako další možnosti obrátit se na insolvenční soud v rámci výkonu dohlédací činnosti.

101 Ustanovení § 330 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

102 Ustanovení § 330 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

103 *Nakládal-li dlužník s majetkovou podstatou v den, kdy se rozhodnutí o úpadku stalo účinným, má se v pochybnostech za to, že tak učinil poté, co oprávnění nakládat s majetkovou podstatou přešlo na insolvenčního správce, pokud tento zákon nestanoví jinak.*

104 *Totéž platí, jestliže dlužník uzavře bez souhlasu insolvenčního správce dohodu o vypořádání dědictví, podle které má z dědictví obdržet méně, než činí jeho dědický podíl. Viz. ustanovení § 246 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.*

4.4.4 Dispozice s majetkovou podstatou v oddlužení

V zásadě platí, že po povolení oddlužení¹⁰⁵ je osobou oprávněnou disponovat s majetkovou podstatou dlužník. Další režim dispozic s majetkovou podstatou insolvenční zákon štěpí v závislosti na tom, zda je schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře nebo prodejem majetkové podstaty.

V případě schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře zůstává osobou s dispozičním oprávněním dlužník. Dlužník je však zejména povinen

- použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře veškeré hodnoty získané dědictvím a darem zpeněžit a jejich výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy,¹⁰⁶

a dále

- nezatajovat žádný ze svých příjmů, neboť z těchto příjmů je pak kalkulována výše splátky v oddlužení

Sankcí za porušení výše zmíněných povinností je zrušení režimu oddlužení a jeho přeměna na konkurs.¹⁰⁷

V případě schváleného oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se majetek dlužníka rozděluje do dvou skupin, a to v závislosti na tom, zda jej dlužník nabyl před schválením oddlužení nebo po schválení oddlužení. Dispoziční oprávnění k majetku, který dlužník získá po schválení oddlužení, má od právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužník.¹⁰⁸ K majetku, který insolvenční správce pojal do majetkové podstaty a věřitelé jej tak mohli vzít v potaz při rozhodování, který způsob oddlužení tak pro ně bude výhodnější,¹⁰⁹ má dispoziční oprávnění insolvenční správce a ohledně tohoto majetku náležejícího do majetkové podstaty v době schválení oddlužení platí obdobně ustanovení tohoto zákona

105 Ustanovení § 397 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

106 Stejně jako není dlužník oprávněn odmítnout přijetí daru nebo dědictví bez souhlasu insolvenčního správce, což zákon sankcionuje neplatností. Totéž platí, jestliže dlužník uzavře bez souhlasu insolvenčního správce dohodu o vypořádání dědictví, podle které má z dědictví obdržet méně, než činí jeho dědický podíl.

107 Ustanovení § 418 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

108 Ustanovení § 408 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

109 Ustanovení § 402 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

o účincích prohlášení konkursu. Dispoziční oprávnění k majetku, který dlužník získá po schválení oddlužení, má od právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužník.¹¹⁰

4.4.5 Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 29 NSČR 32/2011

Posouzení, zda dlužník (ne)sleduje podáním návrhu na oddlužení nepoctivý záměr, je logicky navázáno na hodnocení skutečností, které se udály v určitém časovém rámci, zpravidla před zahájením insolvenčního řízení. Přitom je ovšem třeba mít na paměti, že o způsob řešení svého úpadku oddlužením typově žádají i osoby, které si úpadkovou situaci (nebo hrozící úpadek) přivodily do jisté míry lehkomyšlným, marnotratným nebo obecně málo zodpovědným přístupem ke svým majetkovým záležitostem (počínaje tzv. řetězením úvěrů a půjček a konče třeba i utrácením peněz v hracích automatech), ale v určité fázi života (zpravidla časově úzce propojené dobou zahájení insolvenčního řízení) se rozhodly tento přístup změnit a své ekonomické potíže řešit smysluplnou cestou v insolvenčním řízení.

Je-li taková proměna opravdová [o čemž by se měl insolvenční soud přesvědčit v insolvenčním řízení ve vazbě na vše, co v něm vyšlo najevo ve fázích rozhodování o návrhu na povolení oddlužení a o schválení oddlužení, a k čemuž v době po povolení oddlužení slouží schůze věřitelů dle § 399 odst. 1 insolvenčního zákona se zdůrazněnou povinností (v § 399 odst. 2 insolvenčního zákona) dlužníkovy účasti a odpovědi na dotazy přítomných věřitelů (i insolvenčního soudu)], není důvod vylučovat dlužníka a priori z režimu oddlužení.

Nalézt hranici, po jejímž překročení lze z událostí předcházejících zahájení insolvenčního řízení dovodit, že dlužník sleduje podáním návrhu na oddlužení nepoctivý záměr, může být v některých situacích obtížné, podstatné však je, zda nejpozději v době rozhodování insolvenčního soudu o schválení oddlužení je důvod usuzovat, že dlužník se poctivě snaží vypořádat s věřiteli a napravit stav vyvolaný předchozí nehospodárnou (jelikož k úpadku vedoucí) správou svého majetku. Přitom není vyloučeno ani to, aby jako dlužníkovy kroky směřující k poctivému vypořádání se s věřiteli zohlednil odvolací soud i jednání dlužníka, které může být (až v odvolacím řízení) i reakcí na důvody usnesení, jímž soud prvního stupně neschválil oddlužení – např. jestliže dlužník majetek, kterého se předtím zbavil bez protiplnění, navrátí do majetkové podstaty v průběhu insolvenčního řízení.

110 Ustanovení § 408 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

4.5 Odpovědnost za plnění dalších povinností v insolvenčním řízení

4.5.1 Odpovědnost za plnění povinností v moratoriu

Institutem moratoria je dlužníku dáno poměrně velké beneficium v podobě možnosti sanovat svoji finanční situaci a vyhnout se tak stavu úpadku. Právě proto insolvenční zákon přináší poměrně striktní pravidla, jak může dlužník v moratoriu postupovat, a to zejména ve vztahu k uspokojování pohledávek jednotlivých věřitelů.¹¹¹

Porušení podmínek a povinností stanovených insolvenčním zákonem moratoria však bez dalšího neznamená pouze jeho zrušení, nýbrž taktéž odpovědnost dlužníka za vzniklou škodu nebo jinou újmu, kterou svým věřitelům způsobí.

Tato odpovědnost je koncipována jako objektivní, tudíž se jí dlužník zproští, jen když prokáže, že škodě nebo jiné újmě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu moratoria.

4.5.2 Odpovědnost za neplnění podmínek při sanačním způsobu řešení úpadku

Insolvenční zákon je postaven na koncepci upřednostnění sanačního způsobu řešení úpadku před likvidačním. Pokud má ovšem dlužník¹¹² zájem úspěšně svůj úpadek sanovat, je pochopitelně povinen dodržovat podmínky zákonem stanovené.

V případě reorganizace je hlavní penzum povinností dlužníka nastaveno reorganizačním plánem, jehož nedodržení je pak penalizováno přeměnou probíhající reorganizace na konkurs.

111 V souladu s ustanovením § 122 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů:

(1) *Závazky bezprostředně souvisící se zachováním provozu podniku vzniklé v posledních 30 dnech před vyhlášením moratoria nebo po něm je dlužník po dobu trvání moratoria oprávněn bradit přednostně před dříve splatnými závazky.*

(2) *Smlouvy na dodávky energií a surovin, jakož i další smlouvy o dodávkách zboží a služeb, které ke dni vyhlášení moratoria trvaly alespoň po dobu 3 měsíců, nemůže druhý účastník smlouvy po dobu trvání moratoria vypovědět nebo od nich odstoupit pro prodloužení dlužníka s placením úhrady za zboží nebo služby, ke kterému došlo před vyhlášením moratoria, nebo pro zhoršení majetkové situace dlužníka, bradí-li dlužník na základě těchto smluv řádně a včas alespoň závazky podle odstavce 1.*

(3) *Započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele není po dobu trvání moratoria přípustné, ledaže insolvenční soud určí jinak předběžným opatřením. To platí i tehdy, jestliže zákonné podmínky tohoto započtení byly splněny před vyhlášením moratoria.*

112 V případě reorganizace za určitých okolností taktéž věřitel.

V případě neplnění podmínek oddlužení insolvenční zákon rozlišuje následující sankce, a to

- přeměnu oddlužení v konkurs v případě probíhajícího řízení, nebo
- nepřiznání osvobození od zbytku závazků neprodlužně po skončení insolvenčního řízení, nebo
- odejmutí nebo zánik osvobození od zbytku závazků následně po skončení insolvenčního řízení.¹¹³

4.5.3 *Judikatura*

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 NSČR 18/2010

Již jen ta okolnost, že dlužník v reorganizačním plánu nekonkretizoval věřitele s pohledávkami za majetkovou podstatou a s pohledávkami jim na roveň postavenými (podle stavu v době předložení reorganizačního plánu) ani neuvedl, jakým způsobem je uhradí (ačkoli se z reorganizačního plánu podává, že takoví věřitelé zde jsou), stejně jako okolnost, že reorganizační plán nekonkretizuje pohledávky nezajištěných věřitelů, je důvodem pro zamítnutí reorganizačního plánu, neboť ten již proto (vzhledem k tomu, že jej nepřijala každá skupina věřitelů ve smyslu § 348 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona) nemohl úspěšně projít testem ve smyslu § 348 odst. 2 insolvenčního zákona (u pohledávek za majetkovou podstatou a s pohledávek jim na roveň postavených srov. i § 348 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona).

Reorganizační plán již vzhledem k výše řečenému nedával odpověď na otázku, zda je spravedlivý ve vztahu ke každé skupině, která jej nepřijala, ani nedovoloval důvodně předpokládat, že jeho schválení a uskutečnění nepovede k dalšímu úpadku dlužníka¹¹⁴.

To, zda dlužník mohl plnit povinnosti podle § 111 insolvenčního zákona, nebylo (nemohlo být) příčinou, pro kterou reorganizační plán nedával odpovědi na otázky rozhodné pro jeho schválení.

113 Osvobození od zbytku závazků insolvenční soud dlužníku odejme, jestliže na základě návrhu podaného některým z dotčených věřitelů do 3 let od jeho pravomocného přiznání vyjde najevo, že ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům; to neplatí, jestliže věřitel, který návrh podal, mohl takovou námitku uplatnit před rozhodnutím o přiznání osvobození dlužníku.

Přiznané osvobození zaniká, byl-li dlužník do 3 let od právní moci rozhodnutí o něm pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení nebo provedení oddlužení anebo přiznání osvobození, případně kterým jinak poškodil věřitele.

114 Srovnej s ustanovením § 348 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

5 KAPITOLA

Odpovědnost věřitele

5.1 Odpovědnost za podání insolvenčního návrhu

5.1.1 Koncepce odpovědnosti navrhovatele při podání insolvenčního návrhu

Je zcela nasnadě, proč insolvenční zákon považuje za velmi podstatné chránit dlužníka, potažmo jiné osoby, před podáním neoprávněného insolvenčního návrhu. Mezi tyto důvody lze zejména zařadit následující argumenty v podobě výrazného zásahu do práv dlužníka:

- účinky zahájení insolvenčního řízení, které definuje ust. § 109 insolvenčního zákona,
- omezení dispozic s majetkem v souladu s ust. § 111 insolvenčního zákona.

Jak bylo již nastíněno v předchozí kapitole, odpovědnost za podání insolvenčního návrhu dle stávající úpravy nemusí stíhat jen věřitele, ale taktéž i samotného dlužníka. Větší část případů, kdy dochází ke zneužití institutu zahájení insolvenčního řízení, však stále směřuje do oblasti zneužívajících insolvenčních návrhů ze strany věřitelů.

K tomu, co lze považovat za zneužití výkonu práva se již vyjádřil Nejvyšší soud, kdy „za zneužití výkonu práva lze považovat pouze takové jednání, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu.“¹¹⁵ S tímto vymezením lze však v určitých případech polemizovat, neboť ze strany mnoha věřitelů často podání neoprávněného insolvenčního návrhu nesměřuje ke způsobení újmy, nýbrž ke snaze vymoci svou pohledávku na dlužníku, který ji evidentně nemá zájem uhradit, nebo chce její úhradu co nejvíce odsunout.

Proto někdy může dojít k otevření otázky skutečného úmyslu podat šikanozní insolvenční návrh, neboť se může jednat buďto o neodborný postup insolvenčního

115 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. 21 Cdo 992/99.

navrhovatele nebo nedostatek informací potřebných k podání kvalifikovaného insolvenčního návrhu. V určitých případech se tak i insolventní dlužník skutečně může insolvenčnímu řízení úspěšně vyhnout, byť ve skutečnosti domněnku úpadku naplňuje. Insolvenční zákon totiž klade poměrně vysoké nároky na kvalitu insolvenčního návrhu, kdy, vyjma formálních náležitostí, je věřitel povinen prokázat zejména svou aktivní legitimaci k podání insolvenčního návrhu, pluralitu dlužníkových věřitelů, a tudíž naplnění domněnky úpadku.

K tomu, aby insolvenční navrhovatel prokázal domněnku úpadku, musí však mít poměrně přesné informace o ostatních věřitelích dlužníka, a to včetně konkrétních parametrů jednotlivých pohledávek.¹¹⁶ Velmi často se však stává, že věřitel takovýmito znalostmi nedisponuje a v podstatě je i vyloučeno, aby se k těmto informacím snadnou, potažmo legální cestou dostal, čímž se mu taktéž v podstatě uzavírá cesta k podání úspěšného insolvenčního návrhu. Z výše uvedených důvodů proto v případě odpovědnosti za podání insolvenčního návrhu nelze bez dalšího hovořit pouze jako o šikanozních insolvenčních návrzích, které zjevně směřují ke zneužití práva, nebo o návrzích nedůvodných, neboť tyto návrhy většinou svůj důvod mají, byť tento většinou koliduje se smyslem insolvenčního řízení.¹¹⁷

S problematikou neoprávněných insolvenčních návrhů se rozhodla bojovat zejména tzv. protišikanozní novela¹¹⁸, která výrazně rozšířila jak okruh odpovědných osob, tak okruh osob, které mají právo se hojit náhradou škody v případě podání takového insolvenčního návrhu, stejně jako přinesla nové, pružnější instituty k odstraňování insolvenčních návrhů. Tato novelizace se taktéž pokusila vyřešit jeden z nejpalčivějších problémů, a to stigmatizaci dlužníka jeho dohledáním v insolvenčním rejstříku, a to po dobu pěti let od pravomocného ukončení insolvenčního řízení,¹¹⁹ což pochopitelně většina „dlužníků“ vnímala jako poměrně stigmatizující. Nyní je možné požádat o výmaz z insolvenčního rejstříku již po třech měsících od právní moci jiného rozhodnutí insolvenčního soudu, kterým není rozhodnuto o úpadku.¹²⁰ K výmazu však dojde výhradně na návrh dlužníka, a to do 15 dnů od doručení

116 Viz Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2011-A-20.

117 nebo naopak důvodný je a insolvenční navrhovatel pouze neustojí svou pozici po zahájení insolvenčního řízení

118 Zákon č. 334/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

119 V souladu s ustanovením § 142 písm. a – c) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: „Po uplynutí 5 let od nabytí právní moci rozhodnutí, jímž bylo skončeno insolvenční řízení, vyloučí insolvenční soud dlužníka ze seznamu dlužníků a údaje o něm v insolvenčním rejstříku zpřístupní.“

120 Srovnej s ustanovením § 425 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

jeho žádosti insolvenčnímu soudu.¹²¹ Co už bohužel tato novelizace nevyřešila, je možná podstatnější problém, a to údaj o insolvenčním řízení obsažený v rejstříku obchodním. Přestože se tedy subjekt, jenž byl objektem šikanozního insolvenčního návrhu, úspěšně domůže výmazu z insolvenčního rejstříku, tato informace je stále dohledatelná ve výpisu z obchodního rejstříku.

5.1.2 Aktivace odpovědnosti za podání neoprávněného insolvenčního návrhu

Insolvenční navrhovatel by si tedy měl být již před podáním jistý, že je schopen v následném řízení úpadek svého dlužníka osvědčit, neboť odpovědnost navrhovatele se aktivuje v následujících případech:

- bylo-li řízení o insolvenčním návrhu zastaveno nebo
- byl-li insolvenční návrh odmítnut vinou insolvenčního navrhovatele, nebo
- byl-li insolvenční návrh zamítnut.

V pochybnostech se má za to, že insolvenční navrhovatel zavinil zastavení insolvenčního řízení nebo odmítnutí insolvenčního návrhu. Insolvenční zákon tedy bez dalšího nezprošťuje insolvenčního navrhovatele odpovědnosti pouze z toho důvodu, že nebyl schopen s dostatečnou odborností v insolvenčním řízení postupovat a řízení tak bylo ukončeno ještě předtím, že insolvenční soud mohl meritorně o insolvenčním návrhu rozhodnout.

Při formování odpovědnostního vztahu v případě insolvenčního navrhovatele je vhodné rozlišovat dvě situace, a to

- ukončení insolvenčního řízení bez meritorního rozhodnutí soudu o dlužníkově úpadku, nebo
- ukončení insolvenčního řízení na základě meritorního rozhodnutí soudu, kterým není osvědčen úpadek dlužníka.

V případě obou způsobů ukončení insolvenčního řízení je však nutné předeslat, že již účinností těchto rozhodnutí, tj. jejich zveřejněním v insolvenčním rejstříku, pomíjí taktéž účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, čímž se výrazně limituje délka insolvenčního řízení a vznik další škody nebo jiné újmy v případě dalších průtahů spojených s možnými opravnými prostředky proti takovému rozhodnutí, jímž se insolvenční řízení končí.¹²²

121 Ustanovení § 425 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

122 V souladu s ustanovením § 146 odst. 1 věta druhá zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku

5.1.3 Ukončení řízení bez rozhodování o úpadku dlužníka

Než insolvenční soud začne posuzovat insolvenční návrh z hlediska merita věci, tj. posuzovat naplnění podmínek dlužníkovy úpadku ve smyslu insolvenčního zákona, může o insolvenčním návrhu rozhodnout i jinak, a to

- odmítnout tento insolvenční návrh:
 - pro vady, nebo
 - pro jeho zjevnou bezdůvodnost, popřípadě
- zastavit řízení:
 - pro nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit nebo který se nepodařilo odstranit,
 - na základě zpětvzetí insolvenčního návrhu.¹²³

První kategorií, jak může insolvenční soud poměrně rychle insolvenční návrh odklidit, je odmítnout jej pro jeho vady nebo jeho zjevnou bezdůvodnost. Přestože se v obou případech jedná o rozhodnutí insolvenčního soudu, které by mělo směřovat k ukončení řízení z důvodu formálních nedostatků,¹²⁴ v případě odmítnutí insolvenčního návrhu pro jeho zjevnou bezdůvodnost toto bez dalšího zcela neplatí.

V prvním případě, tj. případě vad insolvenčního návrhu, je insolvenční návrh odmítán z důvodu vad

- v samotném insolvenčním návrhu, pokud tento neobsahuje všechny náležitosti nebo který je nesrozumitelný anebo neurčitý,¹²⁵ poté dochází bez dalšího k odmítnutí tohoto návrhu do 7 dnů od jeho podání,¹²⁶

a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

„Odůvodňují-li to okolnosti případu, může však insolvenční soud určit, že účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení a dosud vydaná předběžná opatření zaniknou až právní mocí rozhodnutí“.

123 Insolvenční navrhovatel je oprávněn činit takovou dispozici s řízením, a to až do okamžiku vydání rozhodnutí o úpadku, nebo do právní moci jiného rozhodnutí o insolvenčním návrhu.

124 Srovnej s ustanovením § 43 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

125 Tyto vady však musí dosahovat takové intenzity, že pro tyto nedostatky nelze dále v řízení pokračovat.

126 Insolvenční soud takový návrh bez dalšího odmítne, nicméně navrhovatel, případně další subjekt přistoupivší k řízení může až do vydání rozhodnutí o odmítnutí tohoto návrhu dalším podáním tyto vady zhojit.

- v přílohách insolvenčního návrhu, které absentují nebo neobsahují zákonem stanovené náležitosti, v tomto případě je insolvenční soud oprávněn insolvenční návrh odmítnout po marném uplynutí lhůty k doplnění.¹²⁷

Nejvyšší soud dovozuje, že riziko škody nebo jiné újmy, jež by mohla vzniknout dlužníku nebo třetím osobám zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu do doby odmítnutí neprojednatelného insolvenčního návrhu, pak snižuje úprava, která brání prodlužování řízení o vadném insolvenčním návrhu tím, že na jedné straně zbavuje insolvenční soud povinnosti odstraňovat vady insolvenčního návrhu, pro které nelze v insolvenčním řízení pokračovat, postupy podle § 43 o. s. ř., na druhé straně zavazuje insolvenční soud k tomu, aby důsledky plynoucí z neprojednatelnosti insolvenčního návrhu vyvodil neprodleně, nejpozději však do 7 dnů poté, co byl insolvenční návrh podán.¹²⁸

Odmítnutí insolvenčního návrhu pro jeho zjevnou bezdůvodnost lze vnímat jako výsledek tzv. protiřikanozní novely¹²⁹ v rámci rozšíření manévrovacího prostoru insolvenčního soudu při potřebě rychlého odklizení insolvenčního návrhu. Odmítnutí insolvenčního návrhu pro jeho zjevnou bezdůvodnost tudíž vůbec nesměřuje k formálním nedostatkům návrhu, nýbrž dává prostor insolvenčnímu soudu vypořádat se ve velmi krátké lhůtě, a to 7 dnech od jeho podání, s insolvenčním návrhem, který může být formálně i obsahově perfektní, nicméně motivací těchto návrhů zjevně není potřeba projednání dlužnickova úpadku.¹³⁰

Insolvenční návrh je zjevně bezdůvodný zejména tehdy, jestliže

- insolvenční navrhovatel dokládá oprávnění jej podat pohledávkou, ke které se pro účely rozhodnutí o úpadku nepřihlíží,¹³¹

127 Lhůta k doplnění příloh insolvenčního návrhu v zásadě taktéž nemůže být delší než 7 dní od doručení výzvy, proto je i v tomto případě postup insolvenčního soudu poměrně rychlý.

128 Soudní praxe se v této souvislosti také již ustálila na závěru, že vady insolvenčního návrhu může insolvenční navrhovatel odstranit, jen dokud insolvenční soud nerozhodne o odmítnutí insolvenčního návrhu podle ustanovení § 128 odst. 1 insolvenčního zákona a že k odstranění vad insolvenčního návrhu provedenému až v odvolacím řízení se nepřihlíží.

129 Zákon č. 332/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

130 Možnost odmítnout insolvenční návrh pro zjevnou bezdůvodnost však není dána v případě dlužnického insolvenčního návrhu, i když i v těchto případech by tato varianta mohla nalézt svůj smysl, a to zejména v případě, kdy dlužník směřuje tento návrh k tomu, aby se např. vyhnul prováděné exekuci.

131 Jedná se zejména o pohledávky, jejichž vlastníky zcela zjevně není aktivně legitimován k podání insolvenčního návrhu. Přestože otázkou aktivní legitimace se insolvenční soud zabývá až v případě meritorního rozhodování o návrhu, postihuje situaci, kdy je

- jde o insolvenční návrh podaný opětovně a insolvenční navrhovatel při jeho podání nedoloží, že splnil povinnosti uložené mu případně předchozím rozhodnutím o insolvenčním návrhu,¹³² nebo
- jeho podáním insolvenční navrhovatel zjevně sleduje zneužití svých práv na úkor dlužníka.¹³³

Tento výčet je koncipován jako demonstrativní, nic tedy nebrání insolvenčnímu soudu v tom, aby v rámci vlastní iniciativy vyhodnotil i jiný insolvenční návrh jako bezdůvodný, potažmo důvody, které směřovaly k jeho podání, jsou v rozporu se smyslem a účelem insolvenčního řízení.

Dalším momentem, kdy dochází k aktivaci odpovědnosti za podání insolvenčního návrhu, je zastavení řízení pro nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit nebo který se nepodařilo odstranit, nebo pro zpětvzetí insolvenčního návrhu insolvenčním navrhovatelem, a to taktéž bez ohledu na to, zda se jedná o navrhovatele dlužníka či věřitele.

5.1.4 Zamítnutí insolvenčního návrhu

Insolvenční zákon pochopitelně klade odlišné nároky na insolvenční návrh, jímž se domáhá zjištění úpadku sám dlužník nebo naopak jeho věřitel. V případě insolvenčního návrhu věřitele je zcela nezbytné, aby došlo k osvědčení

aktivní legitimace insolvenčního navrhovatele k podání insolvenčního návrhu dokládána pohledávkou:

ve smyslu ustanovení § 129 odst. 2 insolvenčního zákona, tj. pohledávkou, pro kterou byl v posledních 6 měsících podán insolvenční návrh, který byl následně vzat zpět, ve smyslu ustanovení § 143 odst. 2 insolvenčního zákona, pohledávkou, která není splatná. Srovnej dále s důvodovou zprávou k zákonu č. 332/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů. **Lze však dovodit, že na danou situaci lze aplikovat taktéž přiměřeně ustanovení § 170 insolvenčního zákona, a to pohledávky, které se v insolvenčním řízení neuspokojují žádným způsobem, tj. mimosmluvní sankce postihující majetek dlužníka nebo pohledávky věřitelů z darovacích smluv.**

132 Přestože důvodová zpráva k zákonu č. 332/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, toto ustanovení vykládá pouze ve smyslu platebních povinností insolvenčního navrhovatele, je samozřejmě otázkou, zda není možné toto aplikovat i ve vztahu k jiným povinnostem navrhovatele, např. doložení příloh insolvenčního návrhu, případně doložení tvrzení či důkazů ve vztahu k dlužníkovu úpadku.

133 Ustanovení § 128 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

- aktivní legitimace insolvenčního navrhovatele, a dále
- dlužníková úpadek.

K aktivní legitimaci

V případě podání insolvenčního návrhu by měl navrhovatel v první řadě zkoumat kvalitu své pohledávky, neboť jeho aktivní legitimace je prvním krokem k úspěšnému zjištění úpadku dlužníka. Aktivní legitimaci insolvenčního navrhovatele v podobě splatné pohledávky je proto možné vnímat jako první krok k možnému osvědčení úpadku dlužníka. Obecně lze konstatovat, že pohledávka insolvenčního navrhovatele by měla být zejména dostatečně nesporná, tj. k jejímu osvědčení by mělo postačovat předložení listinných důkazů, neboť řízení o úpadku dlužníka by nemělo nahrazovat řízení sporné.¹³⁴ Dále by jeho pohledávka pochopitelně neměla vykazovat vady, které by již byly důvodem pro odmítnutí insolvenčního návrhu pro jeho zjevnou bezdůvodnost.¹³⁵ Otázka řešení aktivní legitimace insolvenčního navrhovatele tak v zásadě předchází otázku samotného úpadku dlužníka, kdy úpadková situace dlužníka není sama o sobě důvodem, který hojí nedostatek aktivní legitimace navrhovatele.¹³⁶

K pluralitě věřitelů

Insolvenční navrhovatel je taktéž povinen úspěšně tvrdit a ustát své tvrzení o tom, že dlužník má více věřitelů, tj. že je zde racionální důvod řešit jeho finanční problémy kolektivním uspokojením věřitelů. Insolvenční navrhovatel, ani jiné subjekty, však nemohou účelově štěpit pohledávky pro vykazání plurality dlužníkůvých věřitelům a osvědčení domněnky úpadku. Insolvenční zákon takové pohledávky podrobuje časovému testu 6 měsíců vlastního života před zahájením insolvenčního řízení.¹³⁷

K obraně dlužníka

Dlužníku samozřejmě musí být dán dostatečný prostor k obraně proti podanému insolvenčnímu návrhu, se kterým nesouhlasí. U věřitelského návrhu není bez

134 Viz Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 29 NSČR 30/2009-A-64.

135 Srovnej se subkapitolou 5.1.3 Ukončení řízení bez rozhodování o úpadku dlužníka.

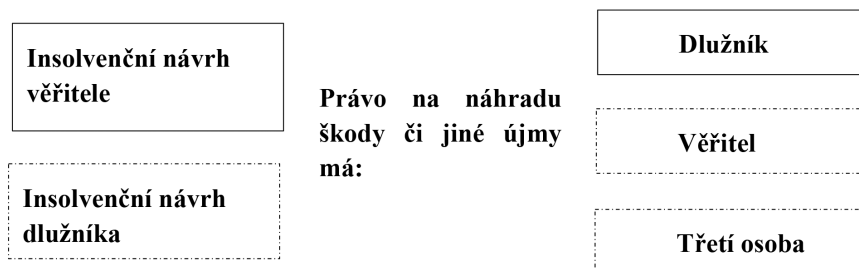
136 Toto neplatí pouze v případě odvolání proti rozhodnutí o úpadku dlužníka. V souladu s ustanovením § 141 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, *je-li tudíž osvědčen úpadek dlužníka, není důvodem k tomu, aby odvolací soud zrušil nebo změnil rozhodnutí o úpadku, skutečnost, že insolvenční navrhovatel nedoložil, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku, ani skutečnost, že insolvenční navrhovatel v průběhu odvolacího řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení.*

137 Ustanovení § 143 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

dlužníkovou souhlasu¹³⁸ možné o takovémto návrhu rozhodnout bez nařízení jednání, pokud závisí rozhodnutí o úpadku na osvědčení sporných skutečností. Dlužník však musí vždy dostat příležitost vyjádřit se k insolvenčnímu návrhu, a to ještě předtím, než je o úpadku meritorně rozhodnuto.

5.1.5 Sankce za insolvenční návrh, který je možné hodnotit jako neoprávněný

Protišikanozní novela velmi prozíravě rozšířila okruh subjektů, kterým přináleží právo na náhradu škody nebo jiné újmy vůči insolvenčnímu navrhovateli vzniknuvší zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu vznikla škoda nebo jiná újma. V současné době lze tedy schéma subjektů odpovědnostního vztahu znázornit následujícím způsobem:

Tabulka č. 1: „Právo na náhradu škody či jiné újmy“. Zdroj: Vlastní konstrukce

Jak již bylo uvedeno výše, v případě odmítnutí insolvenčního návrhu nebo zastavení insolvenčního řízení se jedná o odpovědnost koncipovanou jako subjektivní, kdy je potřeba prokázat zavinění insolvenčního navrhovatele.

V rozhodnutí, jímž odmítá insolvenční návrh pro zjevnou bezdůvodnost, může insolvenční soud uložit insolvenčnímu navrhovateli, aby za jeho podání zaplatil pořádkovou pokutu určenou do výše 50.000,- Kč se zřetelem ke všem okolnostem dané věci.

5.1.6 Náhrada škody za podání neoprávněného insolvenčního návrhu

Insolvenční zákon tedy výslovně pracuje s možností náhrady škody, a to nejen pro dlužníka, ale taktéž pro třetí osoby negativně dotčené tímto řízením, avšak možnost její náhrady váže na poměrně restriktivně stanovené lhůty, kdy

¹³⁸ Tento je dovozován i v případě, kdy dlužník insolvenčnímu návrhu nikterak neodporuje, a to však pouze za situace, kdy měl řádně možnost k insolvenčnímu návrhu vyjádřit.

- **dlužník** musí podat žalobní návrh nejpozději do **6 měsíců** ode dne, kdy mu bylo doručeno rozhodnutí, jímž se končí řízení o insolvenčním návrhu, a
- **jiná osoba** je povinna podat žalobní návrh nejpozději do 6 měsíců od zveřejnění tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku; o žalobě však nelze rozhodnout před právní mocí tohoto rozhodnutí.

Co je důležité mít na paměti, je skutečnost, že tyto lhůty jsou koncipovány jako lhůty propadné, tj. po jejich uplynutí právo poškozeného subjektu zaniká.

K efektivnější možnosti hojit se náhradou škody koncipuje insolvenční zákon institut předběžného opatření, kterým je možno povinné osobě uložit, aby na náhradu této škody nebo jiné újmy složila do úschovy u soudu přiměřenou peněžitou částku. Insolvenční soud tak činí tak jen na návrh oprávněné osoby podaný do 30 dnů od vydání rozhodnutí o zastavení řízení o insolvenčním návrhu, rozhodnutí o odmítnutí insolvenčního návrhu nebo rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu; předběžné opatření však nelze nařídit před nabytím právní moci takového rozhodnutí.¹³⁹ Vzhledem k tomu, že v tomto okamžiku ani není dost dobře možné již celkovou výši škody vyčíslit, zákon takový požadavek na vydání předběžného opatření ani neklade.

Jedinou slabinou koncepce předběžného opatření a v podstatě celé odpovědnosti v případě podání neoprávněného insolvenčního návrhu je skutečnost, že neoprávněné insolvenční návrhy bývají velmi často podávány právě takovými subjekty, kde není možné očekávat jakoukoliv reálnou vymahatelnost náhrady případné škody.

5.1.7 Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 7. 2012, sp. zn. 29 NSČR 15/2010

Ustanovení § 147 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona koncipuje odpovědnost věřitele - insolvenčního navrhovatele za škodu nebo jinou újmu jako obecnou občanskoprávní odpovědnost za škodu založenou na presumpci zavinění (srov. § 420 odst. 1 občanského zákoníku).

Nejvyšší soud nemá při této koncepci žádných pochyb o tom, že kdyby „vina“ insolvenčního navrhovatele na zamítnutí insolvenčního návrhu spočívala „jen“ v tom, že nedoložil svou splatnou pohledávku vůči dlužníku (§ 105 insolvenčního zákona) proto, že v insolvenčním řízení vyšlo najevo, že sporné skutečnosti týkající se jeho pohledávky nebude možné osvědčit pouze listinami a že provedením věcně (okruhem sporných skutečností) opodstatněných důkazů (výslechem účastníků, výslechem

139 Ustanovení § 147 odst. 6 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

svědků, znaleckými posudky, ohledáním apod.) by insolvenční soud nahrazoval sporné řízení o takové pohledávce, se insolvenční navrhovatel ubrání nárokům na náhradu škody nebo jiné újmy podle § 147 insolvenčního zákona, jestliže prokáže, že tato pohledávka v době zamítnutí insolvenčního návrhu po právu existovala.

Jinak řečeno, dlužník nebo jiný dlužníkův věřitel má ve smyslu ustanovení § 147 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona právo na náhradu škody nebo jiné újmy, která mu vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu také vůči insolvenčnímu navrhovateli, jehož insolvenční návrh zamítl insolvenční soud proto, že nedoložil svou splatnou pohledávku proti dlužníku (§ 105 insolvenčního zákona). Insolvenční navrhovatel, jehož odpovědnost za škodu nebo jinou újmu vzniklou zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu je dovozována jen proto, že coby důvod zamítnutí insolvenčního návrhu v insolvenčním řízení vyšlo najevo, že sporné skutečnosti týkající se jeho pohledávky, nebude možné osvědčit pouze listinami a provedením věcně (okruhem sporných skutečností) opodstatněných důkazů by insolvenční soud nahrazoval sporné řízení o pohledávce, se však této odpovědnosti zproští, jestliže prokáže, že v době zamítnutí insolvenčního návrhu jeho splatná pohledávka proti dlužníku po právu existovala.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2011

Věřitelský insolvenční návrh musí ve smyslu ustanovení § 103 odst. 2 insolvenčního zákona obsahovat jako součást vyličení okolností, které osvědčují úpadek dlužníka, nejen konkrétní údaje o dalších věřitelích dlužníka, nýbrž i konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů, včetně konkrétních údajů o splatnosti těchto pohledávek a to v míře, která v případě, že tato tvrzení budou shledána pravdivými, dovolí insolvenčnímu soudu uzavřít, že dlužník je v úpadku. Takový požadavek nesplňuje insolvenční návrh, v němž jsou sice konkrétně označeni další věřitelé dlužníka, avšak konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů a o jejich splatnosti jsou nahrazovány obecným tvrzením, že dlužník má peněžité závazky, které jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, respektive neplní své peněžité závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti. Na posouzení, zda insolvenční návrh má náležitosti předepsané insolvenčním zákonem a zda není namíste jeho odmítnutí podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, nemá vliv okolnost, že při zkoumání, zda dlužník je v úpadku, se v insolvenčním řízení prosazuje vyšetřovací zásada.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, ze dne 22. 9. 2011, sp.zn. 29 NSČR 23/2010

V otázce náležitostí insolvenčního návrhu a okolností, za nichž lze odmítnout insolvenční návrh pro vady podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, byla rozhodovací praxe soudů sjednocena (ustálena) následovně:

V rozhodnutí 11/2009 se podává, že vady insolvenčního návrhu může insolvenční navrhovatel odstranit, jen dokud insolvenční soud nerozhodne o odmítnutí insolvenčního návrhu podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona a že k odstranění vad insolvenčního návrhu provedenému až v odvolacím řízení se nepřihlíží.

K závěrům obsaženým v R 11/2009 se Nejvyšší soud výslovně přihlásil v R 26/2011, v němž také doplnil, že podle důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (vládní návrh insolvenčního zákona projednávala Poslanecká Sněmovna ve svém 4. volebním období 2002 - 2006 jako tisk č. 1120), se ve vazbě na ustanovení § 128 návrhu (ustanovení § 128 insolvenčního zákona) vychází z přesvědčení, že zahájení insolvenčního řízení (lhostejno, zda se k němu připínají účinky popsané v § 109 a násl. osnovy) je tak závažným zásahem do postavení dlužníka, že je rozumné očekávat, že insolvenční navrhovatel bude při jeho podání postupovat s náležitou pečlivostí.

Jde-li o osobu natolik nedbalou, že není způsobilá podat projednatelný insolvenční návrh, je plně opodstatněné na danou situaci neprodleně reagovat odmítnutím takového návrhu tak, aby újma způsobená podáním vadného návrhu byla co nejmenší.

Podle R 26/2011 dále platí, že lhůta stanovená insolvenčnímu soudu k odmítnutí insolvenčního návrhu v § 128 odst. 1 insolvenčního zákona je lhůtou pořádkovou. Zahájení insolvenčního řízení ohledně majetku dlužníka (však) je či může být závažným zásahem do postavení dlužníka (případně i jeho věřitelů). Insolvenční zákon ostatně předpokládá (v § 147), že insolvenční navrhovatel, z jehož viny byl insolvenční návrh odmítnut, ponese i majetkovou odpovědnost za škodu nebo jinou újmu, která dlužníku nebo jinému dlužníkovi věřiteli vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. 3 VSOL 46/2009

V případě napadeného rozhodnutí je třeba přihlédnout k tomu, že zákon v ustanovení § 178 insolvenčního zákona předpokládá vydání rozhodnutí, kterým bude věřiteli uložena povinnost. Takové rozhodnutí podle názoru odvolacího soudu by bylo exekucním titulem, proti kterému by měl právo podat odvolání věřitel, kterému byla uložena povinnost zaplatit část pohledávky, která nebyla zjištěna. Oproti tomu insolvenční zákon nepředpokládá, že by insolvenční soud vydal rozhodnutí, kterým by rozhodl o neuložení sankce. Soud při rozhodování dle ustanovení § 178 insolvenčního zákona postupuje z úřední povinnosti a zákon nepředpokládá, že by tento postup mohl správce nebo některý z účastníků navrhnout. Proto vydání usnesení na základě podnětu správce podle mínění odvolacího soudu bylo nadbytečné, pokud však vydáno bylo, lze dovodit, že je jím rozhodováno o záležitostech týkajících se

průběhu insolvenčního řízení a není jím zasahováno do práv a povinností účastníků, proto je odvolání nepřipustné dle ustanovení § 91 odst. 1 insolvenčního zákona.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 29 NSČR 30/2009

Pro (první) fázi insolvenčního řízení, která začíná podáním insolvenčního návrhu a končí rozhodnutím o něm způsoby popsány v § 136 a § 142 insolvenčního zákona, má insolvenční zákon zvláštní úpravu, vylučující úvahy o bytí i jen přiměřené aplikaci § 118b o. s. ř. (lhotejno, v jakém znění). Prostřednictvím ustanovení § 86 insolvenčního zákona se v označené fázi insolvenčního řízení prosadila zásada vyšetřovací, jejíž existence i v poměrech občanského soudního řádu vylučuje úvahy o zákonné koncentraci řízení (ať již v podobě účinné do 30. června 2009 nebo od 1. července 2009).

Povinnost insolvenčního soudu provést (jde-li o insolvenční návrh věřitele) i jiné (než účastníky navržené) důkazy potřebné k osvědčení dlužníkovu úpadku (§ 86 insolvenčního zákona), se pojí jen se situací, kdy potřeba provedení takových důkazů vyšla v insolvenčním řízení najevo (tímto ustanovením se nicméně nenahrazuje povinnost tvrzení, daná procesní aktivitou účastníků insolvenčního řízení, když není povinností insolvenčního soudu pátrat po skutečnostech, které mají /mohou/ být dokazovány).

I tam, kde insolvenční soud provádí dokazování (provádí důkazy potřebné k osvědčení dlužníkovu úpadku), lhotejno, zda z vlastní iniciativy nebo na základě důkazních návrhů vznesených účastníky insolvenčního řízení, ústí výsledek dokazování v závěr, zda skutečnosti, na jejichž základě insolvenční soud rozhoduje o insolvenčním návrhu věřitele, byly alespoň (jen) osvědčeny (srov. § 131 insolvenčního zákona).

Insolvenční zákon (správně) nevylučuje věřitele, kteří nemají vůči dlužníku vykonatelnou pohledávku nebo pohledávku pravomocně přiznanou rozhodnutím soudu nebo jiného k tomu oprávněného orgánu, z možnosti prostřednictvím insolvenčního návrhu docílit řešení dlužníkovu úpadku. Insolvenční řízení nicméně nemá být používáno jako náhrada sporného řízení. Insolvenční řízení není a nemůže být nástrojem nahrazujícím (ve sporu o pohledávku mezi věřitelem a dlužníkem) cestu nalézání práva před orgány k tomu povolanými. Ani s přihlédnutím k procesnímu rámci vytyčenému ustanoveními insolvenčního zákona a ani s vědomím faktu, že při projednání insolvenčního návrhu věřitele se při zjišťování dlužníkovu úpadku uplatňuje zásada vyšetřovací, není povinností insolvenčního soudu provádět v insolvenčním řízení dokazování o tom, zda pohledávka věřitele (insolvenčního navrhovatele) v právu skutečně existuje.

Důvodem k zamítnutí insolvenčního návrhu věřitele v řízení před soudem prvního stupně je i to, že v insolvenčním řízení vyjde najevo, že sporné skutečnosti týkající se

pohledávky, kterou je insolvenční navrhovatel povinen doložit (§ 143 odst. 2 věta první insolvenčního zákona) nebude možné osvědčit pouze listinami a že provedením věcně (okruhem sporných skutečností) opodstatněných důkazů (výsledkem účastníků, výsledkem svědků, znaleckými posudky, ohledáním apod.) by insolvenční soud nahrazoval sporné řízení o takové pohledávce.

Právě v situaci, kdy insolvenční zákon (oproti zákonu o konkursu a vyrovnání, jenž takovou úpravu neobsahoval) zbavuje dlužníka, jehož věřitel s insolvenčním návrhem uspěl, pro odvolací řízení námitky vážící se k doložení splatné pohledávky insolvenčním navrhovatelem (srov. § 141 odst. 2 insolvenčního zákona), jsou na požadavek osvědčení pohledávky insolvenčním navrhovatelem kladeny vyšší nároky, než tomu bylo při předchozí zákonné úpravě.

Je věcí insolvenčního navrhovatele (jemu k tíži jde) zvážit před podáním insolvenčního návrhu, zda i bez důkazních prostředků, jejichž prováděním by insolvenční soud s přihlédnutím k míře sporných skutečností v insolvenčním řízení nahrazoval nalézací řízení o pohledávce před k tomu povolaným orgánem, bude schopen doložit po skutkové stránce svou pohledávku vůči dlužníku v insolvenčním řízení.

5.2 Odpovědnost za nároky věřitelů v insolvenčním řízení

V případě odpovědnosti věřitele za uplatnění svého nároku v insolvenčním řízení je nezbytné předeslat, že věřitel se vystavuje určité formě odpovědnosti jak v případě uplatnění svého nároku a práv s tímto souvisejících, tak v tom případě, kdy tak řádně neučiní.

5.2.1 Odpovědnost věřitele za řádné a včasné uplatnění své pohledávky přihláškou

Poměrně zajímavou otázkou, která není v insolvenčním zákoně výslovně řešena, byť s tímto úzce souvisí, je odpovědnost věřitele, potažmo jeho statutárního orgánu za neuplatnění pohledávky v insolvenčním řízení. V insolvenčním řízení kdekoli než jinde platí pravidlo, že věřiteli by měli být bdělí ohledně svých práv, a to zejména v souvislosti s řádným a včasným uplatňováním nároků v průběhu insolvenčního řízení. Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole¹⁴⁰, kromě věřitelů, kteří svůj nárok uplatňují přihláškou pohledávky, je možné identifikovat i jiné věřitele nárokuje své práva v insolvenčním řízení, a to zejména věřitelé s přednostními pohledávkami.

¹⁴⁰ Kapitola Subjekty insolvenčního řízení.

V zásadě tedy můžeme říct, že opomenutí přihlášení nároku věřitele do insolvenčního řízení věřitele je u jednotlivých typů řešení úpadku spojeno s následujícími účinky:

- V případě rozhodnutí insolvenčního soudu o tom, že je dlužník osvobozen od zbývajících závazků, toto osvobození se vztahuje taktéž na pohledávky v insolvenčním řízení neuplatněné,¹⁴¹ věřiteli tedy zaniká dále právo úspěšně pohledávku vymáhat.¹⁴²
- V případě reorganizace dochází účinností reorganizačního plánu k zániku práva všech věřitelů vůči dlužníkovi, a to i v případě, že svou pohledávku do insolvenčního řízení nepřihlásili; za věřitele dlužníka se považují osoby uvedené v reorganizačním plánu za podmínek v něm stanovených, včetně rozsahu jejich práv.¹⁴³
- V případě konkursu zaniká možnost uspokojení věřitele pro dané insolvenční řízení, ovšem s tím, že věřitel
 - o automaticky ztrácí právo na uspokojení ze zajištění v případě, že je jeho pohledávka zajištěna majetkem náležejícím do majetkové podstaty dlužníka a tento majetek je v insolvenčním řízení zpeněžen,¹⁴⁴
 - o nemá možnost ovlivnit běh promlčecích lhůt, neboť to je oprávněn v insolvenčním řízení uplatnit pouze přihláškou pohledávky.

Výrazné důsledky tedy přináší následky neuplatnění pohledávky v případě sanačních řešení úpadku a taktéž v případě věřitelů, kteří se uspokojují separátně.¹⁴⁵ Revizní novela nadto výslovně stanovuje¹⁴⁶, že uplynutím lhůty stanovené rozhodnutím

141 Srovnej s ustanovením § 414 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

142 Sama pohledávka nezaniká a přežívá ve formě tzv. naturální obligace.

143 Ustanovení § 356 odst. 1 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

144 Dle § 285 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, *se zpeněžením majetkové podstaty zanikají v rozsahu, v němž se týkají zpeněženého majetku, účinky nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, účinky doručení vyznění o zahájení exekuce a účinky vydaných exekučních příkazů, a taktéž ostatní závady vážnoucí na zpeněžovaném majetku, včetně neuplatněných předkupních práv včetně závad zapsaných ve veřejném seznamu.*

145 Revizní novela v této souvislosti výslovně stanoví, že zpeněžením věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty v insolvenčním řízení zaniká zajištění pohledávky zajištěného věřitele, a to i v případě, že nepodal přihlášku své pohledávky.

146 Ustanovení § 173a zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů,

o úpadku k podání přihlášky zaniká účinek spojený se zahájením insolvenčního řízení, který stanoví, že lhůty pro přihlašované pohledávky začnou dále běžet.¹⁴⁷

Věřitel, který neuplatní svoji pohledávku řádně a však, tedy musí nést následky, které jsou většinou spojené právě se ztrátou nebo zhoršením vymahatelnosti jeho následně přihlášené pohledávky. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují.¹⁴⁸ Samozřejmě nelze lhůtu k přihlašování pohledávek považovat za lhůtu absolutní, kdy je možné tuto prolomit zejména v případě

- chybné identifikace dlužníka v insolvenčním rejstříku, případně úplnou nemožností dohledat dlužníka v insolvenčním rejstříku, nebo
- jedná-li se o zahraničního věřitele, který nebyl o úpadku dlužníka řádně uvědomen.¹⁴⁹

5.2.2 Odpovědnost za výši a pořadí přihlášené pohledávky

Věřitel uplatňující svoje právo přihláškou pohledávky však musí brát v potaz taktéž skutečnost, že by měl v insolvenčním řízení uplatňovat pouze nároky, které lze považovat za oprávněné. V případě nárokování excesivní výše pohledávky nebo lepšího pořadí totiž věřitel, jehož pohledávku insolvenční správce¹⁵⁰ úspěšně popře, musí počítat s tím, že bude penalizován více než jen neuspokojením popřené části pohledávky, případně uspokojením v horším pořadí, než původně nárokoval.

Bude-li totiž po přezkoumání postupem podle tohoto zákona přihlášená pohledávka zjištěna tak, že skutečná výše přihlášené pohledávky činí méně než 50 % přihlášené částky, pak s tímto insolvenční zákon taktéž spojuje dvě poměrně zásadní sankce.

a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

147 Ustanovení § 109 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

148 Ustanovení § 173 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

149 Ustanovení § 430 odst. 1 a 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, *kdy známé věřitele dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, vyrozumí insolvenční soud neprodleně o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku. Známým věřitelům insolvenční soud zvlášť doručí i výzvu k podávání přihlášek pohledávek.*

150 Potazmo jiné oprávněné subjekty v závislosti na způsobu řešení úpadku dlužníka.

První sankcí je bez dalšího skutečnost, že k přihlášené pohledávce se dále nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna a insolvenční soud ji tedy odmítne s tím, že se k ní dále nepřihlíží. Celou situaci lze demonstrovat následovně.

Přihlášeno 100,- Kč	Zjištěno 60,- Kč	Uspokojováno 60,- Kč
Přihlášeno 100,- Kč	Zjištěno 40,- Kč	Uspokojováno 0,- Kč

Tabulka č. 2: „Sankce za nesprávné přihlášení pohledávky“ Zdroj: Vlastní konstrukce

Druhá sankce může být pro věřitele mnohem bolestivější, kdy věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce uložit, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem přihlášení a přezkoumání pohledávky, nejvýše však částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah, ve kterém byla zjištěna. Věřitel se však může z nebezpečí uložení druhé ze sankcí vyvázat v okamžiku, kdy nebude vykonávat svá věřitelská práva spojená s přihláškou pohledávky.

Revizní novela dále výslovně stanoví, že věřitel se z obou výše vymezených sankcí úspěšně vyváže v okamžiku, kdy došlo k popření pohledávky

- na základě znaleckého posudku nebo
- dle úvahy soudu.

Obdobná úprava sankcí je pak nastavena v případě neoprávněného uplatnění pořadí pohledávky,¹⁵¹ kdy sankce stíhá věřitele, který má právo na uspokojení této pohledávky v rozsahu menším než 50 % její výše nebo že má právo na uspokojení ze zajištění v pořadí horším, než uvedl v přihlášce pohledávky.

5.2.3 Odpovědnost za popření pohledávky jiného přihlášeného věřitele

Novelizacemi insolvenčního zákona bylo taktéž znovu umožněno přihlášených věřitelům vykonávat své popěrné právo ve vztahu k jiným přihlášeným věřitelům. S tímto se však taktéž otevřela i otázka odpovědnosti za škodu v případě nedůvodnosti úkonu spočívajícího v takovém popření. Podstatné je však zmínit, že insolvenční zákon však dále nikde nerozebírá, co lze považovat za nedůvodné popření pohledávky jiného věřitele, stejně jako není zcela jisté, jaká škoda by mohla popřenému věřiteli vzniknout, když popěrné právo věřitele nemá vliv na výkon hlasovacích práv.¹⁵²

151 Srovnej s ustanovením § 179 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

152 Někteří autoři dovozují, že by se mohlo jednat pouze o újmu spojenou s odkladem

K zajištění náhrady škody může insolvenční soud uložit přihlášenému věřiteli, který popřel pohledávku, aby v incidenčním sporu složil i jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla věřiteli popírané pohledávky nedůvodným popřením pohledávky. Učiní tak jen na návrh věřitele popírané pohledávky, který doloží, že mu vznik takové škody nebo jiné újmy zjevně hrozí.¹⁵³

5.2.4 Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 29 NSČR 13/2010

Známemu věřiteli ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona začíná běžet lhůta k podání přihlášky až ode dne, kdy mu výzva k podávání přihlášek bude doručena (v souladu s ustanovením § 74 odst. 2 insolvenčního zákona) zvlášť (R 25/2009). Jakkoli Nejvyšší soud v důvodech R 25/2009 zmínil, že úpravou obsaženou v ustanovení § 430 insolvenčního zákona se projevil respekt ke zjevnému faktu přirozené jazykové bariéry, která věřitelům s místem obvyklého pobytu, bydlištěm nebo sídlem v některém z členských států Evropské unie zpravidla brání v účinném využití insolvenčního rejstříku coby zdroje informací o insolvenčním řízení, účel ustanovení článku 40 Nařízení (ES) č. 1346/2000 (z nějž ustanovení § 430 insolvenčního zákona vychází) zjevně není omezen pouze na tuto okolnost. Jde rovněž o úpravu, jež má zásadním způsobem usnadnit známému věřiteli při uplatnění jeho pohledávky v insolvenčním řízení též překonání bariér daných tím, že na rozdíl od věřitele tuzemského (zpravidla) není obeznámen s procesními pravidly platnými pro insolvenční řízení státu, ve kterém bylo zahájeno insolvenční řízení.

V tomto kontextu je zjevně nepřiléhavé omezit výklad pojmu „známý věřitel“ na obsah insolvenčního spisu.

Znáмым věřitelem dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, je v insolvenčním řízení takový věřitel, o kterém by se insolvenční soud, případně předběžný správce nebo (od rozhodnutí o úpadku) insolvenční správce dlužníka dozvěděl při obvyklém chodu věci buď z listin, jež je dlužník povinen předložit insolvenčnímu soudu (typicky ze seznamu závazků ve smyslu ustanovení § 104 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona) nebo z řádně vedeného účetnictví dlužníka anebo

uspokojení v oddlužení, případně při částečném rozvrhu. Srovnej s KOZÁK, Jan, aj. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, xxiii, s. 502, Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-243-3.

153 Ustanovení § 202 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

(typově u dlužníka, který nemá povinnost vést účetnictví) z jiných dlužníkem řádně vedených záznamů o stavu jeho majetku a závazků (včetně korespondence). Dlužník, který (lhostejno, zda jde o podnikatele) nekoná s péčí řádného hospodáře a nevede řádné záznamy o stavu svého majetku a o svých závazcích nebo který nesplní řádně a včas povinnost předložit soudu seznam závazků nemá právo spoléhat na to, že věřitel (jenž by v propadné lhůtě určené k podání přihlášky do insolvenčního řízení byl jinak znám - při obvyklém chodu věci - alespoň insolvenčnímu správci), přijde v důsledku dlužníkovy nedbalosti o možnost přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení. Je rovněž zjevné, že věřitel dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, o kterém však do uplynutí propadné lhůty určené v rozhodnutí o úpadku k podávání přihlášek do insolvenčního řízení nevychází v insolvenčním řízení ničeho najevo ani z dlužníkem řádně vedeného účetnictví nebo jiných záznamů o majetku a závazcích dlužníka, s nimiž se insolvenční správce včas seznámil, ani jinak, nebude pro tuto dobu pokládán za známého věřitele dlužníka. Tím, že okolnosti rozhodné pro závěr, že jde o známého věřitele dlužníka, vyjdou při obvyklém (řádném) chodu věci najevo později (po uplynutí propadné přihlašovací lhůty), není insolvenční správce ani insolvenční soud zbaven povinnosti postupovat ohledně takového věřitele ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona, respektive ustanovení článku 40 nařízení (plnit vůči němu informační povinnost), zmeškaná lhůta k podání přihlášky se však takovému věřiteli nevrací.

Tam, kde dlužník označuje ve svém účetnictví, v jiných svých záznamech nebo v podáních adresovaných insolvenčnímu soudu svého věřitele, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, nepřesně (označí-li např. věřitele - fyzickou osobu pouze jeho fantazijní obchodní firmou), jde skutečnost, že takový věřitel se co do řádné identifikace stal známým insolvenčnímu soudu nebo insolvenčnímu správci až po uplynutí propadné přihlašovací lhůty, k tíži dlužníka a práva přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení ve lhůtě počítané ode dne, kdy mu bude výzva k podání přihlášky doručena zvlášť, takového věřitele nezbavuje.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2013, sp. zn. 29 NSČR 53/2011

Také Nejvyšší soud je, ve shodě s obsahem zpravodajské zprávy ve věci vedené u Ústavního soudu pod sp. zn. Pl. ÚS 36/09, přesvědčen, že ustanovení § 178 insolvenčního zákona neodporuje ústavnímu pořádku České republiky.

Jak se přiléhavě uvádí pod bodem 31. zpravodajské zprávy, ustanovení § 178 insolvenčního zákona upravuje sankční postih dvojího druhu. První sankce (podle věty první) spočívá v tom, že činí-li zjištěná (skutečná) výše přihlášené

pohledávky méně než 50 % přihlášené částky, k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna (věřitel se nebude moci podílet v insolvenčním řízení na poměrném uspokojení přihlášené pohledávky ani v její zjištěné výši). Druhá sankce (podle věty druhé) pak tkíví v tom, že věřitel, který takovou pohledávku přihlásil, bude povinen (na základě rozhodnutí insolvenčního soudu) odvést ve prospěch majetkové podstaty částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila její skutečný (zjištěný) rozsah.

Druhé z popsaných sankcí se věřitel může vyhnout tím, že v intencích § 180 insolvenčního zákona nebude (do konečného zjištění výše pohledávky) v insolvenčním řízení vykonávat práva spojená s (dosud) nezjištěnou pohledávkou, první pak tím, že racionálně přistoupí k uplatnění svých nároků v insolvenčním řízení.

Jinak řečeno, hranice 50 % je dostatečně vysoká k tomu, aby rozumně uvažující věřitel byl schopen odhadnout svůj úspěch s přihlášenou pohledávkou v rozsahu, při němž se nedostane do konfliktu se sankcí nastavenou ustanovením § 178 věty první insolvenčního zákona.

5.3 Odpovědnost v rámci výkonu činnosti věřitelských orgánů

5.3.1 Odpovědnost věřitele v rámci výkonu jeho práv

V souladu se základními zásadami insolvenčního řízení jsou věřitelé povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.¹⁵⁴ Věřitel je tedy v insolvenčním řízení vázán základním principem, a to principem kolektivního uspokojení. Toto je však potřeba přijímat s poukazem na respektování postavení některých skupin věřitelů, a to zejména věřitelů zajištěných.

5.3.2 Odpovědnost schůze věřitelů

Schůzi věřitelů lze v insolvenčním řízení označit za základní orgán spolurozhodující o průběhu insolvenčního řízení, možno jej taktéž označit za vyšší orgán kolektivního rozhodování.¹⁵⁵ Schůzi věřitelů přináleží následující okruh rozhodovací činnosti:

- volba a odvolání členů věřitelského výboru a jeho náhradníků nebo zástupce věřitelů;
- rozhodování o tom, zda ponechá ve funkci prozatímní věřitelský výbor;

¹⁵⁴ Ustanovení § 141 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁵ Srovnej s HÁSOVÁ, Jiřina. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xxi, s. 110, ISBN 9788074003202.

přičemž je schůze věřitelů dále oprávněna atrahovat kteroukoliv z činností náležejících do působnosti věřitelských orgánů, pokud se na tom usnese. Insolvenční zákon sám přesouvá některé aktivity do kompetence exekutivy, tj. věřitelského výboru, neupírá však věřitelům právo přenést rozhodovací pravomoc i v těchto záležitostech na hlavní věřitelský orgán. Je však pochopitelně nepraktické, aby hlavní výkonná činnost ležela na bedrech schůze věřitelů. Právě z tohoto důvodu insolvenční zákon předpokládá vznik věřitelského výboru, potažmo zástupce věřitelů.

5.3.3 Odpovědnost věřitelského výboru

K základním činnostem exekutivy v insolvenčním řízení patří, tj. věřitelský výbor koná následující:

- poskytuje insolvenčnímu správci podporu při jeho činnosti,
- uděluje insolvenčnímu správci nebo dlužníku s dispozičními oprávněními souhlas k uzavírání smluv o úvěrovém financování,
- schvaluje průběžně výši a správnost hotových výdajů insolvenčního správce a nákladů spojených s udržováním a správou majetkové podstaty,
- může nahlížet do dlužníkovy účetnictví nebo evidence,
- může rozhodnout o ověření řádné účetní závěrky nebo mimořádné účetní závěrky auditorem,
- může nahlížet do dlužníkových písemností ve stejném rozsahu jako insolvenční správce,
- plní úkoly stanovené tímto zákonem nebo uložené mu insolvenčním soudem,
- je oprávněn podávat insolvenčnímu soudu návrhy týkající se průběhu insolvenčního řízení, včetně návrhů na uložení procesních sankcí.¹⁵⁶

Insolvenční zákon klade na členy věřitelského výboru poměrně vysoké nároky, neboť očekává, že členové a náhradníci věřitelského výboru jsou povinni při výkonu své funkce postupovat s odbornou péčí, a zároveň odpovídají za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobili porušením svých povinností nebo neodborným výkonem své funkce.

Nejklíčovějším principem při výkonu funkce je povinnost člena věřitelského výboru dát přednost společnému zájmu věřitelů před zájmy vlastními i před zájmy

156 Ustanovení § 58 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

jiných osob. Člen věřitelského výboru tudíž není při svém výkonu funkce oprávněn vykonávat tuto činnost tak, aby primárně směřoval k separátnímu uspokojení své pohledávky. Věřitelský výbor je primárně povinen chránit společný zájem věřitelů, byť může být zcela protichůdný k jeho zájmům individuálním.

V případě, že činnost věřitelského výboru řádně nefunguje, může insolvenční soud uložit členům nebo náhradníkům věřitelského výboru pořádkovou pokutu.¹⁵⁷ Tuto možnost má insolvenční soud zejména v případě, kdy se členové věřitelského výboru bez řádné omluvy neúčastní jeho schůzí nebo jinak neplní své povinnosti. Jedná se tedy o opakované porušování povinností, čímž dochází k narušení insolvenčního řízení. Z důležitých důvodů, zejména při porušování nebo zanedbávání povinností, pak taktéž může insolvenční soud odvolat věřitelský výbor nebo některého z jeho členů a náhradníků, což může učinit i bez návrhu.¹⁵⁸

5.3.4 *Judikatura*

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 3. 2012, 3 VSOL 734/2011

Základní kompetence (práva a povinnosti) věřitelského výboru jsou vymezeny v ustanovení § 58 insolvenčního zákona. Lze přisvědčit odvolateli, že jednou ze základních povinností věřitelského výboru je chránit společný zájem věřitelů, což sebou nese požadavek na to, aby členové věřitelského výboru vystupovali nestranně a s odbornou péčí, aby byli důvěryhodní a výkonu funkce způsobilí (§ 59 odst. 2, 3 insolvenčního zákona). Lze rovněž v obecné rovině přisvědčit odvolateli, že v případě, že by členem věřitelského výboru byl věřitel se spornou (popřenou) pohledávkou, byl by na straně tohoto věřitele dán důvod možnosti pochybovat o jeho nedůvěryhodnosti, popřípadě nezpůsobilosti, a to právě ve vazbě na povinnost chránit společný zájem věřitelů, neboť tento věřitel by mohl mít zanedlouho pohledávku definitivně popřenou, nebo by mohl být ve sporu s insolvenčním správcem, přičemž ve vazbě na jeho oprávnění jako člena věřitelského výboru (zejména nahlížení do dlužníkovy účetnictví, jeho písemností, oprávnění podávat insolvenčnímu soudu návrhy týkající se průběhu insolvenčního řízení atd.) by mohlo dojít ke zneužití výkonu této jeho funkce a ve stejném důsledku i k ohrožení zájmů všech ostatních věřitelů. Totéž platí v případě, že by na straně věřitele, jež je členem věřitelského výboru, byl dán důvod pochybovat o jeho nepodjatosti, a to ať už z důvodu kladného vztahu k dlužníkovi či jeho záporného vztahu k dlužníkovi.

157 Ustanovení § 63 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

158 V souladu s ustanovením § 53 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

6 KAPITOLA

Odpovědnost insolvenčního správce

6.1 Výkon činnosti insolvenčního správce a porušení jeho povinností

Jak již bylo rozebráno výše, osoba insolvenčního správce je procesní subjekt administrující proces insolvenčního řízení. Ke specifické povaze insolvenčního správce se již taktéž opakovaně vyjádřil Ústavní soud.¹⁵⁹ Na osobu insolvenčního správce jsou proto kladeny poměrně vysoké nároky z hlediska jeho profesní způsobilosti. Tyto kvalifikační předpoklady proto počítají s tím, že povolení vykonávat činnost insolvenčního správce může získat jen subjekt, který prokáže kumulativní naplnění následujících podmínek,¹⁶⁰ a to

- odpovídající odborné vzdělání,¹⁶¹
- příslušnou praxi v oboru v době trvání minimálně 3 let,¹⁶²
- bezúhonnost,
- složení zkoušky insolvenčního správce.

Je taktéž zcela pochopitelné, i ve vztahu k přidělované agendě, že mnohem vyšší profesní způsobilost je očekávána od insolvenčního správce, který má složenou taktéž zvláštní zkoušku insolvenčního správce.¹⁶³

159 Srovnej Nález Ústavního soudu ze dne 4. 8. 2010, Pl. ÚS 14/10

160 Ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

161 *Kdy příslušená fyzická osoba na vysoké škole v členském státě získala nebo jí bylo členským státem uznáno vysokoškolské vzdělání magisterského studijního program.* Srovnej s ustanovením § 6 odst. 1 písm. b) 6 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

162 *Praxe musí být prokázána v oblasti související s výkonem funkce insolvenčního správce, zejména v oblasti práva, ekonomie, daňového poradenství, účetnictví, auditu nebo řízení podniku.* Srovnej s ustanovením § 6 odst. 1 písm. c) 6 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

163 Jedná se o insolvenčního správce, který je oprávněn vykonávat insolvenčního správce

Zákon o insolvenčních správcích taktéž vymezuje okruh subjektů, které jsou oprávněny vykonávat činnost insolvenčního správce, a taktéž zejména jejich formu. Insolvenční správce je oprávněn tuto činnost vykonávat pouze jako

- fyzická osoba, nebo
- veřejná obchodní společnost nebo zahraniční obchodní společnost nebo zahraniční sdružení, které poskytuje stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost, a je založená podle práva členského státu Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru (dále jen „zahraniční společnost“),¹⁶⁴

čímž se zesiluje garance ručení osoby vykonávající tuto činnost za své případné pochybení. Pokud vyjdeme ze základních okruhů činností insolvenčního správce v insolvenčním řízení, kterými jsou¹⁶⁵:

- zjištění a zajištění majetku sepsatelného do majetkové podstaty,
- vedení podniku dlužníka, jeho statutárních orgánů a personálu,
- zajištění účetnictví za účelem jeho řádného vedení a dalšího dohledání majetkových hodnot,
- zpeněžování zapsaného majetku,
- přezkum přihlášek a výstupy vůči soudu i věřitelskému orgánu (kooperace s ním), tedy zjednodušeně v okruzích insolvenčního řízení,
- správa a zpeněžení majetkové podstaty,
- přezkum uplatňovaných nároků,

dlužníka, který je podle zvláštního právního předpisu finanční institucí se zvláštním režimem nebo obchodníkem s cennými papíry, centrálním depozitářem, provozovatelem vypořádacího systému, organizátorem trhu s investičními nástroji, investiční společností, investičním fondem penzijní společností nebo penzijním fondem, anebo dlužníkem, u něhož je bez dalšího přípustná reorganizace podle zvláštního zákona bez ohledu na způsob řešení úpadku tohoto dlužníka. Srovnej s ustanovením § 3 odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

164 Ustanovení § 2 odst. 1 a 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

165 ŠEVČÍK, D., Shrnutí přednášky na téma „Jednání a odpovědnost insolvenčního správce v insolvenčním řízení“ na konferenci *Novelizace insolvenčního zákona 2011*, kterou pořádá Rašínova vysoká škola, s.r.o., [citováno dne 1. 11. 2013], Dostupný na: <http://www.insolvence-sevcik.cz/novinky/detail/shrnuti-prednasky-na-tema-jednani-a-odpovednost-insolvenčního-spravce-v.htm>

pak taktéž můžeme logicky odvodit okruh subjektů, kterým může insolvenční správce odpovídat za škodu nebo jinou vzniklou újmu. Těmito tudíž mohou být

- dlužník,
- věřitelé, ale taktéž
- třetí osoby.

Insolvenční správce jedná vždy svým jménem, a pakliže na něj přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jedná na účet dlužníka.¹⁶⁶ Z takového jednání musí být vždy patrné, že je činěno na vrub dlužníka, tj. dlužník musí být řádně a nezaměnitelně označen. Insolvenční správce může na účet dlužníka zejména:

- nakládat a zpeněžovat majetkovou podstatu,
- činit úkony v incidenčních sporech,
- činit úkony v jiných sporech, kterých se účastní místo dlužníka.

Činnost insolvenčního správce tak může dlužníka negativně poškodit jak ve vztahu k rozsahu jeho aktiv, kdy insolvenční správce alokuje majetkovou podstatu, tak jeho pasiv, kdy insolvenční správce podrobuje přezkumu jednotlivé pohledávky uplatňované v insolvenčním řízení. Věřitelé naopak mohou být činností insolvenčního správce poškozeni zejména ve vztahu ke správě a zpeněžování majetkové podstaty, tedy ve vztahu k výši uspokojení, kterou v insolvenčním řízení obdrží. Možnost hojit se z hlediska odpovědnosti vadně zjištěných nároků je pro věřitele do značné míry oslabena jejich zcela samostatným aktivním právem popírat nároky jednotlivých přihlášených věřitelů.¹⁶⁷

Možnými poškozenými však nemusí být pouze samotní účastníci řízení, ale taktéž třetí subjekty, kterých se insolvenční řízení dotýká, např. osoby, jejichž majetek je vztažen do majetkové podstaty.

Insolvenční zákon předestírá alternativy, kdy může insolvenční správce při výkonu funkce způsobit škodu, a to v případě, kdy

166 Ustanovení § 40 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

167 Toto však pochopitelně neplatí ve vztahu k pohledávkám za majetkovou podstatou a pohledávkám postaveným na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, jejichž uspokojování už věřitelé de facto přímo ovlivnit nemohou, vyjma případných námitek proti konečné zprávě insolvenčního správce. Srovnej s ustanovením § 304 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

- porušil povinnosti, které jsou mu uloženy zákonem nebo rozhodnutím soudu, nebo
- při jejím výkonu nepostupoval s odbornou péčí.

Tato odpovědnost insolvenčního správce je taktéž poměrně škrťící, neboť je koncipována jako objektivní, kdy se této odpovědnosti insolvenční správce zproští pouze v případě, prokáže - li, že škodě nebo jiné újmě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu insolvenčního řízení.

Další riziko odpovědnosti insolvenčního správce spočívá v tom, že insolvenční správce nenese tuto vymezenou odpovědnost jen za sebe, ale odpovídá i za škodu nebo jinou újmu způsobenou osobami, kterých použil k plnění svých úkolů.¹⁶⁸ Byť může být odborná erudice insolvenčního správce seberozsáhlejší, stejně je z hlediska rozsahu a kvantity agendy nezbytné počítat s tím, že insolvenční správce k řádnému zabezpečení výkonu činnosti potřebuje tým lidí, za které však taktéž pochopitelně přebírá plnou zodpovědnost.¹⁶⁹

6.2 Odpovědnost za řádný výkon funkce

Je patrně zbytečné vyjmenovávat penzum jednotlivých úkolů, které jsou insolvenčnímu správci svěřovány zákonem. Další okruh je vymezen insolvenčním soudem, a to jak při výkonu jeho rozhodovací, tak dohlédací činnosti. Insolvenční správce se při své činnosti musí počínat vždy s odbornou péčí, neboť se z jeho strany předpokládá ta nejvyšší kvalifikace k výkonu činnosti. Krčmář¹⁷⁰ vymezuje vadný výkon funkce insolvenčního správce v následujících okruzích, a to dle porušení povinnosti při:

- předběžné správě (§ 112-114 IZ);
- soupisu majetkové podstaty (§ 209, 224);
- popěrných úkonech (§ 192);
- odpůrcích nárocích (§ 239);

168 To pochopitelně platí i pro zaměstnance dlužníka, působící v rozsahu své dosavadní činnosti, nebo pro jiné osoby ve smluvním vztahu s dlužníkem. Srovnej s ustanovením § 37 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

169 To samozřejmě nebrání případnému regresu ze strany insolvenčního správce.

170 KRČMÁŘ, Zdeněk. *Odpovědnost insolvenčního správce a odpovědnost státu za dohlédací činnost insolvenčního soudu*, přednáška Karlovy Vary dne 17. června 2010.

- řádném výkonu dohledu (§ 354, § 412);
- vymáhání pohledávek do majetkové podstaty (§ 249);
- zpeněžování majetkové podstaty (§ 283 a násl.);
- ukončení smluv v konkursu (§ 253 a násl.)¹⁷¹.

6.3 Porušení povinnosti mlčenlivosti

Přestože insolvenční řízení je díky principu publicity dané insolvenčním rejstříkem velmi transparentní,¹⁷² insolvenční zákon předpokládá okruh informací, které mají zůstat neveřejné a o kterých je insolvenční správce povinen zachovávat mlčenlivost. Povinnost mlčenlivosti dále vychází ze speciální právní úpravy, kdy se insolvenční správce s těmito informacemi seznamuje při výkonu své funkce.¹⁷³

Insolvenční správce zachovává mlčenlivost o skutečnostech, o kterých zvláštní právní předpis stanoví povinnost mlčenlivosti, pokud se o nich dozvěděl při výkonu své funkce, a to i po jejím skončení.¹⁷⁴ Této mlčenlivosti jej v rozsahu výkonu této funkce může zprostit jen zákonem stanovený okruh subjektů, a to

171 Srovnej s příslušnými ustanoveními zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

172 **V insolvenčním rejstříku insolvenční soud zveřejňuje chronologicky s uvedením okamžiku vložení tyto písemnosti a informace:**

a) rozhodnutí insolvenčního soudu vydaná v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech,

b) veškerá podání, která se vkládají do soudního spisu vedeného insolvenčním soudem ohledně dlužníka, nestanoví-li tento zákon jinak,

c) další informace, o kterých tak stanoví tento zákon nebo insolvenční soud.

Srovnej dále s ustanovením § 421 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

173 Tuto představuje především:

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností, v souvislosti s navazujícím zněním zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.

Srovnej dále KOZÁK, Jan, aj. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, xxiii, s. 108, Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-243-3

174 Totéž platí pro třetí osoby vykonávající činnosti, ke kterým je povinen insolvenční správce. Srovnej ustanovením § 45 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

- ten, v jehož zájmu má insolvenční správce povinnost mlčenlivosti, nebo
- insolvenční soud.

6.4 Odpovědnost za uhrazení pohledávek za majetkovou podstatou

Jak již bylo zmíněno výše, jednou ze stěžejních činností insolvenčního správce je právě správa majetkové podstaty. V rámci této činnosti pochopitelně mohou vznikat další závazky, které insolvenční zákon vymezuje jako pohledávky vzniklé po zahájení insolvenčního řízení, potažmo po rozhodnutí o úpadku, jako pohledávky za majetkovou podstatou.¹⁷⁵

K tomu, aby měli věřitelé motivaci vstupovat do takového smluvního vztahu, je

175 *Pohledávkami za majetkovou podstatou, pokud vznikly po zahájení insolvenčního řízení nebo po vyhlášení moratoria, jsou:*

- a) náhrada hotových výdajů a odměna předběžného správce; to neplatí, byl-li předběžný správce ustanoven insolvenčním správcem,*
 - b) náhrada nutných výdajů a odměna likvidátora dlužníka jmenovaného soudem a správce podniku dlužníka za součinnost poskytnutou předběžnému správci nebo insolvenčnímu správci.*
 - c) náhrada nutných výdajů a odměna členů a náhradníků věřitelského výboru,*
 - d) náhrada zálohy na náklady insolvenčního řízení, jestliže ji v souladu s rozhodnutím insolvenčního soudu zaplatila jiná osoba než dlužník,*
 - e) pohledávky věřitelů vzniklé za trvání moratoria ze smluv podle § 122 odst. 2,*
 - f) pohledávky věřitelů z úvěrového financování.*
- (2) Pohledávkami za majetkovou podstatou, pokud vznikly po rozhodnutí o úpadku, jsou*
- a) hotové výdaje a odměna insolvenčního správce,*
 - b) náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty dlužníka,*
 - c) náhrada nutných výdajů a odměna likvidátora, osoby v postavení obdobném postavení likvidátora a odpovědného zástupce za činnost prováděnou po rozhodnutí o úpadku,*
 - d) náhrada hotových výdajů a odměna znalce ustanoveného insolvenčním soudem za účelem ocenění majetkové podstaty,*
 - e) daně, poplatky, a jiná obdobná peněžitá plnění, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění,*
 - f) pohledávky věřitelů ze smluv uzavřených osobou s dispozičními oprávněními, s výjimkou smluv uzavřených dlužníkem po schválení oddlužení,*
 - g) pohledávky věřitelů ze smluv, jejichž splnění osoba s dispozičními oprávněními povolila, jakož i ze smluv, které osoba s dispozičními oprávněními nevypověděla,*
 - h) pohledávky věřitelů odpovídající právu na vrácení plnění ze smluv, od nichž bylo odstoupeno nebo které osoba s dispozičními oprávněními vypověděla,*
 - i) náhrada hotových výdajů osob, které poskytly insolvenčnímu správci součinnost,*
 - j) další pohledávky, o nichž tak stanoví tento zákon.*

Srovnej ustanovením § 168 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

pochopitelně nezbytné jim poskytnout řádnou garanci, že jejich pohledávka bude skutečně uspokojena, proto těmto pohledávkám přiznává zákon přednostní pořadí a mohou tak být uspokojovány kdykoliv po rozhodnutí o úpadku bez nutnosti jejich formalizovaného uplatňování prostřednictvím insolvenčního soudu.¹⁷⁶

Insolvenční správce, vzhledem ke své povinnosti odborného postupu, odpovídá za škodu nebo jinou újmu, která věřiteli s pohledávkou za majetkovou podstatou vznikla tím, že nemohla být uspokojena jeho vzniklá pohledávka na základě právního úkonu insolvenčního správce.

Odpovědnosti za neuhrazenou pohledávku za majetkovou podstatou se insolvenční správce zproští jen v případě, pokud prokáže, že v době, kdy tento právní úkon činil, nemohl poznat, že majetková podstata nebude stačit k úhradě vzniklé pohledávky za majetkovou podstatou.

6.5 Pojištění insolvenčního správce

Vzhledem k tomu, že při složité činnosti insolvenčního správce může dojít nepochybně ke vzniku škody, s čímž počítá také insolvenční zákon a přináší taktéž prevenční opatření k tomu, aby bylo možné tuto škodu řádně vykrýt. Přestože insolvenční správce při výkonu funkce ručí svým majetkem, a to neomezeně, je zcela pochopitelné, že toto nelze považovat za dostačující. Insolvenční zákon proto přímo ukládá insolvenčnímu správci povinnost pojištění své odpovědnosti za škodu, kdy insolvenční správce uzavře na svůj náklad smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem jeho funkce nebo s činností jeho zaměstnanců pro celou dobu trvání jeho funkce.¹⁷⁷

Uzavřené pojištění odpovědnosti za škodu je samotným předpokladem vydání povolení činnosti insolvenčního správce a je nezbytné mít uzavřený pojistný vztah po celou dobu trvání výkonu funkce insolvenčního správce. Výši minimálního limitu pojistného plnění upravuje prováděcí předpis,¹⁷⁸ kdy pro insolvenčního správce stanoví minimální limit ve výši 1.000.000,- Kč a pro zvláštního insolvenčního správce limit 10.000.000,- Kč. Z hlediska možné výše způsobené škody však nezbyvá než hodnotit tyto limity jako nedostatečné.

176 Nutno poznamenat, že pohledávky za majetkovou podstatou nejsou jen závazky vzniklé činností insolvenčního správce, nýbrž osoby s aktuálním dispozičním oprávněním.

177 Ustanovení § 23 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

178 Vyhláška č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců.

6.6 Následky porušení povinností insolvenčního správce

6.6.1 Právo na náhradu škody

Jak již bylo řečeno, porušení povinnosti v první řadě implikuje právo poškozené osoby na náhradu škody nebo jiné újmy. Právo na náhradu škody nebo jiné újmy proti insolvenčnímu správci se promlčí do

- 2 let poté, kdy se poškozený dozvěděl o výši škody a odpovědnosti insolvenčního správce (subjektivní lhůta),
- nejpozději však do 3 let (objektivní lhůta), a
- jde-li o škodu způsobenou úmyslným trestným činem, za který byl insolvenční správce pravomocně odsouzen, nejpozději do 10 let od skončení insolvenčního řízení.

Insolvenční zákon v některých případech vymezuje i speciální formu náhrady škody, která je např. insolvenčním zákonem předvídána v případě sporu o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek, kdy v zásadě nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení proti insolvenčnímu správci. Náklady řízení, které však vznikly

- zaviněním insolvenčního správce nebo
- náhodou, která se mu přihodila,

nese insolvenční správce sám a ostatním účastníkům je povinen je nahradit.

6.6.2 Pořádková pokuta a zproštění insolvenčního správce v insolvenčním řízení

Vzhledem k tomu, že insolvenční správce je procesní subjekt, může být sankcionován taktéž pomocí procesních nástrojů, které svěčuje zákon insolvenčnímu soudu. Insolvenční soud dohlíží na proces insolvenčního řízení a tudíž i na řádný výkon funkce insolvenčního správce v daném insolvenčním řízení.

Prvním sankčním nástrojem je institut pořádkové pokuty. Insolvenčnímu správci, který nesplnil povinnost uloženou mu soudem nebo řádně neplní jiné své povinnosti, může insolvenční soud uložit pořádkovou pokutu, a to i opakovaně, nejvýše však do úhrnné částky 200 000 Kč.¹⁷⁹

179 Ustanovení § 81 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V případě závažnějších vad v činnosti insolvenčního správce pak patrně bude vhodnější, pokud insolvenční soud sáhne po účinnější zbrani, kterou je zproštění funkce insolvenčního správce. Insolvenčního správce, který

- neplní řádně své povinnosti nebo
- nepostupuje při výkonu své funkce s odbornou péčí, anebo k
- závažně porušil důležitou povinnost uloženou mu zákonem nebo soudem,

může insolvenční soud na návrh věřitelského orgánu nebo dlužníka anebo i bez tohoto návrhu jeho funkce zprostit. Před tímto opatřením však bude vhodnější vyslechnout insolvenčního správce a objasnit důvody, pro které k takovému porušování dochází. O podaném návrhu však insolvenční soud rozhodne neprodleně tak, aby byly eliminovány případné škody v rámci probíhajícího insolvenčního řízení.

6.6.3 Dohled na činnosti insolvenčního správce

Insolvenční právo pochopitelně obsahuje taktéž mechanismy, které mohou odklidit insolvenčního správce nejen v rámci jednoho konkrétního řízení, ale taktéž v rámci celé jeho činnosti. Dohledovým orgánem nad činností insolvenčních správců je Ministerstvo spravedlnosti.¹⁸⁰ Ministerstvo tak v rámci této pravomoci:

- dohlíží nad tím, zda insolvenční správce a hostující insolvenční správce splňuje podmínky pro výkon činnosti insolvenčního správce a plní povinnosti stanovené tímto zákonem,
- zjišťuje, zda údaje poskytnuté insolvenčním správcem a hostujícím insolvenčním správcem odpovídají skutečnosti, zejména zda sídlo zapsané v seznamu je místem, ve kterém insolvenční správce skutečně a převážně vykonává činnost, a zda provozovna zapsaná v seznamu je místem, ve kterém skutečně ve vymezených úředních hodinách vykonává činnost, a
- prověřuje skutečnosti, které mohou vést ke zrušení povolení vykonávat činnost insolvenčního správce.¹⁸¹

180 Na rozdíl od České advokátní komory, která je samosprávnou stavovskou organizací pro všechny advokáty, se insolvenční správci sdružují pouze na principu dobrovolnosti bez možnosti autoregulace, zejména prostřednictvím Asociace insolvenčních správců. ASIS je dobrovolnou, profesní a nezávislou organizací, která vahou své členské základny aktivně působí ve všech oblastech ovlivňujících prostředí insolvenčního řízení v České republice. Cílem ASIS je vybudovat odpovídající platformu pro rozvoj a neustálé zkvalitňování úpadkového řízení a činnosti insolvenčních správců. Dále viz www.asis.cz

181 Ustanovení § 36 odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění

Ministerstvo je také oprávněno udělit řadu sankcí ve vztahu k insolvenčním správcům a deliktům, jichž se může insolvenční správce dopustit.

Prvním, a to nejmírnějším nástrojem, je udělení napomenutí nebo pokuty za správní delikt, jehož se insolvenční správce dopustí. Pokutu je možné udělit až do výše 200.000,- Kč za každý takový delikt.

Ministerstvo však nejen v případě správních deliktů, ale taktéž dalších okolností neslučujících se s řádným výkonem funkce insolvenčního správce, může a v některých případech musí oprávnění vykonávat činnost insolvenčního správce

- pozastavit, nebo
- zrušit.

Zákon v některých případech pozastavení nebo zrušení oprávnění váže na bez dalšího na určitou skutečnost.

Právo vykonávat činnost insolvenčního správce se insolvenčnímu správci pozastavuje

- dnem zveřejnění rozhodnutí o úpadku insolvenčního správce v insolvenčním rejstříku,
- dnem, kdy se stalo vykonatelným rozhodnutí o vzetí insolvenčního správce do vazby,
- dnem, kdy insolvenční správce nastoupil výkon trestu odnětí svobody, výkon ústavního ochranného léčení nebo výkon zabezpečovací detence,
- dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým mu byl uložen trest zákazu činnosti, v jehož důsledku nemůže insolvenční správce činnost insolvenčního správce vykonávat,
- dnem, ke kterému bylo pozastaveno právo vykonávat činnost insolvenčního správce ohlášenému společníku veřejné obchodní společnosti nebo zahraniční obchodní společnosti,¹⁸²¹⁸³

pozdějších předpisů.

182 Ustanovení § 9 odst. 1 písm. a), b), c), e), f) zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

183 Zákon o insolvenčních správcích samozřejmě předpokládá i jiné důvody pro pozastavení práva vykonávat činnost insolvenčního správce, a to zejména z důvodu souběhu s jinou neslučitelnou funkcí. Srovnej s ustanovením § 36 odst. 1 d) a g) zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Pozastavení práva vykonávat činnost insolvenčního správce zaniká dnem, kdy pominula okolnost, která byla důvodem k pozastavení tohoto práva.

Ministerstvo může rozhodnout o pozastavení práva vykonávat činnost insolvenčního správce insolvenčnímu správci,

- proti kterému je vedeno trestní stíhání pro trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti insolvenčního správce nebo za jiný úmyslný trestný čin, pokud tato trestná činnost ohrožuje důvěru v řádný výkon funkce insolvenčního správce, a to nejdéle do dne nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí; bude-li insolvenčnímu správci za uvedený trestný čin uložen trest, ochranné léčení nebo zabezpečovací detence, pozastavení práva vykonávat činnost insolvenčního správce insolvenčnímu správci končí dnem nabytí právní moci rozhodnutí ministerstva o zrušení povolení vykonávat činnost insolvenčního správce,
- jestliže probíhá insolvenční řízení, ve kterém se řeší jeho úpadek nebo hrozící úpadek, a to nejdéle do dne nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí; bude-li rozhodnuto o úpadku insolvenčního správce, pozastavení práva vykonávat činnost insolvenčního správce insolvenčnímu správci končí dnem nabytí právní moci rozhodnutí ministerstva o zrušení povolení vykonávat činnost insolvenčního správce, nebo
- bylo-li zahájeno řízení o jeho způsobilosti k právním úkonům, a to nejdéle do dne nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí.¹⁸⁴

Ministerstvo zruší povolení insolvenčnímu správci, který nesplňuje některou z podmínek vydání povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce, nebo výkonu činnosti zvláštního správce. Ministerstvo dále může zrušit povolení nebo zvláštní povolení insolvenčnímu správci, kterému byla

- ministerstvem opakovaně udělena sankce v podobě pokuty nebo napomenutí; ministerstvo přitom přihlíží zejména k povaze porušených povinností, počtu a charakteru sankcí udělených ministerstvem a době, jež uplynula mezi porušením jednotlivých povinností, nebo
- insolvenčním soudem opakovaně udělena sankce podle insolvenčního zákona; ministerstvo přitom přihlíží zejména k povaze porušených povinností, počtu a charakteru sankcí udělených insolvenčním soudem a době, jež uplynula mezi porušením jednotlivých povinností.

184 Ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

6.7 Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 8. 2010, Pl. ÚS 14/10

Na danou problematiku je aplikovatelný i právní názor vyslovený v náleзовé judikatuře Ústavního soudu. Ústavní soud kupř. v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 36/01 vyslovil právní názor, že správce konkursní podstaty není účastníkem konkursního řízení; jako zvláštní procesní subjekt má však samostatné postavení jak vůči úpadci, tak vůči konkursním věřitelům a nelze jej považovat za zástupce konkursních věřitelů, ani za zástupce úpadce. Ústavní soud k tomu posléze dodal, že „vycházejí z hledisek vymezujících pojem veřejnoprávního orgánu: Jsou jimi veřejný účel, způsob ustavení a pravomoc. Veřejný účel instituce správce konkursní podstaty nutno spatřovat v akceptaci omezeného veřejného zásahu do řešení majetkových vztahů, jež se dostaly do krizové situace. Způsob jeho ustavení je dán rozhodnutím státního orgánu (soudu). Jeho oprávnění, jež jsou zakotvena v řadě ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání (§ 14, § 17 až 20, § 24, § 26 až 29), vzhledem k jejich heteronomní povaze (když správce nelze považovat za zástupce konkursních věřitelů, ani za zástupce úpadce), pak představují výkon pravomoci (na rozdíl od heteronomní povahy veřejnoprávních aktů, akty soukromoprávní – právní úkony – mají povahu autonomní).“

Veřejný účel instituce insolvenčního správce rovněž nutno spatřovat v akceptaci omezeného veřejného zásahu do řešení majetkových vztahů, jež se dostaly do krizové situace. Jeho oprávnění, jež jsou zakotvena v řadě ustanovení insolvenčního zákona, vzhledem k jejich heteronomní povaze (když insolvenčního správce nelze považovat za zástupce věřitelů, ani za zástupce dlužníka), pak představují výkon pravomoci (srov. kupř. právě pravomoc uznat přihlášené pohledávky, o kteroužto problematiku jde i v dané věci). Způsob jeho ustavení je dán rozhodnutím státního orgánu (soudu), a to dle § 25 insolvenčního zákona (srov. odst. 1 věta první: „Insolvenčního správce pro insolvenční řízení ustanovuje insolvenční soud.“)

Na tom ničeho nemění skutečnost, že v procesu ustavování insolvenčního správce může – ale nemusí – hrát roli též spolúčast věřitelů na výběru správce. Osobu insolvenčního správce mohou věřitelé pouze změnit, mohou tak postupovat jen po ukončení přezkumného jednání (§ 29 odst. 1 insolvenčního zákona), kdy již není možné posouzení správnosti nároků uplatněných jednotlivými přihláškami pohledávek (dle § 192 odst. 1 insolvenčního zákona může insolvenční správce své stanovisko k přihlášeným pohledávkám změnit nejpozději na přezkumném jednání).

Koneckonců, i důvodová zpráva k návrhu zákona uváděla explicitně, že insolvenční správce je zvláštním procesním subjektem, jenž není ani zástupcem dlužníka, ani zástupcem věřitelů. Záměr zákonodárce, že insolvenční správce není zástupcem věřitelů, nebyl přitom při projednávání návrhu zákona zpochybněn a byl deklarován právě v souvislosti s možností věřitelů vyměnit osobu insolvenčního správce.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1141/2011

Správce konkursní podstaty (bez dalšího) poruší právní povinnost stanovenou v § 8 odst. 3 poslední větě zákona o konkursu a vyrovnání, jestliže činnost, k níž je z titulu výkonu funkce správce konkursní podstaty konkrétního úpadce sám povinen (povolán), zadá třetí osobě na účet konkursní podstaty bez souhlasu věřitelského výboru (zástupce věřitelů). Námitka, že šlo o činnost potřebnou, ze které měla konkursní podstata prospěch, nemá na závěr, že šlo o jednání protiprávní (zákonem zakázané) žádného vlivu.

Následkem porušení právní povinnosti stanovené v § 8 odst. 3 poslední větě zákona o konkursu a vyrovnání není neplatnost takového „zadání“, nýbrž to, že správce konkursní podstaty si takový náklad nese z konkursní odměny; jde o náklad vynaložený „na účet správce konkursní podstaty“, jelikož „na účet konkursní podstaty“ může jít jen se souhlasem věřitelského výboru (zástupce věřitelů). Ke vzniku škody na majetku konkursní podstaty vede takové porušení právní povinnosti až od okamžiku, kdy správce konkursní podstaty náklad vzešlý ze zadání uskutečněním bez souhlasu věřitelského výboru (zástupce věřitelů) zúčtuje nikoli na svůj vrub (na vrub své konkursní odměny, v průběhu konkursního řízení typicky na vrub vyplacené zálohy na konkursní odměnu), nýbrž na vrub konkursní podstaty (zachází s ním jako s nákladem konkursní podstaty, jenž má být uspokojen jinak než z jeho konkursní odměny). Nerozhodné přitom je, zda a jaký byl přínos zadané činnosti pro konkursní podstatu.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 8. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2816/2007

Spor o náhradu škody způsobené třetí osobě správcem konkursní podstaty porušením povinností při výkonu funkce správce konkursní podstaty není sporem vyvolaným konkursem.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2010, sp. zn. 29 Cdo 66/2007

Smysl úpravy obsažené od 1. 5.2 000 v § 8 odst. 3 poslední větě zákona č. 328/1991 Sb. tkví v tom, že od uvedeného data již správce konkursní podstaty nesměl zadat třetím osobám na účet podstaty činnosti, k nimž byl sám povinen, bez souhlasu věřitelského výboru, i kdyby šlo o náklad plně opodstatněný. Bez souhlasu věřitelského výboru bylo vyúčtování takového nákladu bez dalšího nepřípustné.

To, že věřitelský výbor udělí správci konkursní podstaty souhlas s tím, aby činnosti, k nimž je povinen, zadal třetím osobám na účet konkursní podstaty, nezabavuje konkursní soud práva na základě posouzení konkrétních okolností případu uznání

takto vynaloženého nákladu na účet podstaty odepřít (neschválit jej v režimu § 29 zákona č. 328/1991 Sb.). Ani informovaný souhlas věřitelského výboru nezbavuje správce konkursní podstaty povinnosti jednat při udržování a správě konkursní podstaty s péčí řádného hospodáře, což platilo i v době do 30. 4. 2000.

7 KAPITOLA

Odpovědnost dalších osob

7.1 Odpovědnost za neposkytnutí součinnosti při zjišťování rozsahu majtkové podstaty

K tomu, aby mohl insolvenční správce řádně vykonávat svou činnost, musí často poptávat součinnost třetích osob, neboť informace sdělené mu dlužníkem jsou často neúplné, nepravdivé nebo se insolvenční správce musí obejít zcela bez nich. Insolvenční správce potom získává informace u třetích osob, které jsou mu povinny poskytnout řádně a včas, tj. bez zbytečného odkladu, přiměřenou součinnost. Třetími osobami mohou být:

- orgány veřejné správy, zejména
 - o katastrální úřady,
 - o orgány evidující motorová vozidla a
 - o jiné správní úřady;
- jiné osoby, tj. např.,
 - o notáři,
 - o soudní exekutoři,
 - o osoby vedoucí evidenci cenných papírů,
 - o finanční instituce,
 - o provozovatelé telekomunikačních služeb,
 - o provozovatelé poštovních služeb a jiné osoby, které se zabývají přepravou zá-
silek,
 - o vydavatelé tisku a
 - o dopravci.

Tyto subjekty jsou bez dalšího povinny poskytnout součinnosti insolvenčnímu správci na jeho písemnou žádost. Součinnost by měla spočívat

- v poskytnutí údajů o majetku dlužníka a některých další údaje, které jsou nutné pro výkon správy, a to ve stejném rozsahu, v jakém by je poskytl přímo dlužník;
- vydání nebo zapůjčení listin nebo jiných věcí insolvenčnímu správci, které mohou sloužit ke zjištění dlužnickova majetku.

Součinnost se poskytuje bezplatně, avšak mimo orgány veřejné správy, přísluší tomu, kdo součinnost poskytl, právo na náhradu s tím spojených hotových výdajů.

Osoby a orgány, které jsou povinny poskytnout insolvenčnímu soudu nebo insolvenčnímu správci součinnost, odpovídají za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobily, v případě, že tuto součinnost neposkytnou řádně a včas.¹⁸⁵ Z hlediska hladkého průběhu insolvenčního řízení je vhodné, aby insolvenční správce o následcích neposkytnutí součinnosti vyzývaný subjekt řádně poučil. Režim náhrady škody se pak řídí obecnými ustanoveními o náhradě škody dle příslušných ustanovení občanského zákoníku.

Mimo náhrady škody je však možné subjektu, který neposkytnutím součinnosti ztěžuje průběh insolvenčního řízení, udělit pořádkovou pokutu.¹⁸⁶

7.2 Odpovědnost za nesplnění oznamovací povinnosti o majetku dlužníka

Odpovědnost za nesplnění povinností v insolvenčním řízení taktéž stíhá třetí osobu, která má u sebe dlužníkův majetek náležející do majetkové podstaty. Tato osoba je povinna informaci o tomto majetku sdělit neprodleně insolvenčnímu správci, jakmile se dozví o vydání rozhodnutí o úpadku. K tomu, aby mohl insolvenční správce tento majetek řádně sepsat, je nutné, aby tato osoba

- specifikovala právní důvod, na jehož základě má tento majetek u sebe, k tomu, aby mohl insolvenční správce případně uplatnit další kroky ve vztahu k třetím osobám po soupisu do majetkové podstaty,¹⁸⁷

185 Ustanovení § 44 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

186 Podle § 53 občanského soudního řádu může předseda senátu uložit tomu, kdo hrubě ztěžuje postup řízení zejména tím, že se nedostaví bez vážného důvodu k soudu nebo neposlechně příkazu soudu, nebo kdo ruší pořádek, nebo kdo učinil hrubě urážlivé podání anebo nesplnil povinnosti uvedené v § 294 a 295 občanského soudního řádu usnesením pořádkovou pokutu do výše 50.000,- Kč. Srovnej s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2013, 3 VSPH 442/2012-B-58.

187 Zejména v souladu s ustanovením § 224 a násl. zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

- umožnila na výzvu insolvenčního správce prohlídku tohoto majetku a jeho ocenění.

Nesplnění této povinnosti aktivuje odpovědnost této třetí osoby za škodu nebo jinou újmu, která by tímto vznikla věřitelům dlužníka, potažmo samotnému dlužníku.¹⁸⁸

7.3 Judikatura

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2013, 3 VSPH 442/2012

Odvolací soud z obsahu insolvenčního spisu zjistil, že se insolvenční správkyně JUDr. Ing. Horová přípisem ze dne 15. 12. 2011 obrátila na soud s žádostí o součinnost při zjišťování údajů o požadovaných motorových vozidlech u odvolatele, jež zahrnuje do soupisu dlužnickovy podstaty, neboť byl jejich provozovatelem před zjištěním úpadku. V žádosti správkyně uvedla, že s ní dlužník nekomunikuje a údaje lze jedinečně opatřit z evidence vozidel, které vede odvolatel, avšak ten jí je odmítl poskytnout. Dále se z obsahu insolvenčního spisu podává, že insolvenční soud vyzval již 30. 12. 2011 (usnesení na listu B-47 spisu) odvolatele k poskytnutí údajů, na jaké osoby nebo subjekty byly dlužníkem převedeny ve výzvě specifikované dopravní prostředky, a aby současně zaslal kopie kupních smluv, jimiž byly tyto dopravní prostředky převedeny; k doručení tohoto usnesení do datové schránky odvolatele došlo 2. 1. 2012. Z obsahu insolvenčního spisu se nepodává, že by na toto usnesení odvolatel reagoval a v odvolání samotném pak neobjasnil, proč tak neučinil. Ke splnění této povinnosti byl opakovaně vyzván insolvenčním soudem usnesením z 10. 2. 2012 (list č. B-48 spisu) ve lhůtě 10 dnů od jeho doručení s poučením o možnosti uložení pořádkové pokuty ve výši 5.000,- Kč; toto usnesení bylo odvolateli doručeno do datové schránky 13. 2. 2012. Odvolatel ani na tuto výzvu nereagoval a insolvenčnímu soudu požadované informace nesdělil, což sám přiznává v odvolání. Svou povinnost odvolatel splnil až 14. 3. 2012 poté, co mu byla uložena pořádková pokuta.

Odvolací soud dospěl k závěru, že není namístě zrušení napadeného usnesení či prominutí uložené pořádkové pokuty, neboť shledal závěry soudu prvního stupně, s nimiž se ztotožňuje a pro stručnost na ně odkazuje za správné, když odvolatel opakovaně nereagoval na usnesení insolvenčního soudu ani v případě, kdy byl upozorněn na možnost uložení pořádkové pokuty. Na těchto závěrech nemění nic ani argumentace odvolatele, že požadované informace zaslal přímo insolvenční správkyni, jíž je předtím odmítl poskytnout, aniž by objasnil, proč tak činil, a aniž by vysvětlil, proč nereagoval již na první výzvu soudu ze dne 30. 12. 2011.

188 Odhlíženo je od možné trestněprávní odpovědnosti, která by se v této souvislosti taktéž mohla aktivovat.

8 KAPITOLA

Insolvenční soud

8.1 Insolvenční soud jako procesní subjekt insolvenčního řízení

Dle díkce insolvenčního zákona je insolvenčním soudem soud, před kterým probíhá insolvenční řízení. Dle revizní novely však bude jako insolvenční soud posuzován taktéž soud, který rozhoduje o opravném prostředku v insolvenčním řízení. Revizní novela taktéž rozšířila a sjednotila věcnou příslušnost z hlediska jednotlivých soudních řízení přiléhajícím k řízení insolvenčnímu, kdy budou krajské soudy rozhodovat jako soudy prvního stupně taktéž v

- v incidenčních sporech,
- ve sporech o náhradu škody nebo jiné újmy, která vznikla porušením povinnosti podat insolvenční návrh,
- ve sporech o náhradu škody nebo jiné újmy, která vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu,
- ve věcech vyplývajících z právních vztahů mezi dlužníkem a insolvenčním správcem týkajících se majetku patřícího do dlužnickovy majetkové podstaty.¹⁸⁹

Dá se tedy důvodně předpokládat, že krajské soudy budou insolvenční agendou zahrnuty ještě více než doposud, což taktéž může implikovat ještě větší zpomalení procesu insolvenčního řízení.

189 Nově se výčet věcí předurčených v prvním stupni k projednání a rozhodnutí insolvenčnímu soudu rozšiřuje o spory pojmenované v § 7a písm. c) návrhu. Nejde o incidenční spory, jejich povaha je však bez vší pochybnosti „insolvenční“ (srov. § 98 až § 100 insolvenčního zákona) a jeví se tudíž logickým, aby odpovědi na otázky, jejichž řešení je podstatou těchto sporů, poskytovali v soudní praxi „insolvenční specialisté“. Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

8.2 Odpovědnost insolvenčního soudu při výkonu činnosti

V první řadě je vhodné podotknout, že odpovědnost insolvenčního soudu při výkonu činnosti může být vzhledem k charakteru insolvenčního řízení vnímána jako poměrně zásadní, leč v současné době stále jako téměř zcela teoretická.

Tato odpovědnost je posuzována jako odpovědnost státu při výkonu veřejné moci, neboť stát odpovídá za škodu způsobenou

- rozhodnutím, které bylo vydáno v občanském soudním řízení,
- nesprávným úředním postupem, typicky tedy porušení povinnosti vydat určité rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě.¹⁹⁰

Vzhledem k tomu, že již bylo dostatečně pojednáno o účincích zahájení insolvenčního řízení, stejně jako o dalších rozhodnutích v rámci insolvenčního řízení, je zcela nasnadě, že nesprávné rozhodnutí soudu může mít pro dlužníka zcela fatální důsledky.

Stejně tak je poměrně aktuální otázka průtahů v insolvenčním řízení, neboť zejména ve fázi po zahájení insolvenčního řízení do rozhodnutí o úpadku je dlužník škrcen ze dvou stran, kdy

- již není oprávněn hradit své závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení a zvýhodňovat tak jednotlivé věřitele,¹⁹¹

avšak

- do rozhodnutí o úpadku se tyto závazky stále úročí a vznikají k nim uspokojitelné sankce.¹⁹²

Zejména pro dlužníka, jehož záměrem je dosáhnout na sanační způsob řešení úpadku, je rychlost rozhodování insolvenčního soudu klíčová.

8.3 Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 29 NSČR 22/2009

Lhůty určené soudem (zde insolvenčnímu soudu) k provedení určitého úkonu

190 Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

191 Srovnej s ustanovením § 111 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

192 Srovnej s ustanovením § 170 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

(např. k vydání nebo doručení rozhodnutí) pak obecně nejsou lhůtami procesními (zákonnými či soudcovskými), jejichž úpravu v občanském soudním řádu (srov. zejména ustanovení § 55 a násl. o. s. ř.) lze mítí (v intencích § 7 odst. 1 insolvenčního zákona) za přiměřeně použitelnou i pro insolvenční řízení, nýbrž lhůtami pořádkovými (srov. k tomu v literatuře např. dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 391).

Insolvenční zákon pak ani v § 128 ani na jiném svém místě o povaze lhůty stanovené insolvenčnímu soudu k odmítnutí insolvenčního návrhu pro vady, které insolvenčnímu soudu u brání pokračovat v řízení o takovém insolvenčním návrhu, výslovně nevypovídá ničeho a se zmeškáním této lhůty nepojí žádné zvláštní následky. I pro tuto lhůtu se proto prosadí závěr, že jde o lhůtu pořádkovou. S přihlédnutím k argumentaci obsažené v již citované pasáži důvodové zprávy je nicméně namístě korigovat úsudek odvolacího soudu, že s nedodržením této lhůty nejsou spojeny žádné účinky

Jak se uvádí v důvodové zprávě, zahájení insolvenčního řízení ohledně majetku dlužníka, je či může být závažným zásahem do postavení dlužníka (případně i jeho věřitelů). Insolvenční zákon ostatně předpokládá (v § 147), že insolvenční navrhovatel, z jehož viny byl insolvenční návrh odmítnut, ponese i majetkovou odpovědnost za škodu nebo jinou újmu, která dlužníku nebo jinému dlužníkovu věřiteli vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu. Insolvenční soud, který nepřikročí k odmítnutí vadného (neprojednatelného) insolvenčního návrhu ve lhůtě určené v § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, tím může založit (souběžně s odpovědností insolvenčního navrhovatele ve smyslu ustanovení § 147 insolvenčního zákona) i odpovědnost státu za škodu způsobenou případným prodlením s tímto odmítnutím (coby nesprávným úředním postupem) dlužníku nebo jinému dlužníkovu věřiteli (podle zákona č. 82/1998 Sb., a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti /notářský řád/, ve znění pozdějších předpisů).

Názor dovolatele, podle kterého po uplynutí lhůty 7 dnů, počítané od podání insolvenčního návrhu, již není možné insolvenční návrh odmítnout postupem podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, však ve světle výše uvedeného i tak neobstojí a závěr odvolacího soudu je i potud správný. Dovolateli se tudíž v rovině uplatněného dovolacího důvodu správnost napadeného rozhodnutí zpochybnit nepodařilo.

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 9. 2013, I. ÚS 86/12

Ústavní soud ještě za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání řešil obdobnou otázku vyloučení soudce z důvodu, že projednává a rozhoduje věc v konkursním

řízení i v řízení incidenčním vyvolaném stejným konkursním řízením, přičemž při posuzování uvedené otázky považoval za určující koncepci vztahu mezi konkursním soudem a správcem majetkové podstaty, tak jak byla obsažena v zákoně o konkursu a vyrovnání (srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 370/04, I. ÚS 371/04, III. ÚS 448/04, II. ÚS 369/04). Na základě v té době platné právní úpravy tehdy Ústavní soud dovodil, že vztah mezi konkursním soudcem a správcem podstaty - účastníkem řízení incidenčního sporu - není vztahem neutrálním a právě tuto okolnost považoval za objektivní důvod způsobit vyvolávat pochybnost o nepodjatosti a nestrannosti soudce rozhodujícího ve sporném incidenčním řízení, tak jak stanoví § 14 odst. 1 občanského soudního řádu. Samotnou otázku vztahu mezi insolvenčním řízením a řízením incidenčním z hlediska případné podjatosti soudce Ústavní soud považoval za nepodstatnou, rozhodující byla konstrukce vztahu mezi konkursním soudcem a správcem podstaty. A právě tato konstrukce se dle přesvědčení senátu posuzujícího tuto stížnost v důsledku nové právní úpravy provedené insolvenčním zákonem změnila.

Obecný soud se při svém rozhodování, jak poukazuje stěžovatelka, sice skutečně zabýval pouze jednou z okolností, z nichž dříve vycházel Ústavní soud, nicméně takto jím byla zhodnocena právě okolnost podle názoru Ústavního soudu pro konstrukci vztahu mezi oběma jmenovanými subjekty nejvýznamnější a pro hodnocení jeho povahy určující, totiž způsob jmenování insolvenčního správce. Ten je nyní na rozdíl od předchozí právní úpravy, kdy konkursní správce byl jmenován právě soudcem projednávajícím i incidenční spor, podle současně platné právní úpravy insolvenčního zákona (§ 25 odst. 2 IZ) jmenován předsedou soudu, přičemž jistou pravomoc rozhodovat o osobě správce mají i věřitelé (§ 29 odst. 1 IZ).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2009, R 24/2006

Nesprávný úřední postup konkursního soudu může spočívat v tom, že nevydal správci konkursní podstaty včas pokyn k vyloučení věci z majetku konkursní podstaty, ačkoliv mu byly známy skutečnosti, jejichž jednoduché posouzení umožňovalo přijmout spolehlivý závěr, že sepsaná věc nepatří do konkursní podstaty. Samotná okolnost, že bylo zahájeno řízení o vylučovací žalobě ve smyslu ustanovení § 19 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů, nesprávnost takového postupu nevylučuje; není však povinností konkursního soudu vyjadřovat se při výkonu své dohlédací činnosti (§12 odst. 2 uvedeného zákona) ke stavu dokazování v řízení o vylučovací žalobě.

9 KAPITOLA

Závěrem

Otázku odpovědnosti lze považovat za stále aktuální, a to zejména s ohledem na rekodifikaci civilního práva a změny, které v této souvislosti přináší.

Insolvenční právo lze vnímat jako řešení poslední instance sui generis při finančních problémech ekonomického subjektu, avšak za respektování zákonem nastavených pravidel. Za určitých okolností zákon dokonce ukládá povinnost tuto cestu zvolit.

Finanční krize ukázala vcelku jasně, jak moc nakažlivé mohou být ekonomické problémy jednoho subjektu a jak záhodno je mít funkční mechanismus pro takovéto situace. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, účinný od 1. ledna 2008, otevřel zcela novou éru úpdkového práva v České republice. Jako velmi přínosnou lze hodnotit zejména preferenci sanačních řešení úpadku, určité zpružnění procesu insolvenčního řízení a taktéž komplexnější otevření otázky odpovědnosti, a to nejen odpovědnosti v procesu insolvenčního řízení, ale i jeho samotné iniciace, která je ostatně v současné době stále nejvíce diskutována. Je nesporné, že i nyní je stále zahajováno velké množství insolvenčních řízení, u kterých není skutečný zájem na projednání úpadku dlužníka, bez ohledu na to, zda se jedná o šikanozní insolvenční návrh ze strany věřitele nebo insolvenční návrh dlužníka vedený snahou vyhnout se účinkům exekučního řízení. Na druhou stranu, velká řada dlužníků otálí s řešením svého úpadku v podobě zahájení insolvenčního řízení až do stavu totálního kolapsu, a v době, kdy je takové řízení zahájeno, je pak většinou příliš pozdě uvažovat o jakémkoliv reálném uspokojení dlužníkových věřitelů. Vyjma otázka odpovědnosti ve věci zahájení insolvenčního řízení pak jsou účastníci řízení vázáni celou řadou povinností v průběhu řízení samotného. Vyšší míru povinností zákon předpokládá pro dlužníka, který má zájem svůj úpadek v insolvenčním řízení aktivně sanovat. Věřitelé jsou v insolvenčním řízení nadáni celou řadou oprávnění ve vztahu ke svým pohledávkám, na druhou stranu je však zákon limituje, jakým způsobem mohou být tato práva uplatňována s důrazným akcentem na princip kolektivního uspokojení.

Velké penzum odpovědnosti však neleží jen na samotných účastnících řízení, ale taktéž na ostatních procesních subjektech, a to zejména na osobě insolvenčního

správce. Insolvenční správce má být pod dohledem insolvenčního soudu garantem toho, že se věřitelům dostane maximální míry uspokojení jejich pohledávek, proto mu zákon ukládá postupovat s odbornou péčí. Přestože otázka odpovědnosti insolvenčního správce již tolik diskutována není, rozhodně by neměla být opomíjena.¹⁹³ Co pak není řešeno vůbec, je odpovědnost třetích subjektů, která ale taktéž může být aktivována.

Je zcela pochopitelné, že stanovování povinností bez jejich reálné vymahatelnosti nemá žádný opodstatněný smysl. Hlavní část sankcí leží zejména v civilní náhradě škody, která vznikne poškozeným subjektům, avšak insolvenční právo zná i sankce trestněprávní nebo správní. Ve vztahu k odpovědnosti právnických osob pak přenáší část odpovědnosti taktéž na subjekty oprávněné jednat za daný subjekt.

Stejně jako se vyvíjí celé insolvenční právo, podléhá změnám taktéž otázka odpovědnostních vztahů. Určitě se lze shodnout na tom, že se obecně zvyšují nároky na kvalitu reprezentantů společností, což ostatně předpokládá i blížící se rekodifikace. V této souvislosti je tedy pravděpodobné, že i insolvenční zákon ve vztahu k otázce odpovědnosti dozná dalších modifikací.

193 Sporitelna zažalovala dva bývalé správce OP Prostějov o 209 milionů, *E15* [online] 2013 [citováno dne 10. 11. 2013]. Dostupný z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/sporitelna-zazalovala-dva-byvale-spravce-op-prostejov-o-209-milionu-1024151>

10 Literatura a další použité zdroje

10.1 Monografie

- BLACK, Henry Campbell, Joseph R NOLAN a Jacqueline M NOLAN-HALEY. *Blackův právníký slovník*. 6. vyd., v ČR 1. Praha: Victoria Publishing, 1993, s. 1236. ISBN 8085605236.
- BRZEZIŃSKI, Bogumił, *Prawo podatkowe*, Toruń: „Dom Organizatora”, 2009, 581 s. ISBN: 978-83-7285-466-7
- ELIÁŠ, Karel. *Kurs obchodního práva: právnícké osoby jako podnikatelé*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 1998, xxxii, 426 s. ISBN 3406432727.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2. rozš. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2001, 299 s. ISBN 808647304x.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 343 s. ISBN 8086473856
- HARVÁNEK, Jaromír. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 501 s. ISBN: 9788073801045.
- HÁSOVÁ, Jiřina. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xxi, 1100 s. ISBN 9788074003202.
- CHALUPECKÁ, Kristýna. *Insolvenční právo v teorii a praxi*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6038-8.
- KNAPP, Viktor, *Teorie práva*, Západočeská univerzita, 1994.
- KOSIKOWSKI, Cezary. *Prawo finansowe: część ogólna*. Warszawa: Dom wydawniczy ABC, 2003, 294 s. ISBN 8372848424.
- KOZÁK, Jan, aj. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, xxii, 903 s. ISBN 9788073573751.
- KOZÁK, Jan, aj. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, xxiii, 1246 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-243-3.
- MADAR, Zdeněk, *Slovník českého práva. II. díl, P-Z*. 3. rozš. a podstatně přepracované vydání. Praha: Linde Praha, 2002, 1842 s. ISBN: 9788072013777
- MRKÝVKA, Petr a kol. *Finanční právo a finanční správa*, 1.díl, Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. 404s. ISBN: 8021035781.
- RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, 471 s. ISBN 9788073573294.

- ŠRAMKOVÁ, Dana, Damian CZUDEK a Janusz ORŁOWSKI. Sankcje we współczesnym Czeskim i Polskim prawie podatkowym. **Studia Elckie**, 2009, roč. 2009, č. 11, s. 223-237

10.2 Soudní rozhodnutí a stanoviska

- Nález Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10.
- Nález Ústavního soudu ze dne 4. 8. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. 21 Cdo 992/99.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 NSČR 16/2011-P8-23.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 NSČR 16/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. 29 NSČR 7/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2011-A-20.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 29 NSČR 30/2009-A-64.
- Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. 36 Co 13/2011.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 2. 2010, sp. zn. 1 VSPH 55/2010-B, MSPH 77 INS 2492/2009.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2013, 3 VSPH 442/2012-B-58.

10.3 Zákony, vyhlášky, nařízení, směrnice

- Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 69/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 334/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 145/2010 Sb., spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).
- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).
- Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona.
- Vyhláška č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců.

10.4 Jiné

- Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), *Insolvenční-zákon.cz*. [online] 2013, [citováno dne 12. 9. 2013]. Dostupné z: www.insolvenzni-zakon.cz/news_docs/duvodova_zprava.doc
- SUCHÁ, Anna. Za chyby se platí aneb k odpovědnosti insolvenčního správce. *epravo.cz* [online] 2013, [citováno dne 12. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/za-chyby-se-plati-aneb-k-odpovednosti-insolvenčního-spravce-91694.html>
- HUTAR, Zbyněk. Výnos z insolvenčních řízení pro věřitele je minimální. *CFO-world*. [online]. IDG, publikováno 18. 10. 2013 [citováno dne 20. 10. 2013]. Dostupné z: <http://cfoworld.cz/financni-sluzby/vynos-z-insolvenčních-řízení-pro-věřitele-je-minimalni-2647>.
- KRČMÁŘ, Zdeněk. *Odpovědnost insolvenčního správce a odpovědnost státu za dohlédací činnost insolvenčního soudu*, přednáška Karlovy Vary dne 17. června 2010.
- MOKAL, R. J., Priority as pathology: The pari passu myth, *Cambridge Law Journal* 60(3), November 2001, pp. 581 – 621, [citováno dne 21. 7. 2012]. dostupné na: <http://discovery.ucl.ac.uk/11951/1/11951.pdf>
- ŠEVČÍK, D., Shrnutí přednášky na téma „Jednání a odpovědnost insolvenčního správce v insolvenčním řízení“ na konferenci *Novelizace insolvenčního zákona 2011*, kterou pořádá Rašínova vysoká škola, s.r.o., [citováno dne 1. 11. 2013]. Dostupný na: <http://www.insolvence-sevcik.cz/novinky/detail/shrnuti-prednasky-na-tema-jednani-a-odpovednost-insolvenčního-spravce-v.htm>
- Spořitelna zažalovala dva bývalé správce OP Prostějov o 209 milionů, *E15* [online] 2013, [citováno dne 10. 11. 2013]. Dostupný z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/sporitelna-zazalovala-dva-byvale-spravce-op-prostejov-o-209-milionu-1024151>

- Vývoj insolvencí v České republice v roce 2011, *Creditreform*, [citováno dne 22. 7. 2012]. Dostupný z: http://web.creditreform.cz/cs/resources/pdf/20120102_TZ_Vyvoj_insolvenci_v_CR_2011.pdf
- FINANČNÍ GRAMOTNOST – Kvantitativní výzkum pro MF a ČNB (rok 2010), *Ministerstvo financí ČR*, [online] 2013, [citováno dne 12. 9. 2013]. Dostupný na: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/odborne-studie-a-vyzkumy/2012/vyzkumy-k-financni-gramotnosti-9406>
- UNCITRAL: *The Legislative Guide on Insolvency Law*, 1. volume, 1999 [online] 2013, [citováno dne 9. 10. 2013]. Dostupný na: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency.html

11 Seznam grafů a tabulek

<i>Graf č. 1:</i>	<i>„Předpoklady úpadku“</i>	<i>str. 18</i>
<i>Graf č. 2:</i>	<i>„Způsoby řešení úpadku“</i>	<i>str. 26</i>
<i>Graf č. 3:</i>	<i>„Subjekty insolvenčního řízení“</i>	<i>str. 29</i>
<i>Graf č. 4:</i>	<i>„Majetková podstata“</i>	<i>str. 32</i>
<i>Tabulka č. 1:</i>	<i>„Právo na náhradu škody či jiné újmy“</i>	<i>str. 62</i>
<i>Tabulka č. 2:</i>	<i>„Sankce za nesprávné přihlášení pohledávky“</i>	<i>str. 70</i>

12 Seznam předmětné judikatury k jednotlivým kapitolám

KAPITOLA 4 – ODPOVĚDNOST DLUŽNÍKA

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4968/2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4824/2007
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. MSPH 95 INS 1776/2011
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 5. 2009 sp. zn. 1 VSPH 190/2009-B
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 7. 2012, sp. zn. 29 NSČR 15/2010
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 29 NSČR 32/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 NSČR 18/2010

KAPITOLA 5 – ODPOVĚDNOST VĚŘITELE

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 7. 2012, sp. zn. 29 NSČR 15/2010
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2011
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, ze dne 22. 9. 2011, sp.zn. 29 NSČR 23/2010
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. 3 VSOL 46/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 29 NSČR 30/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 29 NSČR 13/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2013, sp. zn. 29 NSČR 53/2011
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 3. 2012, 3 VSOL 734/2011

KAPITOLA 6 – ODPOVĚDNOST INSOLVENČNÍHO SPRÁVCE

- Nález Ústavního soudu ze dne 4. 8. 2010, Pl. ÚS 14/10
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1141/2011
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 8. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2816/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2010, sp. zn. 29 Cdo 66/2007

KAPITOLA 7 – ODPOVĚDNOST DALŠÍCH OSOB

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2013, 3 VSPH 442/2012

KAPITOLA 8 – INSOLVENČNÍ SOUD

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 29 NSČR 22/2009
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 9. 2013, I. ÚS 86/12
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2009, R 24/2006

Abstrakt: Tato publikace se bude soustředit zejména na otázku civilněprávní odpovědnosti v insolvenčním řízení a záměrně se mírně odkloní od odpovědnosti veřejnoprávní, reprezentované zejména odpovědností trestněprávní, neboť mají autoři za to, že by si tato témata zasloužila samostatné pozornosti.

Tato monografie by neměla přinést pojednání o odpovědnosti v insolvenčním právu pouze ve smyslu odpovědnosti za škodu vzniklou v souvislosti s úpadkem dlužníka nebo probíhajícím insolvenčním řízením, ale bude taktéž řešit další odpovědnostní vztahy s povinností nést rozličné sankční následky svého jednání, či jednání jiného subjektu, je-li takové chování osobě přičitatelné. Odpovědnost v insolvenčním právu bývá totiž někdy zcela zbytečně zužována pouze na odpovědnost ve vztahu k zahájení insolvenčního řízení, přestože tyto odpovědnostní vztahy bývají v praxi aktivovány jen velmi sporadicky.

Klíčová slova: odpovědnost, insolvenční právo, úpadek, insolvenční řízení

Abstract: This publication will be particularly focused on the issue of civil liability in the insolvency proceedings and intentionally slightly depart from the public liability, represented mainly by criminal liability, as the authors consider that this topic would deserve separate attention.

This monograph discusses liability in insolvency law but not only as liability for damages related to the debtor's insolvency or pending insolvency proceedings, but will also address other liable relations with the obligation to bear variety of punitive consequences of their action or attributable actions of another subjects. Liability in insolvency law is sometimes senselessly limited only to liability related with initiation of insolvency proceedings, although these liable relations are rarely activated in the practice.

Keywords: liability, insolvency law, insolvency, insolvency proceedings.

Vědecká redakce MU

prof. PhDr. Ladislav Rabušic, CSc., Mgr. Iva Zlatušková,
prof. RNDr. Zuzana Došlá, DSc., Ing. Radmila Droběnová, Ph.D.,
Mgr. Michaela Hanousková, doc. PhDr. Jana Chamonikolasová, Ph.D.,
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D., Mgr. et Mgr. Oldřich Krpec, Ph.D.,
prof. PhDr. Petr Macek, CSc., PhDr. Alena Mizerová,
doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D., doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.,
Mgr. David Povolný, Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D.,
prof. MUDr. Anna Vašků, CSc., prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.,
doc. Mgr. Martin Zvonař, Ph.D.

ODPOVĚDNOST V INSOLVENČNÍM PRÁVU

JUDr. Ing. Kristýna Fronc Chalupecká
Mgr. Damian Czudek

Vydala Masarykova univerzita roku 2013
Spisy Právnické fakulty MU č. 460 (řada teoretická, Edice S)

Ediční rada:

J. Kotásek (předseda), J. Bejček, V. Kratochvíl,
N. Rozehnalová, P. Mrkývka, J. Hurdík, R. Polčák, J. Šabata

Tisk: Point CZ s.r.o., Milady Horákové 890/20, 602 00 Brno
1. vydání, 2013

ISBN 978-80-210- 6567-3